



T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ:
TOKAT İLİ ÖRNEĞİ**

Hazırlayan
BETÜL SOLMAZ

İşletme Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Osman KARKACIER

TOKAT - 2010

TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ:
TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 04 / 11 / 2010

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof.Dr. Osman KARKACIER

Üye : Yrd.Doç.Dr. E.Özlem ÖZÇATAL

Üye : Yrd.Doç.Dr. Rüştü YAYAR

İmzası

.....
E.Özlem ÖZÇATAL
.....
R. Yayar

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
15/10/2010 tarih ve 4.1.10 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul
edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU
Enstitü Müdürü

Mühür
Imza

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

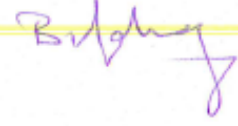
Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Tez Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Betül SOLMAZ

İmzası



TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başından sonuna kadar desteği ve katkılarından dolayı değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Osman KARKACIER'e, tezimin uygulama kısmını oluşturmamda yardımcı olan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. E. Özlem ÖZÇATAL'a, Yrd. Doç. Dr. Rüştü YAYAR'a ve Araş. Gör. İsmail ŞENTÜRK'e, tezime katkısını göz ardı edemeyeceğim İş Mahkemesi Hakimi Murat BOYLU'ya, Uzman Serhat ANAÇ'a ve Melike AYDIN KOÇ'a, tezimin veriler kısmına ulaşmamda yardımcı olan Tokat Tarım İl Müdürlüğü'ne ve Tokat Sosyal Güvenlik Kurumu çalışanlarına, anketleri oluşturmama katkı sağlayan, benden bilgi ve yardım konusunda desteğini esirgemeyen köy muhtarlarına, öğretmenlerine ve köy halkına, son olarak haklarımı asla ödeyemeyeceğim, benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Tarım sektörü çalışma koşulları açısından yıllardır ihmal edilen bir sektördür. Tarım kesiminde çalışanlara yönelik düzenlemeler Osmanlı Devleti'nden günümüze işçi kapsamında çalışanlara yönelik düzenlemelerden daha kısıtlı olmuştur. Türkiye'de tarım kesiminde, makineleşmeyle birlikte işgücünün fazlaşması, üretimin doğal koşullara bağlılığı, tarımda çalışanların gelir düzeylerinin düşüklüğü ve dengesiz dağılımı gibi nedenler sosyal güvenlik sisteminde yeni yaklaşımları zorunlu kılmıştır. Bu yaklaşımlar Avrupa Birliği uyum süreci içerisinde reform çalışmalarına hız kazandırmıştır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu öncesi, Türkiye'de tarım kesimine yönelik detaylı bir çalışma yapılmadığı görülür. 5510 sayılı SSGSSK ile sistemin tek çatı altında toplanması aynı zamanda adil, kolay erişilebilir, norm ve standart birliğini amaçlayan, yoksulluğa karşı daha etkin koruma sağlayan, milli açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmak amaçlanmıştır. Çalışmanın temel amacında 5510 sayılı SSGSSK ile tarımda çalışan kesime getirilen düzenlemeleri belirlemeye yöneliktir. Bu çalışmada ilk olarak sosyal güvenliğin tanımı ve Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin tarihsel gelişimi verilmiştir. Daha sonra tarımın tanım ve kapsamı, Türkiye'de tarım sektörünün gelişimi, Türkiye'de tarımda çalışanların sosyal güvenliği bilgilerine yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Tokat merkeze bağlı ilçe köylerden on köy üzerinde anket yöntemi kullanılarak, bu köylerde tarımda çalışanların sosyal güvenlik durumları ve yeni yasa konusunda bilgi düzeyleri araştırılmıştır. Tarımda çalışan kesimin devlet tarafından desteklenmesi ve yeni yasa hakkında bilgilendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Tarım İşçisi, SSGSSK.

ABSTRACT

Agriculture sector is an area which have been neglected in terms of working conditions for years. Arrangements, have been made for the agriculture workers, are more limited than the arrangements that have been made for the workers who are within the context of employee. The causes like ascending of the labor force of the agriculture sector in Turkey with the agricultural mechanization, the dependence of production to the natural conditions, low income levels and the instable dispersal of the workers working in agriculture, are make the new approaches necessary in social security system. These approaches quicken the reform efforts within the adaptation process in EU. Before the law no. 5510 of the social insurances and public health insurance law, it was seen that a detailed work oriented to the the agriculture sector was not done in Turkey. With the law no. 5510 in SSGSSK, centring the system under one umbrella and at the same time, it is aimed to form a new social security system which is sustainable in national respect, supplying more effective protection against poverty, aiming norm and standart consolidation, easily attainable, fair. The basic purpose of this work, with the law no. 5510 in SSGSSK is to setting the arrangements of the working section in agriculture. In this work, firstly; the definition of social security and the historical depelopment of the social security system in Turkey are processed. Then, the definition and scope of the agriculture, the depelopment of the agriculture sector in Turkey and the knowledges of the workers working in agriculture about social security are studied. At the last part of this work, by using questionnaire method upon the ten villages related to the townships of Tokat, the knowledge levels of the workers working in agriculture sector about the new law, and the social security conditions of them are searched. The

necessity of being informed about the new law and being supported by the government are reached as a conclusion.

Key words: Social Security, Agricultural Worker, SSGSSK

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
1.GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI.....	3
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	3
1.5. LİTERATÜR TARAMA	8
2. SOSYAL GÜVENLİĞİN TANIMI VE TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	11
2.1. SOSYAL GÜVENLİĞİN TANIMI.....	11
2.2. TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	16
2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sosyal Güvenlik	16
2.2.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Dönemi’nde Sosyal Güvenlik.....	19
2.2.3. Cumhuriyet Dönemi’nde Sosyal Güvenlik.....	20
2.2.4. 1961 Anayasası’ndan Sonraki Dönemde Sosyal Güvenlik	22

2.2.5. 1982 Anayasası'ndan Sonraki Dönemde Sosyal Güvenlik	22
2.2.6. Türkiye'de Reform Öncesi Dönemde Sosyal Güvenlik	23
2.2.6.1. Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK).....	23
2.2.6.2. Bağ-Kur	34
2.2.6.3. Emekli Sandığı.....	25
2.2.7. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Tek Çatı Altında Birleştirilmesi 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası	25
3. TARIMIN TANIM VE KAPSAMI, TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ, TÜRKİYE'DE TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ	33
3.1. TARIMIN TANIMI VE KAPSAMI.....	33
3.2. TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ.....	34
3.2.1. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Tarım Sektörü	34
3.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nden Günümüze Tarım Sektörü.....	36
3.3. TÜRKİYE'DE TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ	45
3.3.1. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Öncesi Tarımda Çalışanların Sosyal Güvenliği	47
3.3.1.1. Anayasada Getirilen Düzenlemeler	47
3.3.1.2. Bireysel İş Hukuku Açısından Getirilen Düzenlemeler	48
3.3.1.3. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu İle Getirilen Düzenlemeler	48
3.3.1.4. 2925 Sayılı Kanun İle Getirilen Düzenlemeler.....	51
3.3.1.5. 2926 Sayılı Kanun İle Getirilen Düzenlemeler.....	55

3.3.2. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Getirilen Düzenlemeler	61
3.3.2.1. Sigortalı Olma ve Sağlanan Yardımlara İlişkin Düzenlemeler	61
3.3.2.2. Genel Sağlık Sigortası Hükümleri	67
4. TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN KANTİTATİF BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	77
4.1. FREKANS ANALİZİ	77
4.2. Kİ-KARE TESTİ	91
4.3. LOJİT MODEL ANALİZİ	95
4.3.1. Sosyal Güvenlik Kurumu'na Kayıtlılık Durumunun Lojit Regresyon Modeli İle Analizi	97
5. SONUÇ	99
KAYNAKLAR	102
EKLER.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	113

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Reformun Bağ-Kur ve Kapsamındakilere Getirdikleri Hak ve Yükümlülükler	75
Tablo 3.2. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu’na Kayıtlı Tarım Çalışanlarının Sayısı ve Oransal Dağılımı	76
Tablo 4.1. Anketin Uygulandığı Köy İsimleri	77
Tablo 4.2. Çiftçilerin Demografik Özellikleri	79
Tablo 4.3. Çiftçilerin Ekonomik Özellikleri	82
Tablo 4.4. Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler	85
Tablo 4.5. Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler	88
Tablo 4. 6 Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler	90
Tablo 4.7. Sosyal Güvenlik Kurumu’na Kayıtlı Olanların Primlerini Düzenli Yatırabilmesi ile Toplam Aylık Aile Geliri Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	92
Tablo 4.8. 5510 sayılı SSGSS Kanunu’na İlişkin Bilgi Durumu İle Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlı Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	94
Tablo 4.9. Analizde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri	96
Tablo 4.10. Lojit Modeli Bulguları.....	97

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ES	Emekli Sandığı
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GSS	Genel Sağlık Sigortası
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
PTT	Posta Telefon Telgraf
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SGKK	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
SSGSSK	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi

1.GİRİŞ

Kırsal kesimde yaşayanlar genellikle tarımda çalışmaktadır. Geniş bir nüfus kitlesinin içinde bulunduğu bu kesimin toplumun kalkınması açısından bir gösterge oluşturan sosyal güvenlik konusunda ihmali düşünülemez. Sosyal güvenlik uygulamalarının amacı; yalnız belirli risklere karşı maddi güvence sağlayacak parasal yardımı yapmak değil, aynı zamanda herkese insan onuruna yaraşır bir biçimde, gelecek kuşkusuna kapılmaksızın, huzur ve refah içinde yaşama hakkını sağlamaktır (T.C Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2003: 2).

Ülkemizde ekonomik olarak güçsüz olan kesimin koruma altına alınması ve gelecekte yaşamlarını güven içerisinde sürdürebilmeleri için gerekli sosyal güvenlik önlemlerini almak sosyal güvenlik uygulamaları ile gerçekleştirilebilir. Toplumumuzda birçok kesim reform öncesi sosyal güvenlik sistemleri ile korunma altına alınırken, en kalabalık kesimi oluşturan tarım kesimi bu korumadan ancak kısıtlı bir şekilde yararlanabilmiştir. 5510 sayılı SSGSSK öncesi tarım kesimine yönelik getirilen düzenlemeler oldukça yetersiz kalmış, 4.1 milyon çiftçiden ancak 1 milyonu tarım sigortası kapsamında yer almıştır. Tokat bölgesinde tarımsal üretimde yer alanların ancak küçük bir oranı sosyal güvenlik şemsiyesi altındadır. Bu oran, Türkiye genelinde % 2'lik bir kısmı, sayısal olarak ise 22.782 kişiyi oluşturmaktadır. Yine 2010 yılı Temmuz ayı verilerine göre 4/b'li (Bağımsız Çalışanlar 1479 ve 2926) toplam 3.302.808 aktif sigortalıdan, 1.068.097 kişi (%32,2) 4/b (Bağımsız Çalışanlar 2926) sigortalılarını oluşturur; 4/b'li (Bağımsız Çalışanlar 2926) 291.869 kişi yaşlılık aylığı, 2.578 kişi malullük aylığı, 126.421 kişi hak sahibi aylığı almaktadır. 4/b'li (Bağımsız Çalışanlar 1479 ve 2926) kapsamına giren nüfus 15.023.737 kişi olup aktif/pasif oranı 1,67'dir (www.sgk.gov.tr).

5510 sayılı SSGSSK, toplumun tüm kesimlerine sosyal güvenlik hizmetlerinin daha iyi şekilde sunulmasını ve sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınarak hizmet vermeyi amaçlamıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde; araştırmanın amacı, kapsamı, sınırları, yöntemi ve tarım kesiminde sosyal güvenlik konusunda yapılmış olan araştırmaların yer aldığı literatür taraması bulunmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise; sosyal güvenliğin tanımı ve Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin tarihsel gelişimine yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde tarımın tanım ve kapsamı, Türkiye’de tarım sektörünün gelişimi, Türkiye’de tarımda çalışanların sosyal güvenliği hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise; Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen köylerde tarım kesiminde çalışanların demografik, ekonomik ve sosyal güvenlik yapısına ilişkin bilgileri içeren bir anket çalışmasına dayanmaktadır. Bu anket çalışmasının analizi ve bulguların açıklanması ve değerlendirilmesi bu bölüm içerisinde, anket soruları ise ekler bölümünde yer almaktadır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmada Türkiye’de Sosyal Güvenliğin tarihi gelişimi ile birlikte tarım olgusunu işlemek ve bu doğrultuda tarım çalışanlarına yönelik sosyal güvenceyi irdelemek, aynı zamanda araştırmanın yürütüldüğü köylerde sosyal güvenlik durumunu elde edilen bilgiler ışığında saptayarak sonuca ulaşmak, çalışmanın yapıldığı köylerde yaşayanların sosyal güvenlik hakkındaki bilgi ve yararlanma düzeylerini, beklentilerini ve bu konuda yapılabilecek olası çalışmalara katılım düzeylerini saptayarak

değerlendirmeler yapmak ve elde edilen bulgular sonucunda tarımda çalışanlarının bilinçlenmesi açısından geleceğe yönelik çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Yapılan çalışmada mevzuat açısından ele alınacak kesim Türkiye’de tarımda çalışanların tümünü kapsamakta uygulama kısmında ise; Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen köylerden; Kemalpaşa, Ballıdere, Çamdere, Ulaş, Söngüt, Çerçi, Büyükyıldız, Akyamaç, Bedirkale, Yelpe olmak üzere toplam 10 köyden oluşmaktadır. İncelenen köylerin sosyal güvenlik uygulamalarına yönelik genel durumlarını tespit etmek amacı ile demografik özelliklerini, sosyoekonomik yapılarını ve sosyal güvenlik yapısına ilişkin bilgileri ele alınarak anket çalışması yapılmış, mevzuat kısmında ise sadece tarım çalışanları değil ailelerinin de hak ve sorumlulukları ele alınmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Türkiye’de tarımda çalışanların 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası’nda ve daha önceki mevzuatta yer alan haklarının incelenerek, sosyal güvenlik içerisindeki konumları ele alınacaktır. Anket çalışması yapılacak yerler; Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen 10 köyden oluşmakta ve anket soruları tarımda kendi adına bağımsız çalışan çiftçileri kapsamaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmacının çalışmasında ihtiyaç duymuş olduğu verileri farklı araçlarla kendisinin elde etmesi ile oluşan veriler birincil veriler olarak adlandırılır (Karkacier, 2009: 65). Yapılan bu çalışmada birincil veri toplama yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmıştır.

Anketi cevaplayanların seçiminde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Köylerin seçiminde ise yargısal örnekleme yöntemi seçilerek tesadüfi olmayan

örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Araştırmayı planlayan ya da kişi ya da grupların istekleri ve değer yargıları, örnekleme seçilecek birimlerin ve örneklem hacminin belirlenmesinde etkili oluyorsa, yapılan örnekleme “olasılıklı olmayan örnekleme (tesadüfi olmayan örnekleme)” denir. Olasılıklı olmayan örnekleme, örneklem için birim seçiminde, keyfi seçim usulünün uygulandığı örneklemdir (Yüzer ve diğerleri, 2003:177). Yargısal örnekleme örnek seçerken rastlantı ilkesine göre hareket edilmesi söz konusu değildir. Onun yerine, eldeki bilgilere göre ana kütleyi temsil edeceğine karar verilen veya inanılan bir alt grup örnek olarak seçilir. Bu grup üzerinde yapılan gözlemlerden elde edilen sonuçlar ise daha sonra tüm kütleye ulaştırılmaktadır (Seyidoğlu, 1995:34).

Ankette toplam 29 soru olup bu soruların ilkini köylerin isimleri oluşturmakta, soruların 6’sı demografik özellikler, 7’si ekonomik özellikler ve geri kalan kısmını da anketi cevaplayan çiftçilerin sosyal güvenlik yapısına ilişkin bilgileri ölçen sorular oluşturmaktadır. Anket soruları; Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen köylerde yapılmış ve 150 kişiye ulaşılmıştır.

Verilerin analizinde anketi cevaplayan çiftçilerin anket sorularına verdikleri cevaplar, SPSS for Windows 11,5 istatistik paket programı ile analiz edilerek sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu programın sağladığı özellikler ile bilgiler sınıflandırılmıştır. Her soruya ilişkin olarak, mutlak ve yüzde değerleri gösteren tablolar hazırlanmış, çiftçilerin aylık gelirleri ile primlerini düzenli olarak yatırabilme, cinsiyet ile Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlılıkları, yeni kanun hakkında bilgi sahibi olmaları ile Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlılıkları arasında ilişki olup olmadığı Ki-Kare analizi ile test edilmiş ve $P \leq 0.05$ önemlilik düzeyi alınmıştır. Frekans analizleri ile elde edilen sonuçlar çalışma içerisinde yer almaktadır. Ki-Kare testi, veri analizinde sıkça başvurulan bir teknik olup,

değişken ya da değişkenlere ilişkin gözlenen frekanslar ile beklenen frekanslar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bir değişkene ait dağılımın incelenmesi söz konusu olduğunda Tek Örneklem Ki-Kare testi, iki değişkene ait dağılımın incelenmesi durumunda ise Ki-Kare Bağımsızlık testi kullanılır (Ural ve Kılıç, 2005: 231). Ki-Kare testi sadece ilişkilerin tespitinde değil, değişkenler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde de kullanılmaktadır. Ki-Kare testinde, Null hipotezi H_0 olarak “değişkenler arasında ilişki yoktur” varsayımı yapılmaktadır. Ki-Kare testi iki değişken arasında sistematik bir ilişkinin anlamlı olup olmadığını belirlemeye yardımcı olur (Altunışık ve Diğerleri, 2004:192). Bunu formülle gösterecek olursak;

$$\chi^2 = \sum_{ij} \frac{O_{ij} - E_{ij}}{E_{ij}}$$

Gözlenen χ^2 değerinin büyüklüğü sadece modelin veriye uyumunun bir göstergesi olmayıp, örnek boyutundan da etkilenmektedir. Dolayısıyla χ^2 testiyle ilgili olarak bilinmesi gereken en önemli özellik serbestlik derecesidir. Serbestlik derecesi arttıkça χ^2 testi normal dağılıma benzemeye başlamaktadır. Ayrıca χ^2 değeri serbestlik derecesine bağlı olduğundan analizde yer alan gözlem sayısı arttıkça χ^2 değeri de artacak sonuçta anlamlı farklılıkların varlığına ilişkin işaretler elde etme olasılığı da artacaktır (Altunışık ve diğerleri, 2004: 193).

Ayrıca anket çalışmasında elde edilen veriler üzerinde, Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen köylerde tarımda çalışanların sosyal güvenliğinin belirleyicilerini araştırmak için, lojit analizi kullanılmıştır.

İleri parametrik olmayan bir istatistiksel metot olan İkili Lojistik Regresyon, bağımlı değişken sağlam-bozuk gibi mutlaka ikili sonucu olan değişken olduğunda

kullanılmaktadır. Aynı zamanda zorunlu olmakla beraber bağımsız değişkenler genellikle sürekli olmaktadır (Akgül ve Çevik, 2005: 390).

Lojistik regresyon analizi bir kısım varsayımların sağlanamaması durumunda diskriminant analizi ve çapraz tablolara alternatif bir yöntemdir. Bağımlı değişkenin 0 ve 1 gibi ikili ya da ikiden çok düzey içeren kesikli değişken olması halinde, normallik varsayımının sağlanması şartı olmadığı için rahatlıkla kullanılabilir. Ayrıca elde edilen modelin matematiksel olarak çok esnek olması ve kolay yorumlanabilir olması da bu yönteme olan ilgiyi artırmaktadır (Tatlıdil, 2002: 289).

İki veya daha fazla değer alan kukla değişkenler bağımlı değişken olarak da regresyon modellerinde yer alabilirler. Bu tür modellerde, bağımlı değişkenler tercih veya karar belirtmektedir. Bağımlı değişkenin iki veya daha fazla değer alan tercih modellerinde amaç, seçimin olasılığının belirlenmesidir. Doğrusal olasılık modellerine oluşan sorunları çözmek üzere probit modeline alternatif olarak oluşturulan lojit modelleri, uygulamada daha cazip bulunmakta ve sıklıkla kullanılmaktadır. □ Lojit modelleri, lojit regresyona tabi olan ve özellikle ikili bağımlı değişkenler için tasarlanmış doğrusal olmayan fakat uygun dönüşümler ile doğrusallaştırılabilen bir regresyon modelidir. Lojit Regresyon aynı zamanda, Lojistik regresyon modeli olarak da literatürde yer almaktadır. Lojit regresyon modellerinde, bağımlı değişken iki değerli olarak ifade ediliyorsa İkili Lojistik Regresyon Modeli, ikiden fazla değerli olarak ifade ediliyor ise Çoklu Lojistik Regresyon Modeli olarak adlandırılmaktadır (Astar, 2009: 48).

Lojit Modeli $0 \leq E(Y_i|X) \leq 1$ şartını sağlamak için geliştirilmiştir. Lojit modelini açıklayabilmek için lojistik dağılım fonksiyonundan yararlanılmaktadır. Lojistik dağılım fonksiyonu,

$$P_i = F(Z_i) = F(\beta_0 + \beta_1 X_i) = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_i)}}$$

olur ve burada P_i , açıklayıcı değişken (X_i) hakkında bilgi verir iken i 'inci bireyin belirli bir seçimi yapma olasılığıdır.

Buradaki Z_i değişkeni $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değerler aldıkça P_i de 0 ile 1 arasında değerler alacak ve P_i ile Z_i arasındaki ilişki doğrusal olmayacaktır. Böylece $0 \leq P_i \leq 1$ ve P_i ile Z_i arasındaki ilişkinin doğrusal olmama şartları yerine gelmiş olacaktır. Fakat bu ilişkideki parametreleri en küçük kareler ile doğrudan tahmin edemeyiz. Önce bu ilişki üzerinde bazı işlemler yapılarak doğrusal ilişki elde edilmeye çalışılır.

Lojit model nitel tercih modelleri arasında en çok kullanılan modeldir. Lojistik model birikimli olasılık dağılımından türetilmiş lojistik dağılım fonksiyonudur. Bir olayın gerçekleşme olasılığının gerçekleşmeme olasılığına bölünmesi ile odds oranı,

$$\frac{P_i}{1 - P_i} = e^{Z_i}$$

hesaplanır. Bu oran yardımıyla lojistik fonksiyon doğrusal regresyon analizinde kullanılabilir. Doğal logaritma alınarak;

$$L_i = \ln(e^{Z_i}) = Z_i = \ln \frac{P_i}{1 - P_i}$$

elde edilir ve L_i doğrusaldır. Modelin doğrusallaştırılması tahmin için büyük kolaylık sağlar. Lojit modeli de, hata terimleri binom dağılımlı olduğundan değişen varyansa sahiptir. Lojit modelin başlıca özellikleri şunlardır:

- Olasılık değeri P_i 0'dan 1'e giderken lojit L_i , Z_i gibi $-\infty$ dan $+\infty$ a değişir. Bu nedenle olasılık değeri(0-1) aralığında olmak zorundadır ve L_i sınırlandırılmaz.
- L_i , X_{ik} bağımsız değişkenine göre doğrusal iken, olasılık değeri olan P_i doğrusal değildir. Lojit modelin tahmin edilebilmesi için tekrarlı veya tekrarsız

gözlemlerin ayırt edilebilmesi gerekir. Seçilecek yöntem birinci durumda genelleştirilmiş en küçük kareler ve minimum ki kare yöntemleri, ikinci durumda ise en çok benzerlik yöntemleridir (Güriş ve Çağlayan, 2005: 683-685).

1.5. LİTERATÜR TARAMA

Sosyal Güvenlik alanında Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde uygulanan Sosyal Güvenlik konuları alanında çok sayıda yapılmış çalışmalara ulaşılabilirken, çalışmamızda yer alan Tarımda Sosyal Güvenlik kısmını ayrı olarak inceleyen çalışmalara ulaşmak biraz daha güçleşmektedir. Özellikle 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası alanında tarım kesiminin ayrı olarak incelenmesi üzerine yapılmış bir çalışmaya yeterli düzeyde rastlanılmamaktadır. Sosyal Güvenlik ve 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası ile ilgili yapılan birtakım çalışmalar kısaca şu şekilde sıralanabilir.

(Turhanoğulları, 2003), çalışmasında; Türkiye’de tarımda kendi adına ve hesabına, ortakçı- kiracı, yevmiyeli veya mevsimlik çalışanlarla bunların aile üyelerine yönelik sosyal güvenlik uygulamalarını incelemiştir. Türkiye’de tarımda çalışanlara yönelik olarak çıkarılmış olan 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Bağ-Kur Kanunu’nu ele alarak, Kanun’daki eksikler tespit edilip ne tür düzenlemeler yapılabileceğini anlatmış, tarımda çalışanların içinde bulunduğu konumla ve sosyal güvenlikten yararlanma düzeyleri ve şekilleri açısından değerlendirmeler yaparak örnek olay incelemesini gerçekleştirmiştir.

(Akpınar, 2008), çalışmasında; Türkiye’deki tarım çalışanlarının sosyal güvenlik sorunlarını belirlemek ve Avrupa birliği ile uyumlaştırma sürecinde karşılaştırmalar yaparak var olan duruma çözüm önerileri getirmiştir. Türk ve Avrupa Birliği sosyal

güvenlik sistemleri karşılaştırılarak fark ve benzerlikler saptanması yapılmış, Türkiye'deki mevcut durum, anketler yardımıyla araştırılarak tarım çalışanlarının sosyal güvenlik sorunları ortaya konulmuştur.

(Yıldırak ve Diğerleri, 2003) çalışmasında; Başbakanlık GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) Bölge Kalkınma İdaresi ve Türkiye Ziraatçılar Derneği işbirliği ile birlikte yapmış oldukları çalışmada; GAP Bölgesi'nde bulunan köylerin sosyal güvenlik durumunu ve sosyal güvenlik uygulamalarına etkili olan sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri saptayarak, bu bölgedeki köylerde yaşayanların sosyal güvenlik durumlarını bu konudaki görüşlerini ve beklentilerini araştırmaya yönelik bir anket çalışmasıyla desteklenmiş, elde edilen sonuçlar ışığında GAP Bölgesi köylerinde sosyal güvenlik uygulamalarını etkileyen temel unsurları ortaya çıkararak, GAP Bölgesi köylerinde sosyal güvenlik uygulamalarının etkin hale getirilebilmesi için geliştirilen yaklaşımlar tartışılmıştır.

(Tiyekli, 2008), çalışmasında; öncelik olarak sosyal devlet kavramı irdelenmiş, daha sonra da ülkemizde bu alanda yapılan reformların sosyal devlet açısından değerlendirilmesi yapılarak öneriler sunulmuştur.

(Tepekule, 2008), çalışmasında; reform öncesi Türk Sosyal Güvenlik Sistemi'nin yapısını inceleyerek yeni oluşturulan kanunla birlikte Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi'nin yeniden yapılandırılması çerçevesinde reform sürecini değerlendirerek öneriler sunmuştur.

(Çelik, 2006), çalışmasında; Sosyal güvenlik kurumlarının yeniden yapılandırılmaya gerek duyulmasının sebebi olan kurumların sorunlarının ülke ekonomisini nasıl etkilediğini ve çözüm için gereken reform önerilerine değinilerek sistemin meydana getirdiği olumsuzlukların çözümü için reform önerileri verilmiştir.

Ayrıca sosyal güvenlik kurumlarının yapısının incelenerek bu kurumlarda meydana gelen sorunların irdelenmesi bunlara çözüm yolunun bulunması için çeşitli önerilerde bulunulması, bu kurumların gelişimini sağlamak için önerilen reformların dikkate alınarak meydana getirilen yeni yasanın daha iyi anlaşılabilir ve yeterli olup olmadığına değinilmiştir.

(Hurst, 2005), çalışmasında; dünyadaki birçok ülkede tarım işçileri zor koşullar altında çalışmakta olduğunu, özellikle Asya ve Afrika ülkelerinde çocukların tarım sektöründe çok düşük ücretlerle ve hijyen koşullarına dikkat edilmeden çalıştırılmasının oldukça yaygın olduğunu ifade etmiştir. Tarım işçilerinin ücretleri konusunda az gelişmiş ülkeler bazında ve kıtalar arasında çok büyük farklılıkların varlığını ortaya çıkarmış, yine bu çalışmada işgücü, istihdam analizleri kırsal kalkınma açısından ele alınarak özellikle işgücü analizlerine yer verilmiştir.

(TİSK, 2006), çalışmasında; Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren hız kazanan sosyal güvenlik reform çalışmalarına yöneltilen eleştiriler ve yorumlar bulunmakta, reform ve reformun gerekçelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2. SOSYAL GÜVENLİĞİN TANIMI VE TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. SOSYAL GÜVENLİĞİN TANIMI

İnsanlık, tarihin her döneminde kendini fakirlik, hastalık, muhtaçlık, kaza ve benzeri risklere karşı koruma ihtiyacı duymuş ve bu risklerin zararlarını telafi ve tazmin etmeye yönelik çeşitli metotlar geliştirmiştir. Bu risklere karşı kendini güvenlik altına alma istek ve çabası insanlığın başlangıcı kadar eskidir. İlk insandan günümüze her insan ve her toplum bu ihtiyacı hissetmiştir (DPT, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001).

İnsanlar bu amaçla ya karşılaşılabilecekleri muhtemel riskleri önlemeye ya da karşılaştıkları risklerin zararlı sonuçlarını gidermeyi hedeflemişlerdir. Bu süreç içerisinde, bazı tehlike ve riskler daha öncesinden tahmin edilebilmiş, ancak bazılarına karşı hazırlıksız yakalanan kişiler ise zor durumda kalmışlardır. Bu nedenle kişiler yaşamı sırasında karşılaşılabileceği risklere karşı korunmak ve geleceğinden emin olmak ihtiyacını hissederek, bireysel veya toplu olarak önlemler almaya çalışmışlardır. Bu önlemler ilk çağlarda sistemli bir yapıdan uzak bir biçimde ve bireysel ölçülerde yürütülmüş, ancak 20. yüzyılda sosyal adaleti ve sosyal refahı sağlamayı hedefleyen sosyal devletin ortaya çıkmasıyla birlikte bu önlemler sosyal güvenlik adı verilen bir sistem içinde ele alınmaya başlanmıştır (Aydın, 1999: 3).

Sosyal güvenlik kavramı; amacı konusu ve önemi konularının her biri diğeri ile ilgili bir bütün oluşturmakta; bu sebeple de birisi için yapılacak tespitler diğlerinin muhtevasını belirlemektedir (Arıcı,(a),1999: 1). Kavram olarak “Sosyal Güvenlik” terimi yeni olmasına karşın, insanların sosyal güvenliğe duyduğu ihtiyaç, insanlık tarihi kadar eskidir (Korkusuz ve Uğur, 2009: 3).

Sosyal güvenlik kavramı; modern toplumların bir ürünü olarak kabul edilmiş (Tunçomağ, 1982: 1) bu terim ilk defa, büyük iktisadi krizden sonra Amerikan halkına gelir güvencesi sağlamayı amaçlayan ve Başkan Roosevelt'in “Refah Devleti”ni (Welfare State) kurma yolunda başlattığı “New Deal”(Yeni Düzen) politikasının bir parçasını oluşturan 1935 tarihli bir Amerikan yasasında (Social Security Act; Sosyal Güvenlik Kanunu) yer verilmiştir (Korkusuz ve Uğur, 2009: 3).

1935'den sonra hızla yayılan bu kavramın günümüze kadar birçok tanımı yapılmış ancak herkesçe kabul edilebilen bir tanımı yapmak oldukça zordur. Bu zorluk, “sosyal güvenlik” kavramı ile, sosyal güvenliğin amaç ve hedeflerini ifade eden “sosyal güvenlik politikaları” kavramı ve bu politikalar doğrultusunda oluşturulan hukuki yapı ve kurumları ifade eden “sosyal güvenlik sistemi” kavramının zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, bu kavramların tümünün odak noktasında bireylerin sosyal risklere karşı korunması ilkesi bulunmaktadır (Özden, 2006: 45).

Bu bağlamda sosyal güvenliğin (Rohrlich, 1964: 343):

- Modern insanın ekonomik güvenliğini tehdit eden her türlü risklere karşı,
- Bu risklerden birine veya tümüne maruz kalan herkese,
- Toplumsal olarak kabul edilebilir ölçülerde,
- Bir “hak” olarak; koruma sağladığı görülmektedir.

Genel olarak sosyal güvenlik; bir ülke halkının bugünü ve yarını güvence altına almayı amaçlayan ve birbiri arasında sıkı bir birlik ve uyum kurulmuş olan bir kurumlar bütünüdür. Başka bir ifadeyle, sosyal güvenlik; bir mesleki, fizyolojik veya sosyoekonomik riskten ötürü geliri veya kazancı sürekli veya geçici olarak kesilmiş kimselerin geçim ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan bir sistemdir (Tuncay ve

Ekmekçi, 2008: 1). Başka bir tanımda ise; sebebi ne olursa olsun tehlikeye maruz kalarak muhtaç duruma düşen fertlerin ve ailelerin uğradıkları tehlikenin zararlarından kurtarılarak, yaşadıkları toplum içinde, diğer insanların hizmetine ihtiyaç duymadan, insan haysiyetine yaraşır asgari bir hayat standardına kavuşturulmaları olarak tanımlanmıştır (Alper,1999: 5).

Yine başka bir tanıma göre; sosyal güvenlik, esas gayesi, çalışma gücünü, beden ve ruh sağlığını devam ettirmek için esas olan kaynaklarını daimi veya geçici bir şekilde kaybedenlere kollektif veya cemiyet olarak yardım etmek suretiyle, onların ihtiyaçlarının esaretinden kurtarmaya çalışan bir sistemdir (Richardson, 1970: 16).

1948’de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nca kabul edilen “ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 22. maddesinde; “Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişim için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir” ifadesi yer almaktadır.

25.maddesinde ise; “ Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvencede yararlanırlar” ifadesi yer almaktadır (insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr).

Ülkemizde 1961 Anayasası 48. maddesinde ve 1982 Anayasası 60. maddesinde sosyal güvenlik “sosyal ve ekonomik bir hak”olarak ele alınmaktadır. Yine 1961 ve

1982 Anayasaları sosyal güvenliğin bir devlet görevi olduğunu açıkça belirtmişlerdir (Şakar, 2009: 9).

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre de sosyal güvenlik; toplumun kendi üyelerine bir takım kamusal tedbirlerle, hamilelik, iş kazası, işsizlik, hastalık, yaşlılık ve ölümden kaynaklanan tamamen veya esaslı bir şekilde kazanım kaybının neden olacağı ekonomik ve sosyal zorluklara karşı sağladığı koruma, tıbbi bakım tedariki ve çocuklu ailelerin desteklenmesidir (<http://www.sosyalsiyaset.com/documents/sg.htm>). Bu tanımla birlikte Uluslararası Çalışma Örgütünün 1952 tarihli ve 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Standartları Sözleşmesi'nde dokuz sosyal risk sayılmıştır

Bunlar (<http://www.resulkurt.com>):

- Hastalık halinde sağlık yardımı
- Hastalık halinde tazminat
- İşsizlik
- Yaşlılık
- İş kazası ve meslek hastalığı
- Analık
- Sakatlık
- Ölüm
- Aile yardımlarıdır.

Sosyal güvenlik kavramı amaca göre de farklılaşabilmektedir. Bu farklılık kavramı dar ve geniş anlamda anlamının farklılaşmasına yol açmaktadır (Arıcı, (a), 1999: 2).

Dar anlamda sosyal güvenlik; fiziki ve mesleki sosyal risklere karşı toplumun geneline sosyal güvenlik dağıtmayı hedeflemekte, bir başka ifade ile sosyal güvenlik,

sosyal amaçlı olarak yeniden dağıtım hukukunu amaçlamaktadır (Korkusuz ve Uğur, 2009: 7).

Sosyal güvende sağlanacak olan risklerin neler olabileceği, ülkelerin siyasal ve ekonomik durumuna bağlı olarak değişmesine karşın, sosyal güvenlik sistemi; daha çok karşı karşıya kalınabilecek olan risk grubundaki iş kazaları, yaşlılık ölüm, malullük, hastalık gibi riskleri kapsamına almaktadır.

Diğer bir ifadeyle de dar anlamda sosyal güvenlik; insanın karşılaşabileceği muhtemel tehlikelerin sonuçlarına karşı korunması, ona bu konuda bir emniyetin sağlanmasını ifade eder. Tehlike ile karşılaşan insan, tehlikenin niteliğine göre gelir azalması, gelir kesilmesi ve giderlerde beklenmeyen artışlar ile karşı karşıya kalır (Dilik, 1971: 65).

Sosyal güvenlik kavramı zamanla içeriğindeki değişmeye bağlı olarak anlamı da genişlemiştir. Sosyal güvenlik; yalnızca tehlikelerin sonuçlarına karşı kişiye emniyet duygusu sağlamak ve asgari ölçüde muhtaçlıktan kurtarmak anlamında düşünülmemelidir. Geniş anlamda sosyal güvenliğe sosyal refah tedbirleri, fakirliğe karşı yapılan mücadele ile birlikte konut, ulaşım gibi bütün sosyal yardım ve sosyal hizmet konularını da ifade eden geniş bir içeriğe sahip olduğunu görmekteyiz (Arıcı,(a), 1999: 4-5).

Yine geniş anlamda sosyal güvenlik; toplumda yaşayan bireylere ekonomik güvence sağlanması, risklerin ortaya çıkmadan önlenmesi ve toplumda yaşayan herkesin kişiliğinin geliştirilmesini sağlamak için genel sistemin oluşturulmasını hedeflemektedir (Güzel ve Okur, 2004: 5-6).

2.2. TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Modern anlamda sosyal güvenliğin ortaya çıkışı sanayileşme hareketleri ile başlamaktadır. Sanayileşme hareketleri ve işçi sınıfının doğuşu Avrupa'ya oranla Osmanlı İmparatorluğu'nda çok geç başladığından dolayı Türkler modern anlamda bir sosyal güvenlik sistemine oldukça geç kavuşmuşlardır (Tuncay ve Ekmekçi, 2008; 54).

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sosyal Güvenlik

Ülkemizde sosyal güvenlik gayesiyle oluşturulan teşkilatlanma ilk defa Osmanlı Devleti Dönemi'nde ortaya çıkmıştır (Arıcı, 1999: 172). Osmanlı Devleti'nde, nüfusun çoğunluğu tarımla uğraşmakta, aynı zamanda büyük bir kısmı da el sanatları faaliyetinde bulunmaktaydı. El sanatları faaliyetlerinde bulunanların gelirleri, esas itibariyle emek unsuruna dayandığı için, çalışma gücünü kaybetmeleri veya yaşlanmaları ile ailenin geliri azaltmakta ve böylece zararların giderilmesi bakımından tarım kesimine göre daha az elverişli bir durum görülmekteydi (Şakar, 2009: 30).

Osmanlı Devleti'nde, Batı'da olduğu gibi, sosyal güvenlik düşüncesi, karşılıklı yardımlaşma anlayışı ile başlamış ve gelişmiş; emeği ile geçinenlerin sosyal güvenliği esas itibariyle üç esasa dayandırılmıştır. Bunlar; aile içi yardımlaşma, meslek teşekkülleri çerçevesinde yardımlaşma ve sosyal yardımlardır. Osmanlı Devleti'nde bir nevi üretim ve tüketim birliği niteliği taşımış olan aile; kişinin sosyal risklere karşı korunması bakımından çok önemli bir rol oynamış, aile içi yardımlaşma sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturmuştur. Aile üyelerinden birinin hastalık, kaza ve ölümü halinde ortaya çıkan boşluk, yine aileye dahil öteki üyelerin katkı ve yardımları ile giderilmiş, düzenin aksamadan işlemesine çalışılmıştır (Akbulak ve diğerleri, 2004: 3).

Meslek teşekkülleri çerçevesinde ki yardımlaşmada ise; Osmanlı İmparatorluğu'nda mevcut esnaf sınıfı 13.yy.dan itibaren zorunlu birlikler biçiminde teşkilatlanmış ve Avrupa'dakinin benzeri gibi; hastalık, evlenme, doğum, iş kurma, işsizlik, ölüm gibi birtakım sosyal risklere karşı mensuplarına veya aile fertlerine aynı ve nakdi yardım sağlayan dayanışma sandıkları kurmuşlardır (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 54).

Mesleki teşekküller çerçevesinde ahilik kurumu gelişmiş ve bu kurumun amacı; fütüvvet ahlak ve dayanışma anlayışına dayalı olarak İslami bir esnaf sanatkâr teşkilatı olmuştur. Ahilik teşkilatı içerisindeki ticaret ve sanatla uğraşanlar, haklarını ve çıkarlarını korumak için farklı dini, sosyal ve politik değerleri bir arada tutmaktaydı. Sanatkâr ve tüccarların katılabildiği bu teşkilat da, üyelerine hastalık, kaza, ölüm gibi riskler karşısında faizsiz para verilen ortak bir kasa, sosyal güvenliğin temelini oluşturmuştur.

Ancak Ahilik teşkilatı, 15.yy.dan itibaren zayıflamış ve yerini lonca örgütlenmesine bırakmıştır. Bu örgütler ise devlet katkısı olmadan dini sebepler ve esnaf dayanışması amacıyla ortaya çıkmış ve esas itibariyle loncalar din, ahlak ve gelenek kuralları üzerine kurulmuşlardır.

Loncalarda, üyelere hastalık, kaza, yaşlılık, ölüm, işsizlik gibi risklerden doğan gelir kaybını telafi için dayanışma sandıkları oluşturulmuştur (Korkusuz ve Uğur, 2009: 95-96). “Orta sandığı” veya “teavün sandığı” adı verilen bu sandıklar, bağışlar, mesleki terfilerde kalfa ve ustalar tarafından verilen paralar ve belirli sürelerle lonca mensubu esnaftan tahsil edilen aidatlarla beslenmekteydi. Ücretle çalışanlarla (kalfalar) işveren durumunda bulunanların (genellikle ustalar) aralarındaki ilişkileri ve çalışma koşullarını; loncaların kuralları, gelenekler, dinsel inançlar ve sözlü anlaşmalar

düzenlenmekteydi. Bunlar ayrıca lonca mensuplarından ihtiyaç içinde bulunanlarla sakatlık, yaşlılık, hastalık ve ölüm gibi nedenlerle gelirlerini yitirmiş olanlara nasıl yardım yapılacağını belirlemekteydi (Talas, 1979: 374).

Osmanlı Devleti'nde ayrıca insanlara hayır ve iyilik yapmak amacıyla kurulan ve aynı zamanda sosyal güvenlik yönünden oluşan boşlukları doldurmaya çalışan sosyal yardım kurumlarını görmekteyiz. Bunlara vakıf adı verilmektedir. Vakıf, varlıklı kişilerin özellikle taşınmaz malların gelirlerini, dini ve sosyal amaçlı hizmetlerin görülmesi için kurmuş oldukları kurumların finansmanına tahsis etmeleri ve bu amaçla söz konusu malların mülkiyetini de sözü edilen kurumlara devretmelerini ifade etmektedir (Dilik, 1992: 84).

Osmanlı Devleti'nde Avarız Vakıfları ve Müessesat-ı Hayriye Vakıfları olarak adlandırılan bu vakıflardan Avarız Vakıfları; hastalık, yoksulluk, yaşlılık gibi durumlarda muhtaçlara yardım amacıyla kurulmuşlardır (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 55). Diğer bir vakıf olan Müessesat-ı Hayriye vakıfları; avarız vakıflarının fonksiyonlarının yetersiz olması durumunda başvuru halinde sosyal güvenlik kurumları işlevini görmekteydi (Korkusuz ve Uğur, 2009: 97).

Sosyal güvenlik işlevi gören çeşitli yardımlaşma biçimleri olmasına karşın, Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Devri'ne kadar modern anlamda bir sosyal güvenlik sistemi kurulmamıştır. Çünkü bu tür yardımlaşma biçimleri, yasalardan çok genellikle geleneklerle devam ettirilmekteydi. Tanzimatın ilanından 26 yıl sonra sosyal güvenlik alanında mevzuat hareketleriyle düzenlemeler başlamış ve bu düzenlemeler oldukça sınırlı ve gelip geçici nitelikte önlemler getirmiştir (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 55).

İlk olarak 1865 yılında kabul edilen Dilaver Paşa Nizamnamesi ile kömür üretimini artırmak amacıyla alınacak önlemlere yönelik çıkarılmışsa da, Ereğli kömür havzasında çalışan işçilerin hafif hastalıklarda madende bulunacak doktorca tedavisi; ağır hastaların köyüne yollanması gibi bazı önemsiz derecede düzenlemelere de yer verilmiştir. İş kazası ve meslek hastalığına ilişkin bir hüküm ise bulunmamaktadır (Korkusuz ve Uğur, 2009: 97).

1869'da Maadin Nizamnamesi işçileri iş kazalarına karşı koruyucu önlemler, işverenleri ise; iş kazasına uğrayan işçilere tazminat ödemekle yükümlü tutan hükümler taşımaktaydı (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 55).

Osmanlı İmparatorluğu'nda bu dönemde asker ve memurlara yönelik çeşitli yardım sandıkları kurulmuştur. Bunlar; özellikle yaşlılık ve hastalık durumlarında korunmalarını öngören sandıklardır. Bunlardan ilki 1866 yılında kurulmuş olan Askeri Tekaüt Sandığı idi. Bunu 1881 yılında sivil memurlar için kurulan Tekaüt Sandığı, 1909'da Askeri ve Mülki Sandıklarla Tersane-i Amirenin işçi ve memurları için emeklilik ve malullük sandığı, 1910'da Hicaz Demiryolu Memur ve Müstahdemleri'nin hastalık ve kazaları için bir yardım sandığı, 1917'de Şirketi Hayriye Tekaüt Sandığı kurulmuştur (Talas, 1979: 375).

2.2.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Dönemi'nde Sosyal Güvenlik

İlk TBMM'nin kurulduğu 23.04.1920 tarihinden, Cumhuriyet'in ilan tarihi olan 29.10.1923 tarihine kadarki geçen süre içerisinde sosyal güvenlikle ilgili iki önemli kanun çıkarılmıştır. Bunlardan biri 28.04.1921 tarih ve 114 sayılı Zonguldak Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafii Umumiyesine olarak Fürühtuna dair Kanun, diğeri 10.09.1921 tarih ve 151 sayılı Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun'dur.

Kurtuluş Savaşı zamanında çıkarılan kanunlardan ilki Zonguldak Ereğli kömür bölgesinde üretim esnasında ortaya çıkan kömür tozlarının açık artırma yoluyla satılarak parasının işçiler yararına kullanılmasını öngörüyordu. Bu dönemde çıkarılan ikinci kanun ise; işçilerin ve işverenlerin belirli durumlarda işçilere zorunlu sağlık yardımı yapılmasını öngörmekteydi. Bu sandıklar Amele Birliği adı altında birleşmişler ve 151 Sayılı Kanun'un, dar kapsamlı ve ilkel olsa da Türkiye'de ilk sosyal sigortayı kurduğu ifade edilmiştir (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 57).

2.2.3. Cumhuriyet Dönemi'nde Sosyal Güvenlik

Cumhuriyetin kuruluşundan 1961 Anayasası'na kadar olan dönem içerisinde sosyal güvenlik içerisinde ele alınabilecek çok sayıda yasalar çıkarılmış fakat bu yasalar içerik olarak oldukça dar kapsamlı olmaktan öte gidememiştir. Bu çıkarılan yasaların en önemlileri şunlardır:

1926 tarih ve 895 Sayılı Kanun'la kurulan İmalatı Harbiye Teavün ve Sigorta Sandığı kurulmuş olup, 1939'da 3575 Sayılı Kanun'la Askeri Fabrikalar Tekaüt Sandığı ve Muavenet Sandığı adını almış, bu daha sonra 23.01.1968 tarih ve 991 Sayılı Kanun' la Sosyal Sigortalar Kurumu'na devredilmiştir. 1930 tarih ve 173 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu bir kısım işçilere zorunlu sağlık yardımı yapılmasını öngörmüştür. 1933 tarih ve 2097 Sayılı Kanun'la Vilayet Hususi İdareleri Tekaüt Sandığı, yine aynı yıl 2264 Sayılı Kanun'la İstanbul Mahalli İdaresiyle Ankara Merkez Belediyesi Memurları Tekaüt Sandığı kurulmuştur. 1934'de 2454 Sayılı Kanun'la Devlet Demir Yolları ve Limanlar İşletme İdaresinin Memur ve Müstahdemleri Tekaüt Sandığı kurulmuştur. Bu sandıkla daha sonra Sosyal Sigortalar Kurumuna devredilmiştir. 1935'de Telgraf ve telefon İdaresi Biriktirme ve Yardım Sandığı Nizamnamesi çıkarılmıştır. 1936 yılında 3008 Sayılı Sosyal Sigortaların Kurulması'na ilişkin ilk hükümleri içeren ilk İş Kanunu'muz çıkmıştır

(Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 57). Modern anlamda sosyal güvenlik ilgili kanunlara, kurumlara ve sosyal sigortaların oluşturulması ile ilgili hükümlere, ilk olarak 1936 yılında 3008 Sayılı İş Kanunu'nda Sosyal Yardımlar başlığı altında yer verilmiştir (<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c6s10/makale/c6s10m5.pdf>).

İş Kanunu'nun kabulünden sonra sırayla 1937'de 3137 Sayılı Deniz Yolları ve Akay işletmeleriyle Fabrikalar ve Havuzlar İdareleri Memur ve Müstahdemleri Tekaüt Kanunu çıkarılmıştır. 1938'de Emlak ve Eytam Bankası Memurları Tekaüt Kanunu Sandığı, Devlet Hava Yolları Umum Md. Memur ve Müstahdemleri Tekaüt Sandığı kurulmuştur. 1940'da 3803 sayılı kanunla Köy Öğretmenleri ve Köy Sağlık Memurları Tekaüt Sandığı kurulmuştur. 1942'de 4222 sayılı kanunla İktisadi Devlet Teşekkülleri Memurları Tekaüt Sandığı kurulmuştur. 1944'de Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşletme, Umum Md. Memur ve Müstahdemlerinden vazife başında kazaya uğrayarak malul kalanlara tahsis edilecek maluliyet hakkında nizamname çıkarılmıştır. 1945 yılından itibaren 4772 sayılı kanunla İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları kurulmuştur. Yine 1945 yılında 4792 Sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. 1949 'da 5417 sayılı Kanunla İhtiyarlık Sigortası, 1950'de 5502 Sayılı Kanunla Hastalık ve Analık Sigortası, 1957'de 6900 Sayılı Kanunla Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları kurulmuştur. İşçi kesiminde bu gelişmeler olurken, memur kesiminde de 08.06.1949 tarihinde çıkarılan 5434 sayılı T.C Emekli Sandığı kanunu ile güne kadar dağınık halde bulunan bütün emekli kanun ve sandıklarını birleştirmiştir. Sosyal yardımlar alanında da 6972 Sayılı Korumaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun 15.05.1957 tarihinde kabul edilmiştir. Ayrıca 1959'da Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmasına dair kanun kabul edilmiştir (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 57 ve Talas, 1979: 423).

2.2.4. 1961 Anayasası'ndan Sonraki Dönemde Sosyal Güvenlik

1961 Anayasası'nın 48.maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilmiş ve ilk defa sosyal güvenlik hakkı anayasal güvence altına alınmıştır. Bu dönemde sosyal güvenlik adına çıkarılan en önemli kanun 01.03.1965'de yürürlüğe giren 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'dur. Bu kanun ayrı kanunlarda düzenlenen sigorta kollarını bir arada düzenlemiş ve söz konusu bu sigorta kolları, 506 Sayılı yasada İş Kazası ve Meslek Hastalıkları; Analık Sigortası; Malullük Sigortası; Yaşlılık Sigortası ve Ölüm Sigortası'dır (Güzel ve diğerleri, 2008: 35). Böylelikle, 506 Sayılı Kanun, bütün işçileri bünyesine almış, Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü olarak faaliyette bulunan SSK'nın temelleri atılmıştır (<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c6s10/makale/c6s10m5.pdf>).

Daha sonra 2.09.1971 tarihinde kabul edilen 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. Bununla bağımsız çalışanların sosyal güvenliği düzenlemek amaçlanmıştır.

Sosyal yardım alanında çıkarılan en önemli kanun ise 01.07.1976 tarihinde çıkarılan 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'dur (<http://www.sydgm.gov.tr>).

2.2.5. 1982 Anayasası'ndan Sonraki Dönemde Sosyal Güvenlik

07.11.1982 tarihinde halk oylaması ile kabul edilen yeni Anayasamızın 60.maddesi "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar" diyerek 1961 Anayasası'ndaki ilkeyi tekrarlamıştır.

1982 Anayasası'nın kabulünden sonra 1983 yılında sosyal güvenlik alanında önemli kanunlar çıkartılmıştır. Bunlar; 24.05.1983'de kabul edilen 2828 Sayılı Sosyal

Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve muhtaç çocuk, yaşlı ve sakatların korunması işini bu kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na vermiştir.

Daha sonra 17.10.1983 tarihinde kabul edilen iki kanun, tarım alanında faaliyet gösteren büyük bir kesimi büyük bir sosyal sigortalara kavuşturulmuştur. Bu kanunlar; 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'dur. 05.11.1985 tarih ve 3235 Sayılı kanun, 1479 sayılı kanunda değişiklik yaparak Bağ-Kur'dan sağlanan sigorta yardımlarının içine sağlık sigortasını da dahil etmiştir. 25.08.1999 tarihli ve 4447 Sayılı Kanun ile İşsizlik Sigortası kabul edilmiş olup, uygulamasına 01.06.2000 tarihinde başlanmıştır (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 60-61).

2.2.6. Türkiye'de Reform Öncesi Dönemde Sosyal Güvenlik

Türkiye'de reform öncesi sosyal güvenlik idaresi üç ana başlık altında toplanmaktaydı. Bunlar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Bakanlığıdır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bünyesinde Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) yer almakta, Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak T.C. Emekli Sandığı ve Devlet Bakanlığı'na bağlı olarak ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'dur (Arıcı, (b), 1999: 178).

2.2.6.1. Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)

Reform öncesi ülkemizde en büyük sosyal sigorta kuruluşu olan Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK); 9.7.1945 tarih ve 4792 sayılı Kanunla İşçi Sigortaları İdaresi adı altında kurulmuştur. 1.3.1964 tarih 506 sayılı Kanunla Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) adını almıştır. Reform niteliği taşıyan bu Kanunla özellikle sistemin mali yapısını

etkileyen kuralların büyük kısmını değiştirerek yeni bir sistem ortaya konulmuştur (Alper, 2003: 36- 39).

Kurum kapsamındaki kişilere; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu çerçevesinde; iş kazaları ve meslek hastalığı, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm tehlikelerine karşı koruma garantisi sağlamaktadır. 2925 sayılı Tarım işçileri Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerine göre tarımda çalışanların sosyal güvenlik işlemleri de kurumca yerine getirilmektedir (<http://www.alomaliye.com>).

2.2.6.2. Bağ-Kur

En son kurulan, ancak kapsamına aldığı kişi sayısı bakımından reform öncesi ülkemizin ikinci büyük sosyal sigortalar kurumu olan Bağ-Kur, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı özerk bir kuruluştur (<http://www.alomaliye.com>).

01.10.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1479 sayılı "Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu" hazırlanarak gerek statü hukuku, gerekse hizmet akdine dayalı olarak emeği ile çalışanların dışındaki yüz binlerce bağımsız çalışanı da devlet güvencesinde gelişen sosyal sigorta programları içine almak üzere ve kısaca Bağ- Kur adı ile üçüncü bir sosyal sigorta kurumu kurulmuştur (Şide, 2005: 36).

Ayrıca 05.Kasım.1985 tarihinde kabul edilen 3235 sayılı yasayla, 01.01.1986 tarihinden Sağlık Sigortası da sağlamaya başlamıştır. 17 Ekim 1983 tarihinden itibaren, tarım kesimini de sosyal güvenlik kapsamına almış ve o tarihte çıkartılan 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigorta Kanunu'nu uygulama görevi de Bağ-Kur' a verilmiştir. Bağ-Kur ülkemizdeki esnaf ve sanatkârlar ve tarım çalışmaları ile ailelerine sigorta hizmeti sunmuştur (Akbulak ve Akbulak, 2004: 89).

Bağ-Kur yaşlılık, malullük, ölüm ve sağlık sigortası hizmetlerini vermiş olup, bu hizmetlerin tamamı sigortalılardan toplanan primlerle finanse edilmektedir. Bağ-Kur bir basamak sistemine sahiptir. 1.basamaktan, 6.basamağa kadar basamak yükseltmeleri Bağ-Kur tarafından yapılır. Her basamakta bekleme süresi bir yıldır. Altıncı basamaktan itibaren basamak yükseltmeleri sigortalının isteğine bağlıdır. Sonraki 2 yılda 7-12 arası basamakları ve bir yılda 12-24 arası basamakları bulunmaktadır. Basamak yükseltmek için sigortalı iki yılını doldurmak zorundadır (Çalış, 2006: 28).

2.2.6.3. Emekli Sandığı

Emekli Sandığı (ES), kurulmadan önce farklı kurumlarda çalışan kamu personelleri ayrı sandıklarda farklı emekli mevzuatına tabi olarak çalıştırılmıştır. Daha sonra, standart ve norm birliğinin sağlanması amacıyla, tüm emekli sandıkları kaldırılarak, 08.06.1949'da kabul edilen ve 01.01.1950'de yürürlüğe giren 5434 Sayılı Yasa ile Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Demircioğlu, 2006: 87).

Kurum, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu çerçevesinde düzenlenen uzun dönemli sosyal sigorta risklerinde hizmet vermiş, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sağlanacak sosyal sigorta yardımları bu kanunla düzenlenmiş olup, bu kanuna tabi olanlar, kısa dönemli riskler bakımından gerekli yardımları kendilerini çalıştıran kurumlardan almışlardır (Tiyekli, 2008: 42).

2.2.7. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Tek Çatı Altında Birleştirilmesi 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası

Sosyal güvenlik kurumları içinde bulunduğu sorunlar ve ekonomide meydana getirdiği açıklar nedeniyle artık bu konumıyla sürdürülemez bir yapı haline gelmiştir. Sadece emeklilik yaşı gibi herhangi bir sorunun çözümüyle bu çıkmazdan kurtulmak mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla ulusal sosyal güvenliğin “yeniden yapılandırılması”

gerekmektedir. Bu da ancak düzenlenecek kapsamlı bir reform sayesinde olacaktır (Yelda ve Köse, 1999: 93).

Türk sosyal güvenlik sisteminde yapılması gereken reformun gerekçelerini aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür (Ekin ve diğerleri, 1999: 206):

- Çağdaş bir sosyal güvenlik sistemi,
- Sürdürülebilir bir model,
- Çok ayaklı kurumsal bir yapı,
- Büyümeye kaynak yaratan bir sistem,
- Hızlı ve etkin çalışan bir örgütlenme,
- Çağın dönüşümleri ve çok yönlü sosyal koruma.

Sosyal güvenlik reformunun gündeme geldiği her platformda ele alınması gereken önemli bir husus sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında birleştirilmesidir. Bu nedenle bu kavram üzerinde durmak faydalı olacaktır. Tek çatı altında birleştirme konusunda en köklü yaklaşım, mevcut sosyal güvenlik kurumlarının tamamen kaldırılarak, yerine tek bir kurumun oluşturulmasıdır. Bu yöntemin oldukça zor olmasının nedeni, uzun süreli ve sistemli araştırmalar ve çalışmalar yapılmasını gerektirmesidir. Kurumları tek çatı altında birleştirme yapılırken sosyal güvenlik sisteminin elli yıllık deneyiminin mutlaka göz önüne alınması gerekmektedir (Makas, 2004: 69).

Tek çatı ilkesini norm ve standart birliği ile bağlantılı olarak ele alan görüşe göre, mevcut sosyal güvenlik kurumları tek bakanlık altında toplanması gerektiğidir. Bu bakanlık ise bu alanında ihtisaslaşmış olan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olmaktadır. Böylece sağlanan haklarda ve bu hakların elde edilebilmesi için gerekli koşullarda standart yakınlaşmalar sağlanabilecektir (TİSK: 133).

Sosyal güvenlik kurumlarının yönetim ve sağladığı yardımlar ile yardımlara hak kazanma koşulları bakımından birbirinden farklı mevzuata dayanmaları; sosyal yardım kuruluşları arasında standart bir uygulamanın bulunmaması; sağlık yardımlarından, ülke nüfusunun sigortalılar ve yakınları ile bazı durumlarda sosyal yardım ve hizmetler kapsamına girenlerin dışında kalan önemli bir bölümünün yararlanamaması; sosyal güvenlik kurumlarının finansmanlarına devlet katkısının gün geçtikçe artış göstermesi gibi faktörler, mevcut sistemde köklü bir değişiklik arayışına yol açmıştır (Korkusuz ve Uğur, 2009: 101). Başka bir değerlendirmede ise sosyal güvenlik alanında reforma yol açan sebeplerin başında finansman güçlüklerinin geldiği çoğunlukla kabul edilen bir görüştür (TÜSİAD, 1996: 12).

Sosyal sigorta hakkını sağlayan kurumlar, ülkemizde tek bir örgütlenme içinde yer almamakta, ilk olarak bağımlı çalışanlar için işçilerin sosyal sigorta hakları kural olarak SSK tarafından sağlanmaktaydı. Diğer yandan bağımlı çalışanlar içerisinde statü hukukuna bağlı olarak çalışan devlet memurların sosyal sigorta hakları ayrı bir kurum olan T.C. Emekli Sandığı ile sağlanmış, ülkemizdeki bağımsız çalışanların nüfusu; bunların sosyal sigorta hakları da Bağ-Kur tarafından sağlanmaktaydı. Görüldüğü gibi birbirinden ayrı şekilde olan örgütlerle ve bunların kuruluş dayanaklarını oluşturan birçok sayıdaki yasayla karmaşık bir biçimde sosyal sigorta hakları sağlanmaya çalışılmaktadır (<http://www.tisk.org.tr>).

Bununla birlikte, SSK ve Bağ-Kur'un finansman açıklarının artış hızı, 2000 yılındaki geçici azalma dışında, son dört yılda tekrar artış eğilimi göstermiştir. Emekli Sandığı'nın açıkları ise 1994 yılından bu yana hızla artmıştır. Bu olumsuz gelişmeler neticesinde mevcut olan sosyal güvenlik sisteminin yalnızca belirli parametrelerinde yapılan değişikliklerin, sistemin sorunlarını orta ve uzun dönemde çözmekte yetersiz

kaldığını göstermiştir. Sosyal güvenlik sistemi amaç, araçlar ve yöntem tutarlılığını sağlayacak tarzda, bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması ve yapılandırılması gerektiği tespit edilmiş (T.C. Başbakanlık, 2005: 23) ve bu tespitten hareketle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı hükümet programında ve acil eylem programında sosyal güvenlik sisteminde bir reform yapmayı planlamıştır. Bakanlık düşündüğü reformun ana çatısı hakkındaki düşüncelerini “Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Önerisi” adı altında 29 Temmuz 2004 tarihinde kamuoyuna sunmuştur. Bu doğrultuda sosyal güvenlik reformunu gerekli kılarak çalışmalara başlamış sistemin bütünsel olarak değiştirilmesine yönelik çalışmalarla sosyal devlet ilkesine uygun Avrupa Sosyal Güvenlik modelinden; liberal devlet ilkesine uygun Amerika modeline yönelmiştir. Bunu yaparken temel gaye sosyal devletin geliştirilmesi değil; reformun temelini oluşturacak kanun tasarılarının gerekçesinde de belirtildiği gibi finansal açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmaktır (Altan ve diğerleri, 2008: 259).

“Tek çatı” olarak adlandırılan bu sistemin; 29 Temmuz 2004 tarihinde “Sosyal güvenlik Sisteminde Reform Önerisi” olarak önerilmiş bu amaçla 2005’te (<http://www.tisk.org.tr>):

- 1- Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı (70.mad. 6 geç.mad.),
 - 2- Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı (120. mad., 29 geç. Mad.),
 - 3- Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısı Taslağı (46 mad., 8 geç. mad.),
 - 4- Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı Taslağı (28. mad., 3 geç.mad.),
- hazırlanıp tartışmaya açılmıştır.

Bu sistemi oluştururken çözüm olarak getirilen değişiklikler, sosyal güvenlik kurumlarının birleştirilerek, tek bir kurum tarafından sosyal güvenliğin sağlanması; tüm çalışanların yararlanacakları sigorta kollarının standart hükümlere bağlanması; ülkede

yaşayan herkesin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için Genel Sağlık Sigortası'nın kurulması; yaşam düzeyi asgari bir seviyenin altında olan muhtaç insanlara objektif kriterler doğrultusunda sosyal yardım sağlanması amacıyla reform taslağı hazırlanmış ve çeşitli değişiklikler sonucunda 1 Ekim 2008 tarihinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kabul edilmiştir (Korkusuz ve Uğur, 2009: 102).

Sosyal güvenlik reformu üç temel kanunla ortaya konulmaktadır. Reformun ilk ayağında 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu (SGKK) yer almakta ve bu Kanunla kurumsal yapının oluşturulması hedeflenmekte; yeni ve tek çatı altındaki sosyal güvenlik sistemi yapılandırılmaktadır.

Reformun ikinci ayağı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'dur (SSGSSK). Bu Kanunla, Sosyal Güvenlik Kurumu; sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası hizmeti sunulmaktadır. Genel Sağlık Sigortası; çalışan çalışmayan tüm vatandaşları, hatta yabancı ve vatansızları kapsarken, sağlık dışındaki sigortalar tüm çalışanların sosyal sigorta haklarını düzenlemektedir. Reformun üçüncü ayağında ise Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanunu yer almaktadır. Tasarı halindeki Kanunla sosyal yardımlara ulaşılabilir ve adil kılmak; muhtaç vatandaşlara hak ettikleri sosyal yardımları sağlamak hedeflenmektedir. Bunun için ise kapsamlı bir merkezi bilgi sisteminin oluşturulması planlanmaktadır.

Bunlardan 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu 16.05.2006 tarihinde kabul edilmiştir. Reformun bir diğer ayağı olan 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ise 19.04.2006 tarihinde kabul edilmiş; ancak bu kanunun birçok maddesinin Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesi üzerine TBMM gerekli değişiklikleri yaparak (5754 sayılı Kanun) 5510 sayılı Kanun'un yeniden

uygulanmasına olanak sağlamıştır. Reformun üçüncü ayağı olan Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanunu'dur (Altan ve diğerleri, 2008: 259).

5510 Sayılı Yasa, değişik sosyal sigorta yasalarının kapsamında olanları tek bir yasa içinde toplamakta, yasanın “ Sigortalı Sayılanlar” başlığını taşıyan 4.maddesi, bu amaca uygun şekilde, 506, 1479, 5434 ve 2926 Sayılı yasaların sigortalı sayıların düzenlendiği maddelerini adeta bir araya getirmiştir. Söz konusu madde incelendiği zaman ilk fıkrasının (a) bendinin, 506 Sayılı Yasa'nın 2. maddesi ile yine 506 Sayılı Yasa'ya çeşitli tarihlerde yapılan eklerin toplamı niteliğinde olduğu görülür. Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar sigortalı sayılırlar (m.4/I,a). Yasanın 4.maddesinin 2. fıkrası, bir iş sözleşmesine bağlı olarak çalışmamakla birlikte (m.4/I,a) bendi hükümlerine göre sigortalı sayılanlar açıklanmıştır.

Yine söz konusu fıkra göre; sendika yönetim kurulu üyeleri (m. 4/II,a), sanatçılar (m.4/II,b), 4081 Sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'a göre çalıştırılanlar (m.4/II,d); 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda belirtilen umumi kadınlar (m. 4/II,e) m.4/I,a bendi kapsamında sigortalı sayılmıştır.

5510 Sayılı Yasa'nın m.4/I,b bendinde ise, bağımsız çalışanların sigortalılığı düzenlenmiş olup bu maddede; köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan;

- 1) Ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar,
- 2) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkar sicili ile birlikte kanunla kurulan meslek odalarına usulüne uygun olarak kayıtlı olanlar,

- 3) Anonim şirketlerin kurucu ortakları ve/veya yönetim kurulu üyesi olan ortakları, diğer şirket donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları,
- 4) Tarımsal faaliyette bulunanlar sigortalı sayılırlar.

Kanunun bu maddesinde 2926 Sayılı Yasa'ya göre sigortalı sayılanlar kapsama alınmış, aynı zamanda 1479 ve 2926 Sayılı Yasa'lara göre sigortalı sayılanlar 5510 Sayılı Yasa'ya göre sigortalı sayılmışlardır.

5510 Sayılı Yasa, 4/II,b,4 bendi ile tarımda bağımsız çalışanları kapsama almış olsa da, 6. madde ile bu kişilere isteğe bağlı sigortalı olma yolunu açtığını söyleyebiliriz. Tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan tarımsal faaliyette bulunan ve yıllık tarımsal faaliyet gelirlerinden, bu faaliyete ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının, bu Kanun'da tanımlanan prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu kanıtlayanlar sigortalı sayılmayacaktır (m.6/I,1).

5510 Sayılı Yasa'nın 4/I,c bendine göre sigortalı sayılanlar arasında devlet memurları ve kamu görevlilerini kapsamaktadır. Bu Yasa, kamu idarelerinde çalışıp da, m.4/I,a bendi kapsamında sigortalı kabul edilmeyenlerin m.4/I,c bendine göre sigortalı sayılacağını söylemiştir. Ancak 15.12.2006 tarihli Anayasa Mahkemesi kararı ile 5510 Sayılı Yasa'nın birçok hükmünü devlet memurları yönünden iptal etmiş, bu konuda yeni bir düzenleme çalışması yapılarak bu kapsamda tasarı hazırlanmıştır. Bu tasarıda, devlet memurları, kısa vadeli sigorta kolları bakımından 5510 Sayılı Yasa'nın kapsamı dışına çıkarılmış; uzun vadeli sigorta kolları bakımından Yasa'nın yürürlüğe girmesinden sonra ilk defa devlet memuru ya da kamu görevlisi olanlar kapsama alınmıştır.

5510 sayılı Yasa'nın 6.maddesinde, kamu idareleri hariç olmak üzere, tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz işlerde çalışanlar kapsamın dışında bırakılarak bu kişilerin sosyal güvencesi daha önceki 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu'na göre sağlanacağı belirtilmiştir (m.106/6). Fakat 2925 Sayılı Yasa'nın temel özelliği isteğe bağlı sigortalılığı esas alır. Ancak 5510 Sayılı Yasa ile birlikte bu durumun sosyal sigortanın zorunluluğu ilkesiyle uyumsuzluk göstermiş ve önemli bir kesim sosyal güvenliğin dışında bırakılmıştır (Güzel ve diğeri 2008: 88-90).

3. TARIMIN TANIM VE KAPSAMI, TÜRKİYE’DE TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ, TÜRKİYE’DE TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ

3.1. TARIMIN TANIMI VE KAPSAMI

Tarım; bitkisel ve hayvansal ürünler üretiminin yanında, bu ürünlerin yetiştiricileri tarafından işlenmesi, ormancılık ve balıkçılık faaliyetleri, tarımsal ürünlerin yetiştiricileri tarafından taşınması ve saklanması, mağazalara devredilmeden üreticileri tarafından satılması ile tarım alet ve makinelerinin diğer tarım üreticilerinin üretimle ilgili faaliyetlerinde bir bedel karşılığında kullandırılmasını kapsamaktadır (Karluk, 2002: 173).

Tarımsal faaliyetler insanlığın ilk iktisadi faaliyetleri olup, insanın beslenme ve giyinme gibi acil ve diğer ihtiyaçlarından önce gelen fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Bu bakımdan tarımsal faaliyetlerin insanlığın gelişiminde uzun zaman ilk sırayı tutması rastlantı değil, ‘‘eşyanın tabiatı gereğidir’’(Şahin, 2002: 271).

Tarım kesiminde çalışan nüfus, temel ihtiyaç maddelerini üreten bir kesim olması nedeni ile stratejik bir öneme sahiptir (Tanrıvermiş, 1997: 5). Tarım daha çok doğaya, doğa koşullarına göre yapılan üretim faaliyetlerini kapsamakta olup tarımsal faaliyet; arazide yerleşmiş olan insanların, bitki ve hayvan hayatını kullanarak, mümkün olan durumlarda doğal büyüme ve gelişme oluşumunu hızlandırarak ve iyileştirerek, muhtaç buldukları bitkisel ve hayvansal ürünleri elde etmek amacıyla giriştikleri çabalardır (Eren, 2006: 276).

Tarımın önemli bir kısmını oluşturan çiftçiliği tanımlamak gerekirse, çiftçilik; insanların arazi üzerinde bitki, hayvan ve hayvan ürünleri yetiştirmesi ve bu ürünlerin işlenmesi sırasında yaptıkları faaliyetleri kapsamaktadır. Tarım sektörü içerisinde en

önemli yeri çiftçilik almaktadır. Diğer alt sektörlerle birlikte tarım sektörü şematik olarak şöyle gruplandırılmaktadır (Eren,2006: 276-277):

1) Çiftçilik

a) Bitkisel Üretim

- Tarla Ürünleri: Tahıllar, baklagiller, endüstriyel bitkiler, yağlı tohumlar.
- Bağ-Bahçe Ürünleri
- Kendi Yetişen Bitkiler: Meyan kökü, palamut, kuru ot gibi ürünler

b) Hayvansal Üretim

- Hayvan Yetiştirme: İş hayvanları, ahır ve besi hayvanları, kümes hayvanları.
- Hayvansal Ürünleri Elde Etme: Et, süt, yumurta, deri, yün gibi ürünler.

c) Tarım Sanatları

- Gıda Sanatları: Un, Glikoz, peynir, yağ, bulgur, makarna gibi ürünler.
- Köylü El Sanatları: İspirto, şarap, sirke gibi ürünler.

2) Ormancılık

a) Temel Orman Ürünleri

b) Orman Yan Ürünleri

3) Kara Avcılığı ve Su Ürünleri.

3.2. TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

Bu bölümde tarım sektörünün tanım ve kapsamı ile birlikte Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze tarım sektörü incelenmiştir.

3.2.1. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Tarım Sektörü

Osmanlı ekonomisinde, tarımın büyük bir önem taşıdığı bilinmektedir. Bu üretim alanı tarla ziraatı, bağ ve bahçecilik ve hayvancılık olmak üzere üç bölümde

gelişmiştir. “Osmanlı Vergi Kanunları”da buna göre düzenlenmiştir (Demirci ve Özçelik, 1986: 71).

Osmanlılarda ekonomi tarıma dayanmasına rağmen, tarımsal üretimin temelini oluşturan toprak mülkiyeti, 19.yüzyılda temelden değiştirilmiş ve bu durum üretimin düşmesine yol açmıştır. Osmanlı’da toprak rejimi dirlik sistemine dayanmakta ve bu sistem aracılığıyla devlet, ekonomik, mali, askeri ve sosyal hayatı kontrol etmekte idi (Karluk, 2002; 174-175). Bu süreç Osmanlı üretim yapısında devleti belirleyici bir öge durumuna gelmesinde önemlidir (Kepenek, 1986:13). Dirlik sisteminde tımar:3000-20.000 akçe, zeamet:20.000-100.000 akçe, has: 100.000 akçeden daha fazla ödenti anlamına geliyordu. Osmanlı Devleti’ de toprakların büyük bir kısmı (miri arazi) mülkiyetinin devlete ait olması 16. yüzyılın sonlarına doğru bozulmaya başlamış, miri topraklar düzeni orijinalliğini kaybetmiş, tımar sahipleri arazinin sahibi gibi hareket etmeye başlamışlardır. Batılılardan gelen baskıların etkisiyle Osmanlılarda geçerli olan tarımda devlet mülkiyeti sistemi yerine, tarımı özel mülkiyete açmayı, toprağı fiilen işleyen mülkiyetine bırakmayı amaçlayan ve 1858 Arazi Yasası ile miri arazinin hukuk rejimi yeniden belirlenmiştir. Yasa’da küçük çiftçileri koruyucu, toprakların belli ellerde toplanmasını önleyici, toprağın alım satımını yasaklayıcı, yabancıların tarım arazisi almasına engelleyici hükümler bulunmasına rağmen, daha sonra tüm kısıtlayıcı hükümler ortadan kaldırılmıştır (Karluk, 2002: 174-175). 1858’de çıkarılan bu Toprak Yasası ile özel mülkiyet ilk defa yasal olarak belirlenmiştir (Süar, 1998: 3).

1877 yılından itibaren ise belirlenen tarım politikasını yürütecek kurumlar tek tek kurularak, belli ölçüde ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır ve uygulanan bu ziraat politikaları iç ve dış talep şartları Tanzimat döneminin hızlı zirai genişleme dönemi olmasına yol açmıştır (Topuz, 2007: 379). Bütün bu gelişmelerle birlikte tarım kesimi

Osmanlı'nın son dönemlerinde milli hâsılanın yaklaşık %55'ini sağlamakta ve nüfusun %80'ini oluşturmaktaydı (Şahin, 2002: 9).

3.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nden Günümüze Tarım Sektörü

Osmanlı İmparatorluğu tarih sahnesinden silinirken verilen kurtuluş mücadelesi sonunda Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Genç Cumhuriyet, Osmanlıların bozuk toprak düzeninde olduğu gibi devralmıştır (Dinler, 2000: 19).

Cumhuriyet'in ilk günlerinde ulusal üretimin çok büyük bir bölümü tarım sektöründen oluşması tarımın, besin maddesi, istihdam kaynağı olarak çok önemli olduğu gibi nüfusun çok büyük bir bölümü tarım sektöründe yer almasıyla sonuçlanmıştır (Kılıçbay, 1999: 63).

17.02.1923 tarihinde İzmir'de toplanan I. İktisat Kongresi sonucunda oluşturulan "Misakı Milli" çerçevesinde, tarımla ilgili bazı kararlar alınmıştır. Bunlardan bazıları; aşarın kaldırılması, yabancıların toprak mülkiyet hakkının kalkması, tarım sektörüne gelişmesi için vergi, muafiyeti sağlanması ve sektörün teşvik edilmesi, tütün ekimi ve ticaretin serbest bırakılması, tarımsal kredilerin düzüne sokulması, orman köyleriyle ilgilenilmesi, hayvan hastalıklarıyla mücadele edilmesi, tarım alet ve makinelerinin standartlaştırılması, tamir atölyelerinin kurulması, göllerde balık üretilmesi, yüksek öğrenim görenlerin bir süre köylere gönderilmesidir. Bu kararlar doğrultusunda ilk defa Şubat 1925'te tarım kesimimi üretimi artırmaya ve üreticiyi korumaya yönelik tarımın gelişmesini engelleyen aşar vergisi 552 sayılı yasa ile kaldırılmıştır (Dinler, 2000: 176). 1925 yılının Şubat ayında aşar vergisinin kaldırılması tarımsal vergi konusunda en önemli gelişme olarak yorumlanabilir. Bununla geleneksel olarak tarımı vergilendiren bir yaklaşım sona ermiştir (Kepenek, 1986: 43). Yine bu dönemde tarımsal eğitime önem verilmiş, tarım okulları ve deneme istasyonları açılmış, ülkeye Almanya'dan ve

Fransa'dan çeşitli uzmanlar getirilmiş, yurtdışına uzmanlık eğitimine öğrenciler gönderilmiştir. Devlet topraklarının çiftçilere dağıtılmasını öngören yasa uyarınca göçmenlere, mübadillere, topraksız veya az topraklı köylerle toprak dağıtılmıştır. Tarımda makineleşmeye yönelik önemli kolaylıklar sağlanmış, yurtdışından getirilen makinelerin gümrüksüz olarak alınmasına izin verilmiş ve bu makineler Ziraat Bankası'nın verdiği kredilerle çiftçilere satılmış, tarım makinelerinde kullanılan akaryakıttan da herhangi bir vergi alınmamıştır (Alpay, 2008: 29-30).

1935 yılında çıkarılan bir kanun ile mir-i arazinin bir grubu olan vakıf toprakları da tasfiye edilmiştir (Dinler, 2000: 22). Devletçilik diye adlandırılan bu dönemde, tarım sektörüne kredi yoluyla destek olunmak istenmiş ve Ziraat Bankası, açtığı tarımsal kredilerin faizlerini düşürerek çiftçinin daha kolay kredi kullanmasını sağlamaya çalışmıştır. Fakat 1934-1939 yılları arasındaki tarımsal kredi kullanımında çok yüksek bir artışın olduğu söylenemez (Süar, 1998: 26).

Tarım alanındaki diğer önemli bir gelişme ise 1932 yılında Ziraat Bankası'na bağlı olarak kurulan ve 1938 yılında bağımsız bir kamu kuruluşu olarak Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) adını alan kurumsal düzenlemedir. İlk olarak yalnız buğday için destekleme fiyatı saptanan ve alım işlemi yapan bu kurumun daha sonraki yıllarda yetkileri genişletilmiştir (Kepenek, 1986: 73).

İkinci Dünya Savaşı'nın etkili olduğu 1940'lı yıllarda, savaş şartlarının da etkisiyle tarımsal ürün fiyatları sürekli yükseliş göstermiştir. Bu dönemde hükümetler, tarımsal ürün fiyatlarını düşürmeye çalışmış ve bu yıllar narh uygulama yılları olarak adlandırılmıştır. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu 1945 yılında 4753 sayı ile çıkarılmış bu kanunla vakıf, özel idare ve belediyelere ait araziler ve 5 bin dönümü geçen özel mülk araziler kullanılarak topraksız olan çiftçilerin topraklandırılması amaçlanmıştır.

İlk taban fiyat uygulaması ise 1947 yılında toplam üretimin %13'ü alınarak tütünde başlatılmıştır (sgb.tarim.gov.tr/ yayimlar/ turkiyede_tarim.pdf). Başka bir deyişle, 1945 yılında çıkarılan “çiftçiyi topraklandırma kanunu ile de vakıf arazilerinin tümü kamulaştırılarak çiftçiye dağıtılmıştır (Dinler, 2000: 22). Bu kanun 28 yıl yürürlükte kalmış ve bu süre içerisinde 22 milyon dönüm toprak 432.117 aileye dağıtılmıştır. Bu topraklardan yalnızca 154 bin dönümü kamulaştırma yoluyla sağlanmıştır. Bunun yalnızca 54 bin dönümü özel kişilerden kamulaştırılmıştır (Şahin, 2002: 80).

Bu kanun reform niteliğinde olmasına rağmen başarıya ulaşamamıştır. Kanunda yer alan özel mülkle ilgili hükümler hiç uygulanmamış sadece devlet arazileri dağıtılması yoluna gidilmiştir. Dağıtılan toprakların büyük bir oranı kıraç arazilerden oluşmakta ve ailelerin yeterli üretim aracına sahip olmamasından dolayı bu topraklar beklenen düzeyde değerlendirilememiş ve kiracı veya ortakçıya vermek ya da ellerinden çıkarmak zorunda kalmışlardır.1945 yılında çok partili döneme geçilmiş ve dış yardımlar alınmıştır. Yardımlardan ilki ABD'den 1947 yılında Truman Doktrini ile başlamış ve 1948 yılında da uzun yıllar devam edecek olan askeri ve ekonomik nitelikli Marshall Yardımları alınmıştır. Ekonomik kalkınmanın sağlanması için bu yardımlar ile 1947 yılında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmış ancak uygulanması mümkün olamamıştır.1948 yılında ise tamamen tarım sektörüne yönelik ikinci bir plan hazırlanmış ancak bu planın da uygulanması mümkün olmamıştır. Savaş sonrası yıllar da tarım sektörünün öneminin arttığı, sanayileşme ve ulaştırma ile birlikte kalkınma çabalarına da öncelik verildiği bir dönem olduğunu görmekteyiz. Bu yıllarda çiftçilerin makine, gübre gibi modern girdilere olan ihtiyaçlarını uygun fiyatlarla karşılamak için Zirai Donatım Kurumu kurulmuş yine teknik, tarım ve bahçıvanlık okulları ve teknik tarım teşkilatı kurulmuştur (www.tarim.gov.tr).

1946–1953 yılları tarımda gelişmenin yaşandığı yıllardır. Bu dönem içerisinde tarımın ortalama büyüme hızı %13,2'ye ulaşmış ve %9,2'lik sınıai büyüme hızını aşmıştır. Tarım kesiminin GSYİH içindeki payı 1946- 1947 ortalaması olarak %43,6 iken, 1952 -1953 de bu oran %44,7'ye çıkmıştır. Tarım sektörünün Türkiye'nin milli hasılasından yüksek bir hisse alması ve aktif nüfusun tarımla uğraşması bu sektörün milli ekonomide yüksek bir paya sahip olduğunu aynı zamanda da vazgeçilmez sektörlerden biri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Boratav,1997: 316).

1950 yılında iktidarda olan Demokrat Parti, köylünün kalkınmasına yönelik politikalara ağırlık vermiş ve bu dönem içerisinde tarım adına belirli ölçülerde gelişmeler yaşanmıştır (Dinler, 2000: 181). Örneğin başta makineleşme olmak üzere ileri boyutlu girdi kullanımının artması, işlenen arazilerin genişlemesi ve buna bağlı olarak verimin artması ile birlikte tarımsal üretimim büyümesi sağlanmıştır. Tarım daha fazla pazara açılmış, böylelikle çiftçilerin refah seviyesinde de yükselme gözlemlenmiştir (Alpay, 2008: 105).

1954 yılında yaşanan kuraklığın etkisi ile tarım gelirinde %10 azalma olmuş ve milli gelir de %3 oranında düşmüştür. Tarım ikinci planda kalmış, sanayi ve ulaşım sektörüne yatırım yapılmış, buna karşın artan iç ve dış borçlanma ve yüksek enflasyonu önlemek için devalüasyona gidilmiştir. Ayrıca kredi hacmi dondurulmuş ve dış ticarete kota konarak borç ödemeleri de zamana yayılmıştır (Dernek, 2006: 4-5).

1963-1967 yılları arasında tarım kesimi, genel ekonomi içindeki yeri dikkate alınarak Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı planlanmış ve amaçlan genel planın temel hedeflerine uydurulmuştur (<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan1.pdf>).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sosyal adalet anlayışı içerisinde dengeli ve kararlı bir ekonomik kalkınmayı hedeflemiştir (Süar, 1998: 38). Yine bu planda fiyatlara müdahale etmenin yerine üretim girdilerinin desteklenmesi amaçlanmıştır. Yine tarımsal destekleme için tarım satış kooperatiflerinin geliştirileceği, destekleme kapsamına ise sadece kooperatif üyelerinin alınacağı, bu desteklemelerin ancak acil durumlarda bütçeden sübvansiyon verilmesi şartıyla yapılacağı belirtilmiştir (<http://sgb.tarim.gov.tr>).

1968-1972 yılları arasında İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, tarımın desteklenmesine ve tarımsal fiyat politikalarına daha az önem verildiği görülmektedir. Bu planda, tarım sektörünün fiyat politikalarıyla sürekli desteklenmesinin, fiyatların yükselmesine, yapısal bozuklukların meydana gelmesine ve kaynakların tahsisinde israflara neden olduğu belirtilmiştir. Bu önlemler, iç ve dış piyasada yeterli talebi olan ürünlerin, gereksiz stoklara neden olmadan artırılması, tarımsal desteği zamanla azaltacak yapısal değişiminin sağlanması, fiyat dışı teşviklerin öne çıkarılması ve buna göre örgütlenmenin yapılması olarak sıralanmıştır (<http://sgb.tarim.gov.tr>)

Türkiye'de yoğun bir şekilde tarıma yönelik yapılan yatırımlar 1970'li yıllardan itibaren azımsanamayacak derecede artmıştır. Üçüncü Kalkınma Planı döneminde 1978 fiyatlarıyla 118 milyar TL sabit sermaye ile yaklaşık %45'i toprak, su kaynaklarının iyileştirilmesi, %33'ü makine ve ekipman için yatırımlar yapılmıştır (Kazgan, 1997: 3). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile 1973 yılında 1757 Sayılı Toprak ve Tarım Reformu Yasası çıkarılmıştır. Toprak ve Tarım Reformu Yasası ilk olarak Şanlı Urfa ilinde uygulanmaya başlamış, fakat 1978 yılında Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile uygulaması son bulmuştur (Dernek, 2006: 5).

1978-1983 yılları Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde tarım sektörü üretimi yılda ortalama yüzde 5,5 gelişmesi, tarımsal üretimi oluşturan alt sektörlerden bitkisel üretim, hayvancılık, su ürünleri ve orman ürünlerinde yıllık üretim artış hızı, sırasıyla, %5,0, % 6.2, % 7,7 ve % 7,4 olması hedeflenmiştir.

16 ilde uygulanmak üzere dış kredi sağlanan “Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi” çiftçilere teknoloji transferi yönünde yayım sistemine yeni bir yapı ve işleyiş kazandıracak, bu model içinde yayım hizmetleri köy seviyesinde organize edilerek araştırma bulguları çiftçilere ve çiftçilerin sorunları araştırmaya aktarılacaktır (<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>).

1990-1995 yılları arasında oluşturulan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde tarım sektörü toplam üretiminde yıllık ortalama artışın % 4,2 olması hedef alınmıştır. Sektörde bitkisel ürünlerde yıllık ortalama üretim artışının % 3,7, hayvancılıkta ise % 4,9 olması öngörülmektedir. İhracatın yılda ortalama % 4,4 artacağı, bitkisel ürünler ihracatının yıllık ortalama artış oranının yüzde 2,8 olacağı öngörülmüştür (<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf>).

1996-2000 yılları arasında oluşturulan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda artan nüfusun dengeli ve yeterli beslenmesini sağlamak, mukayeseli üstünlüğe sahip olduğumuz ürünlere ağırlık vererek üretimin ve ihracatın artırılması ve üretici gelirlerinde artış ve istikrarın sağlanması amaç edinilmiş çeşitli hedefler ortaya konmuştur. (<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan7.pdf>).

2001-2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde; tarımın milli gelirdeki ağırlığı azalırken, nüfusun önemli bir kısmı hala geçimini tarımla sağlamaya devam etmektedir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde tarımsal üretimin yılda ortalama %1,8, ihracatın %4, ithalatın ise % 3,9 oranında artması beklenmiş fakat uygulanan destekleme politikaları pek olumlu sonuçlar vermemiş bu politikalar ile üretici gelirlerinde istikrar sağlanamamış, dünya fiyatları üzerindeki destekleme alım fiyatları bazı ürünlerin ekim alanlarının genişlemesine, üretim fazlası oluşmasına ve devletin fazla alım yaparak yüksek stok maliyetine katlanmasına neden olmuştur. Bu olumsuzlukları az da olsa gidermek için, yeni bir tarımsal destekleme aracı olarak; 2000 yılında Çiftçilere Yönelik Doğrudan Gelir Desteği uygulanması yönünde bir pilot proje başlatılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda da uygulama 2001 yılında ülke genelinde yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasının öngördüğü yükümlülükler ile AB'ye tam üyelik sürecine girerken AB Ortak Tarım Politikasında ve uluslararası ticaretteki gelişmeler çerçevesinde belirlenmesi ile tarım politikalarının esasları belirtilmiştir.

Çiftçi Kayıt Sistemi, Tapu-Kadastro Sistemi, Coğrafi Bilgi Sistemi ve Çiftlik Muhasebe Veri Ağının geliştirilmesi sağlanacaktır. Tarımsal veri tabanını kullanan Tarım Bilgi Sistemi kurulacaktır (<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf>).

2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, hazırlık sürecinde katılımcılık adına çok fazla ihtisas komisyonunun bulunduğu bir plan olarak nitelendirilebilir. Bu plan ilkelerini rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi, demokratik bir sivil toplum, yerleşme ile birlikte kamusal hizmet sunumunda şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti gibi göz önünde bulundurmıştır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte tarımın değerlendirilmesi ve tarımsal yapının etkinleştirilmesine yönelik hedefler belirtilmiştir.

2001 yılında çıkarılan 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun miras hukukuna ilişkin hükümleri, yeterli tarımsal varlığa sahip olmayan tarımsal işletmelerin paylaşırma dışında bırakılması konusunu düzenlemiş ve arazi parçalılığı sorununun daha da ağırlaşmasını engellemiştir.

2002 yılından bu yana fiyat desteği yerine uygulanmakta olan Doğrudan Gelir Desteği ödemeleri ile üretici gelirlerinde belirli bir istikrar sağlanması amaçlanmıştır. 2004 yılında Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile “ Tarım Stratejisi 2006-2010 ” belgesi kabul edilmiştir. Bu doğrultuda 2006 yılında çıkarılan 5488 sayılı Tarım Kanunu ile, üreticiler için, üretim planlaması yapabilmelerini sağlayacak öngörülebilir ve istikrarlı bir ortam oluşturulması amaçlanmaktadır. Üretici ve üretim düzeyini risklere karşı korumak amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu 2005 yılında çıkarılmış, aynı zamanda yeni bitki çeşitlerinin geliştirilmesi, bu bitkiler ile bunların ıslahçı haklarının korunması amacıyla 2004 yılında Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun çıkarılmıştır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda hedeflenen tarım sektöründe; kamu kurumlarınca yapılan Ar-Ge çalışmalarının ilgili kurumların faaliyetlerini destekleyici olması sağlanacaktır (<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>).

Tarım kesimine yönelik yapılan çalışmalar doğrultusunda içinde bulunduğumuz bu dönemde tarımın durumunu açıklayıcı şu saptamalar sıralanabilir (<http://edergi.sdu.edu.tr>):

- Tarımda gerçek anlamda bir Toprak Reformu yapılamamıştır. Bunun sonucu kırsal alanda toprak ağalığına dayanan geleneksel üretim biçimi sürdürülmüş, tarımda teknoloji kullanımı yaygınlaşmamış, tarımsal yapı ve üretimde bölgesel dengesizlik giderilememiş, teknik gelişim sağlanamamış,

üretimde verim artışı düşük kalmış, tarımda gelişme hızı uzun yıllar ortalama %2'lerde seyretmiş, sonuçta kırsal alanda gelir dağılımındaki bozukluk sürmüştür.

- Toprak reformu zamanında yapılamayınca, özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde aşiretlere ve şeyhlere bağlı feodal yapı kırılmamış, sosyal gelişim de gerçekleşmemiştir. Feodal yapının etkisinden çıkamayan kırsal alanda, geleneksel ve törelere bağlı yaşam tarzı sürdüğü için özellikle kadınların medeni kanunla kendilerine verilen demokratik haklarını kullanmaları sınırlı kalmaktadır. Bu durum o yörelerde sosyal sorunları daha derinleştirmekte ve çözümlerini de zorlaştırmaktadır.

- Tarım sektöründe, çiftçilerin, örgütlenme ve piyasaya açılma olanakları çok sınırlı kalmış, iç ve dış pazarda rekabet güçleri yeterince artırılmamıştır. Böyle bir ortamda ürettiği ürünü gerektiği gibi değerlendiremeyen çiftçiler de üretimden vazgeçme noktasına gelmişlerdir. Bu nedenle bir dönem kendi kendine yeterli olan ülkemiz yılda 2.5-3 milyar dolar değerinde tarım ürünleri ithal eden bir konuma düşmüştür.

- Devlet, tarımsal geliri yükseltmek, üretici ve tüketiciyi korumak, fiyat dengesini sağlamak, toplumun gıda ve hammadde talebini karşılamak amacıyla uzun zamandan beri tarımı destekleme politikaları uygulamış ve bunun için tarıma kaynak aktarmıştır.

Sonuçta tüm desteklere karşın üretim artışı hep sınırlı kalmış, düşük verimlilik ve yüksek maliyetli üretim, dış ülkelerin ucuz ürünleri ile yarışamaz duruma gelmiştir.

3.3. TÜRKİYE’DE TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ

Dünyada sanayi devriminin sonucunda işçi sınıfının ortaya çıkması, işçilere yönelik sosyal sigortalar kapsamında bir takım düzenlemeler getirilmesini gerektirmiş ve bunu hizmet sektörü takip etmiştir. Bu kapsam içerisinde en zayıf ve ihmal edilen kesim ise tarımda çalışanlar olmuştur. İlk olarak Uluslararası Çalışma Örgütü 1921 yılında tarım işçilerinin çalışma süreleriyle ilgili konuyu ele almıştır. Ülkemizde ise batıya göre tarım işçilerine verilen haklar çok yeterli bir düzeye ulaşamamış sanayi sektörü ve daha sonrasında hizmet sektörünün çok gerisinde kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde sanayileşmenin olmayışı yeterli bir sosyal mevzuatın oluşmasını engellemiştir. Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu’nun tarıma dayalı olmasıyla ilişkilidir. Bu dönemde Tanzimat dönemiyle “Mecelle’nin” kabulünden sonra çeşitli düzenlemeler yapılmış, ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan nizamnamelerle çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Örneğin; 1834 ve 1860’lar da gezici tarım işçilerine yönelik nizamnameler düzenlenmiş bu düzenlemedeki en önemli madde ise geçici-gezici pamuk işçilerinin 5,5 gün çalışıp 7 günlük ücret almalarına ilişkindir (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998: 145).

Cumhuriyet döneminin ilk Anayasası olan 1921 Anayasası’nda çalışma hayatı ile ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. 1924 Anayasasıyla birlikte çalışma hayatına ilişkin düzenlemeler anayasal güvence altına alınmış ve modern bir toplum yapısının kurulması amacıyla kabul edilen Medeni Kanun, Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunu ile toplumun çalışma ve ekonomik hayatında yeni bir sistemin temelleri ortaya atılmıştır (İzveren ve Akı, 1998: 32).

Türk Hukukunda ilk iş kanunu olan ve 1938 yılında kabul edilen 3008 sayılı Kanun’un kabulünden sonra çıkarılan tüzük ve yönetmeliklerle etkin bir mevzuat

oluşturulmaya çalışılmış ve 1961 Anayasası döneminde 3008 sayılı İş Kanunu'nun kapsamı genişletmek ve yeni bazı ilkeleri belirlemek amacıyla 1967 yılında 931 sayılı İş Kanunu kabul edilmiştir. Ancak bu Kanun'un iptal edilmesiyle 1971 yılında 1475 sayılı İş Kanunu kabul edilmiştir. 1475 sayılı Kanun tarım işçilerini kapsamına almamakla birlikte, bu kanunda 15.08.2002 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan ve İş Güvencesi Kanunu olarak bilinen 4773 sayılı Kanun ile tarım işçileri konusunda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kanunla hukuki düzenlemeye sahip olmayan tarım işçileri de düzenleme altına alınmıştır (Kılıç, 2006: 42-43).

1982 Anayasası'nın sosyal güvenlikle ilgili doğrudan yapılan bir düzenlemesi olan 60.maddesinde “ Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar” ifadesinden yola çıkarak sosyal güvenlik hakkının herkese yönelik bir hak olduğu ve tarım kesiminin de bunun içinde yer aldığını ifade edebiliriz.

Tarımda çalışanların sosyal güvenliği Anayasa'da getirilen hakların dışında başta 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu olmak üzere 2925 ve 2926 sayılı Kanun'lardır. 506 sayılı Kanun ve 2925 ve 2926 sayılı Kanun'larda farklı dönemlerde çeşitli değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler içerisinde en önemlisi 08.09.1999 tarihli ve 23810 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 4447 sayılı kanunla yapılmıştır. Yine başka bir önemli değişiklik ise; 01.06.2002 tarih ve 24772 sayılı ve Resmi Gazete'de yayımlanan 4759 sayılı Kanun'dur. Bu kanun genel olarak kademeli emeklilik konusunu düzenlemek amacıyla yapılmıştır (Yıldırak ve diğerleri 2003: 33).

Tarımda süreksiz hizmet akdiyle çalışanların sosyal güvenliği 17.10.1983 tarih ve 2925 Sayılı Kanun'la sağlanmış, 17.10.1983 tarihinde çıkartılan 2926 Sayılı Tarımda Kendi Ad ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'nu kabul ederek bu gruba

giren tarım işçilerinin Bağ-Kur kapsamında sigortalanmasını öngörmüştür (Akyıldız, 2004: 96).

1 Ekim 2008 yılında kabul edilen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile kurumları tek çatı altında toplamış ve kişilerin sigorta hak ve yükümlülüklerinin ne zaman başlayacağı ve yararlanacağı yardımlar çalışma ilişkisine göre düzenlenmiştir. Kanununun 4. maddesinde Tarımsal faaliyetlerde bulunanlar ile yine kanununun 4-1/b bendi kapsamında sigortalı sayılanlar içerisinde Tarımda Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar yer almıştır (Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2008: 10). Ancak 2925 sayılı Tarım işçileri Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 1'inci, 5'inci, 13'üncü, 14'üncü, 17'inci, 24'üncü ve 33'üncü maddeleri ortadan kaldırılmış artık amelelerin Tarım SSK'lı olma hakkı kalmamıştır. Yalnız eskiden Tarım SSK'lı olmuş ve halen devam edenler Tarım SSK'lıdır ve Tarım SSK'dan çıkarlarsa bir daha girme hakları olmayacaktır şeklinde düzenlenmiştir (<http://www.alitez.com>).

3.3.1. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Öncesi Tarımda Çalışanların Sosyal Güvenliği

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu öncesi tarımda çalışanların sosyal güvenliği konusunda Anayasa'da getirilen düzenlemeler, Bireysel İş Hukuku açısından, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 Sayılı Kanun'la ve 2926 Sayılı Kanun'la getirilen düzenlemeler yapılmıştır (Yıldırak ve diğerleri, 2003: 33).

3.3.1.1. Anayasada Getirilen Düzenlemeler

1982 Anayasasının 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin bir sosyal hukuk devleti olduğu öngörülmüş, Anayasanın 45. maddesinde ise, kişinin sosyal ve ekonomik hakları ile ödevleri pozitif bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Anayasada sosyal güvenlikle ilgili doğrudan bir düzenleme 60. maddede yapılmış ve bu maddeye göre; “Herkes sosyal güvenlik hakkına

sahiptir, devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar’’ifadesi yer almıştır (Yıldırac ve diğerleri, 2003: 33).

3.3.1.2. Bireysel İş Hukuku Açışından Getirilen Dúzenlemeler

Bireysel iş hukuku aadışından getirilen dúzenlemelerin başında 4857 sayılı İş Kanunu húkümleri gelmektedir. İş Kanunu md.1’de, kanun húkümlerinin 4.maddede sayılan istisnalar dışındaki bütún işyerlerine ve bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine ve işçilerine faaliyet konularına bakılmaksızın, uygulanacağı ifade edilmektedir. İK. m.4’de ise, istisnalar başlığı altında, bu kanunun 50’den az işçi çalıştırılan (50 dahil) tarım ve orman işlerinin yapıldığı işyerlerinde veya işletmelerinde, aile ekonomisi sınırlan içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde uygulanmayacağı húkme bağlanmış ve yine aynı maddede, tarım sanatları ile tarım aletleri, makine ve parçalarının yapıldığı atölye ve fabrikalarda görúlen işler, tarım işletmelerinde yapılan yapı işleri ve halkın faydalanmasına aadık veya işyerinin eklentisi durumunda olan park ve bahçe işlerine bu kanun húkümlerinin uygulanacağı dúzenlemiřtir.

09.08.2002 tarih ve 4773 sayılı kanunla eski 1475 Sayılı İş Kanunu’nda değişiklik yapılmış ve tarım işçiliğinin belirlenmesi konusunda ilk defa bir kanuni dúzenleme getirilerek tarım işçilerinin ayrıntılı şekilde tanımlaması ve sınıflandırılması yapılmıştır (Yıldırac ve diğerleri, 2003: 34).

3.3.1.3. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu İle Getirilen Dúzenlemeler

17.7.1964 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu (SSK), tarım işçilerinin sosyal güvenliği konusunda önemli dúzenlemeler getirmiştir.

Aşağıda sayılan işyerlerinde çalışan ve bu işleri yapan tarım işçileri, 24.11.1977’den itibaren SSK kapsamına alınmış SSK. md.3’e göre;

a..Kamu sektörüne ait tarım ve orman işlerinde ücretle,

- b. Özel sektöre ait tarım ve orman işlerinde ücretli ve sürekli olarak,
- c. Tarım sanatlarına ait işlerde,
- d. Tarım işyerlerinde yapılan ve tarım işlerinden sayılmayan işlerde,
- e. Tarım işyeri sayılmayan işyerlerinin park, bahçe, fidanlık ve benzeri işlerinde çalışanlar hariç olmak üzere tarım işlerinde çalışanlar bu kanunun uygulanmasında sigortalı sayılmazlar".

Bu maddede sayılan tarım işçileri dışında kalan işçiler, tarım kesiminde faaliyet gösteren ve genellikle gezici ya da geçici olarak çalışan mevsimlik tarım işçileridir.

Daimi tarım işçileri esas itibariyle, kamu kesiminde ve özel kesimde çalışan daimi tarım işçileri olarak ikiye ayrılır. Daimi tarım işçilerinin sosyal güvenliği, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda düzenlenmiş bulunmaktadır.

SSK. m.2'de bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanların bu kanuna göre sigortalı sayılacağını hükme bağlamıştır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun bir diğer özelliği ise, kamu sektöründe çalışan geçici ve daimi işçiler ile özel sektörde çalışan daimi tarım işçilerinin bu kanun gereği zorunlu sigorta kapsamında olmalarıdır. Bundan dolayı SSK md.6'da "Çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı sayılırlar. Sigortalılar ile bunların işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümlülükleri de sigortalının işe alındığı tarihten itibaren başlayacaktır", hükmü getirilmiş ve kanun kapsamına giren tarım işçileri bakımından zorunlu bir sigortalılık öngörülmüştür.

506 Sayılı SSK'ya göre sigortalı sayılanlar, tarım işi veya tarım dışı işler ayrımı yapılmadan iş kazası ve meslek hastalıklarına, hastalıklara, analık, malullük, yaşlılık, ölüm risklerine karşı sigortalanmaktadırlar. Söz konusu bu risklere göre iş kazası ve meslek hastalıkları halinde yapılacak olan yardımlar SSK. md.11-31. arasında düzenlenmiştir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamına giren sigortalılara sağlanan yardımlar karşılığında alınacak olan primler ve alınma şekilleri kanununun 73-85. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 72. maddesine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarının gerektirdiği her türlü yardım ve ödemelerle her çeşit yönetim giderlerini karşılamak üzere kurumca bu kanun hükümlerine göre prim alınır.

Sigortalıya iş kazalarıyla meslek hastalıkları kapsamı dışında kalan hastalıklarda yapılacak olan yardımları düzenlenen hastalık sigortasında sigortalıya sağlanan yardımlar SSK. md.32-42. arasında ele alınmıştır.

Analık Sigortası, sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısının analığı halinde sigorta kapsamında sağlanan yardımları SSK'nın 43. maddesine göre düzenlenmiştir.

Sigortalıya malullük aylığı bağlanmasını düzenleyen malullük sigortası ve şartları SSK, md. 52-58. arasında düzenlenmiştir.

Sigortalıya sağlanan yaşlılık aylığı bağlanması ve toptan ödeme yapılmasını düzenleyen yaşlılık sigortasından yararlanma koşulları ve yaşlılık sigortasına ilişkin hükümler SSK, m.59-64. arasında yer almaktadır.

SSK. m.60'a göre; malul sayılmayı gerektirecek derecede hasta veya sakat olanlar yaşları ne olursa olsun, en az 15 yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 3600 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartıyla yaşlılık aylığı almaya hak kazanırlar hükmü yer alır.

SSK. m.61'de; yaşlılık aylığının hesaplanması düzenlenmiştir. SSK. md.64'de yaşlılık sigortası kapsamına giren toptan ödeme yardımı düzenlenmiş bulunmaktadır.

Ölüm Sigortası, sigortalının ölümü halinde bu kanunda belirlenen yardımların yapılmasını içerir. Ölüm sigortasına ilişkin hükümler SSK. md.65-71 arasında ele alınmıştır (Yıldırak ve diğerleri, 2003: 33-39).

3.3.1.4. 2925 Sayılı Kanun İle Getirilen Düzenlemeler

Tarım işlerinde süresiz hizmet akdiyle çalışanların sosyal güvenliği 17.10.1983 Tarih ve 2925 Sayılı Kanun'la sağlanmıştır. Sosyal güvenlik kanunları kapsamı dışında kalan ve bu kanunlara göre yaşlılık ve malullük aylığı, sürekli tam iş göremezlik geliri almayan, tarım işlerinde süresiz hizmet akdiyle çalışan kimseler, istekte bulunmaları kaydıyla, sigortalı sayılırlar (md:2). Buna karşın 18 yaşını doldurmamış olanlar, sosyal güvenlik kuruluşlarına prim veya kesenek ödemekte olanlar, sosyal güvenlik kuruluşlarından yaşlılık (emeklilik) aylığı, malullük aylığı yada sürekli tam iş göremezlik geliri almakta olanlar ile 2022 Sayılı Kanuna göre 65 aylığı alanlar sigortalı sayılmazlar. Ancak dul, yetim aylığı veya sosyal güvenlik kuruluşlarından geçici sürekli kısmi iş göremezlik geliri alanlar bu Kanun kapsamında sigortalı olabilirler (md: 4).

2925 Sayılı Kanun kapsamında sağlanan her türlü yardım ve ödemeleri karşılamak üzere SSK'ca sigortalılardan prime esas tutulan günlük kazanç üzerinden %30 oranında prim alınır (md:30). Prim hesabına esas tutulan günlük kazanç 506 Sayılı SSK'nın 78. maddesinde belirlenen prime esas kazancın alt sınırıdır (md:31). Prim hesabının esas gün sayısı her ay için 15, her tam yıl için 180 gündür (md: 32) (<http://www.zmo.org.tr>).

2925 Sayılı Kanun kapsamında bulunan tarım çalışanları için sağlanan yardımlardan iş kazası ve meslek hastalıkları halinde sağlanan yardımlar md. 71'de belirtilmiştir.

- Sağlık yardımı,
- Sürekli iş göremezlik hallerinde gelir verilmesi,
- Protez araç ve gereçlerin sağlanması, takılması, onarılması ve yenilenmesi,
- Cenaze masrafı karşılığı verilmesi,
- Sigortalının ölümünde hak sahiplerine gelir bağlanmasından oluşmaktadır.

Sigortalıların söz konusu yardımlardan yararlanabilmesi için iş kazasının olduğu tarihten en az üç ay önce tescil edilmiş olması ve sigortalılığının sona ermemiş olması şartı aranır (md:7/H).

Sigortalının sürekli iş göremezlik gelinine hak kazanabilmesi için, ayrıca iş kazası veya meslek hastalığı sonucu "meslekte kazanma gücü"nü en az %10'nunu kaybetmiş olması gerekir (md:8/I).

Sigortalıya iş kazası ve meslek hastalıkları dışında hastalıklarda sağlık yardımı yanında ağız protezleri dışındaki protez, araç ve gereçler sağlanır. (md:13,14). Sigortalıya sağlanan sağlık yardımlarının süresi 18 ayı geçemez (md: 15/11).

Sigortalının eşi ve geçindirmekle yükümlü olduğu çocukları da hastalık halinde sağlık yardımlarından 18 aylık süreyi aşmamak kaydıyla yararlanırlar (md: 14, 16).

Gelir ve aylık almakta olanlar ile aile bireylerine de 18 ayı geçmemek üzere sağlık yardımları sağlanır (md: 13,14,17/1). Ayrıca, gelir ve aylık almakta olanlar ağız protezleri dışındaki protez, araç ve gereçlerden de yararlanırlar (md:13,17/I).

Sigortalı ile eş ve çocuklarının, sağlık yardımlarından yararlanabilmesi için hastalığın anlaşıldığı tarihten önceki bir yıl içinde en az 120 gün prim ödemiş olması şarttır (md:14/IV, 16).

Sigortalının, eş ve geçindirmekle yükümlü olduğu çocuklarının ayakta yapılan tedavilerde verilen ilaç bedellerinin %20'si sigortalı tarafından ödenir (md:14/II, 16). Gelir ve aylık almakta olanlar ile aile bireylerinin ayakta yapılan tedavilerinde ise, verilen ilaç bedellerinin %10'u kendilerince ödenir (md:17/III).

Malullük sigortasına ilişkin olarak 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanundaki hükümler uygulanmaktadır (4447 Sayılı Kanunun 21. maddesiyle değişik md:39/a).

Sigortalının yaşlılık aylığından yararlanabilmesi için (4447 Sayılı Kanunun 18. maddesiyle değişik md:20) :

- Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması,
- 15 yıldan beri sigortalı olması,
- En az 3600 gün prim ödemiş olması,
- Kurumdan yazılı istekte bulunması gerekir.

Sigortalıların, er olarak silahaltında ya da yedek subay okulunda geçirdikleri süreleri borçlanması hususunda 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 60/F' de yer alan hükümleri uygulanır (4447 Sayılı Kanunun 21. maddesiyle değişik md:39/a). Ayrıca, sigortalılar, yurt dışında geçen süreleri varsa, bu süreleri borçlanabilirler (3201 Sayılı Kanun, md:1,2 ve 4958 Sayılı Kanunun 56. maddesiyle değişik md: 3).

Yaşlılık aylığının hesabında 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 61. maddesinin hükümleri uygulanır (4447 Sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik md:21).

Ölen sigortalının eş ve çocuklarına aşağıdaki koşulların sağlanması halinde ölüm aylığı verilir (md: 26):

- Sigortalının ölüm tarihinde, toplam 1800 gün veya en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup da sigortalılık süresinin her yılı için ortalama 180 gün prim ödemiş olması,
- Malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken veya yazılı olarak istekte bulunup yaşlılık veya malullük aylığı bağlanmasına hak kazandıktan sonra ölmüş olması veya,
- Bağlanmış bulunan malullük veya yaşlılık aylıklarının kesilmiş olması ve,
- Sigortalının hak sahiplerinin yazılı istekte bulunmuş olması.

Hak sahipleri, ölüm aylığından yararlanmanın koşullarından eksik kalan sigortalılık süresi ve prim gün sayılarını tamamlamak için, ölen sigortalı adına askerlik borçlanmasında bulunabilir (4447 Sayılı Kanunun 21. maddesiyle değişik md:39/a ve 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu md: 60/F) ve sigortalının yurt dışında çalışırken ya da yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölmesi halinde, yurt dışında geçen süreleri borçlanabilir (3201 Sayılı Kanun, 4958 Sayılı Kanunun 56. maddesiyle değişik md: 3; Yurt Dışı Borç. Yön. md: 5/I-e).

2925 Sayılı Kanuna tabi olarak geçen hizmet sürelerinin 2829 Sayılı Kanun kapsamında hizmet birleşmesinde dikkate alınmaktadır (md: 38).

Ölen sigortalının eş ve çocuklarına bağlanacak ölüm aylığının başlangıcı ve hesabında 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 67, 68 ve 70. madde hükümleri uygulanır (4447 Sayılı Kanunun 21. maddesiyle değişik md:39/a).

Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olmakla beraber malullük ve yaşlılık aylığına hak kazanamamışsa sigortalıya ödetilen primlerin 2/3'si yazılı isteği üzerine toptan ödeme şeklinde verilir (4447 Sayılı Kanunun 56/B-2. maddesiyle değişik md: 24).

Ölen sigortalının hak sahiplerinin ölüm aylığına hak kazanamaması halinde 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 71. maddesindeki hükümlere göre, toptan ödeme yapılması söz konusudur (4447 Sayılı Kanunun 21. maddesiyle değişik md:39/a) (Akyıldız, 2004: 96-102).

3.3.1.5. 2926 Sayılı Kanun İle Getirilen Düzenlemeler

Toplumun büyük bir kısmını sosyal güvenlik şemsiyesi altına alan devlet, 17 Ekim 1983 tarihinden itibaren, tarım kesimini de sosyal güvenlik kapsamına almış ve o tarihte çıkartılan 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigorta Kanunu'nu uygulama görevi de Bağ-Kur' a verilmiştir. Bağ-Kur ülkemizdeki esnaf ve sanatkârlar ve tarım çalışmaları ile ailelerine sigorta hizmeti sunmakta olup, SSK'dan sonra en büyük sosyal güvenlik kuruluşudur (Akbulak ve Akbulak, 2004: 89).

17/10/1983 tarihli ve 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında tarımsal faaliyette bulunanlardan, bu Kanun'a göre sigortalı sayılanların tespit, tescil ve takibine ilişkin usul ve esasları düzenlemekte kanunun amacı, kendi mülkünde, ortaklık veya kiralamak suretiyle başkalarının mülkünde, kamuya mahsus yerlerde ekim dikim, bakım, üretim, yetiştirme ve ıslah yöntemleriyle ya da doğrudan tabiattan istifade etmek suretiyle bitki, orman hayvan ve su ürünlerinin üretimini, avlanmasını, avcılar ve yetiştiriciler tarafından muhafazasını, taşınmasını sağlayanlar ile bu ürünlerden faydalanmak suretiyle kendi adına ve hesabına faaliyette bulunanlara ve bunların hak sahiplerine, yaşlılık, malullük ve ölüm

hallerinde, aranan koşulları sağlamak kaydıyla, gerekli sosyal sigorta yardımlarını sağlamaktır (md:1,3/b). Ayrıca, 2926 Sayılı Kanuna 4386 Sayılı Kanunun 1. maddesiyle eklenen ve daha sonra 4956 Sayılı Kanunun 53. maddesiyle değiştirilen ek 1.maddesiyle sigortalı ve sahiplerine sağlık sigortasından yararlanma imkanı sağlanmıştır (<http://www.alomaliye.com>).

2926 Sayılı Kanun'la birlikte isteğe bağlı sigortalılık durumu halinde; diğer sosyal güvenlik kuruluşlarının kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın tarımsal faaliyetlerde bulunanlar, 2926 Sayılı Kanuna göre, on sekiz yaşını doldurdukları tarihi takip eden yılbaşından itibaren sigortalı sayılır. (4956 Sayılı Kanunun 48 maddesiyle değişik md: 2/I ve 4956 Sayılı Kanunun 49 maddesiyle değişik md: 5/I).

Ancak, Kanunla ya da kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulu herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna veya emeklilik keseneği ödemekte olanlar ile bu kuruluşlardan veya malullük aylığı ya da daimi tam iş göremezlik geliri almakta olanlar ile aylık veya gelir bağlanması için talepte bulunanlar sigortalı sayılmaz (4956 Sayılı Kanunun 56. maddesiyle değişik md: 4).

Zorunlu sigortalılıkta ise; sigortalı sayıldıkları tarihten itibaren en geç üç ay içinde Bağ-Kur'a kayıt ve tescillerini yaptırmak zorundadır (mad.7).

Ancak, bu süre içinde kayıt ve tescillerini yaptırmayan sigortalıların hak ve yükümlülükleri kayıt ve tescil edildikleri tarihi takip eden aybaşında itibaren başlar (4956 Sayılı Kanunun 49 maddesiyle değişik md: 5/1).

2926 Sayılı Kanuna göre sigortalı olanların sigortalılıkları tarımsal faaliyette bulunmaları halinde, tarımsal faaliyetlerine son verdikleri tarihte, diğer sosyal güvenlik

kuruluşları kapsamına tâbi bir işte çalışanları halinde de, çalışmaya başladıkları tarihten bir gün önce, sona erer (4956 Sayılı Kanunun 50. maddesiyle değişik md: 6).

İlk tescil tarihinde elli sekiz yaşını dolduran kadınlar ile altmış yaşını dolduran erkekler isteğe bağlı olarak sigortalı olabilirler (4956 Sayılı Kanunun 48 maddesiyle değişik md: 21/III). Yaşlılık, malullük ve ölüm sigortası primi, 01.01.2005 tarihine kadar, sigortalının seçtiği veya intibak ettirildiği gelir basamağının %20'sidir (4447 Sayılı Kanunun 41. maddesiyle değişik md:31ve 4956 Sayılı Kanunun md:56/d). Anılan tarihten itibaren, 2926 Sayılı Kanuna tabi sigortalılar hakkında 1479 Sayılı Kanunun primlere ilişkin hükümleri geçerlidir (2926 Sayılı Kanunun, 4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle ek md:3).

İlk sekiz basamakta bulunan sigortalılardan sekizinci gelir basamağı üzerinden, dokuz ve daha yüksek basamakta bulunan sigortalıların ise buldukları gelir basamağı üzerinden %20 oranında sağlık sigortası primi alınır (2926 Sayılı Kanunun, 4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle değişik, ek md:3 ve 1479 Sayılı Kanunun, 4956 Sayılı Kanun 39. maddesiyle değişik md:15/a).

Sağlık sigortası yardımlarından 2926 Sayılı Kanun kapsamında sigortalılığı devam edenler ile yaşlılık ve malûllük aylığı alanlar, bunların eşleri, bakmakla yükümlü oldukları çocukları ile ana ve babaları ve ölüm aylığı alanlar yararlanırlar (4956 Sayılı Kanunun 53, maddesiyle değişik ek md:1).

Sağlık sigortası yardımlarından yaralanmanın koşulları, kapsamı ve süresine ilişkin hususlarda 1479 Sayılı Kanunun ek 12, ek 13, ek M ek 15, ek 16, ek 17 ve ek 18 madde hükümleri uygulanır (4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle ek md: 3).

Malullük hali ve malullük aylığından yararlanmanın koşulları ile malullüğe ilişkin diğer hususlarda 1479 Sayılı Kanunun ikinci kısım ikinci bölümünde yer alan madde hükümleri uygulanır (4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle ek md: 3).

Ancak, 01.01.2005 tarihine kadar malullük aylığının hesabında 2926 Sayılı Kanunun 14. maddesinin uygulanması söz konusudur. (4956 Sayılı Kanun 56/d). Buna göre, anılan tarihten önce, malullük aylığı bağlanmasına hak kazanan sigortalıya 33. maddede yer alan basamaklardan son defa prim ödediği basamağa ait göstergenin katsayı ile çarpımının % 70'i oranında malullük aylığı bağlanır. Sigortalının başkasının sürekli bakımına muhtaç olması halinde bu oran % 80'e çıkarılır (md:14).

Yaşlılık aylığına hak kazanılmasının koşulları, askerlik borçlanması, toptan ödeme ve hizmet ihyası, yaş sınırına ilişkin kademeli geçiş ve diğer hususlarda 1479 Sayılı Kanunun ikinci kısım üçüncü bölümünde yer alan hükümler ile ek 9. ve geçici 10 ve 11'inci maddeleri uygulanır (4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle ek md: 3). Ayrıca sigortalı, yurt dışında geçirdiği süreleri 3201 Kanun kapsamında borçlanabilir (3201 Sayılı Kanun md: 1,2 ve 4958 Sayılı Kanunun 56. maddesiyle değişik 3; Yurt Dışı Borç. Yön. md: 1,2,4).

01.01.2005 tarihine kadar yaşlılık aylığının hesabında 2926 Sayılı Kanunun 18. maddesinin uygulanması söz konusudur (4956 Sayılı Kanun 56/d). Buna göre, anılan tarihten önce, yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanan sigortalıya, bulunduğu basamakta en az bir tam yıl prim ödemiş olması şartıyla, 33.maddede yer alan basamaklardan son defa prim ödediği basamağa ait göstergenin katsayı ile çarpımının % 70'i oranında yaşlılık aylığı bağlanır. Sigortalının bulunduğu basamakta en az bir tam yıl prim ödemiş olma koşulunu sağlayamaması halinde yaşlılık aylığı bir önceki basamak üzerinden hesaplanır. Sigortalının kadın ise 58, erkek ise 60 yaşından sonra

sigortalı olarak devam etmesi halinde, yaşlılık aylığı, her tam yaş ve 25 yıldan fazla prim ödediği her tam yıl için % 70 oranı birer artırılarak hesaplanır (4447 Sayılı Kanunun 57/E maddesiyle değişik). Ancak yaşlılık aylığı her halükarda % 90 oranını geçemez.

Bunun yanı sıra, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile aynı Kanunun geçici 20. maddesi kapsamında toptan ödeme almış olan sigortalılar, toptan ödeme yapılan süreleri belgelenmeleri kaydıyla, bu süreleri borçlanabilirler (geçici md; 2/1). Ayrıca 3201 Sayılı Kanun kapsamında yurt dışında geçen sürelerin borçlanması mümkündür.

Ölüm aylığı, toptan ödeme ve cenaze yardımı gibi hususlarda 1479 Sayılı Kanunun ikinci kısmı dördüncü bölümünde yer alan madde hükümleri uygulanır.(4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle ek md: 3) Ancak, 01.01.2005 tarihine kadar ölüm aylığının hesabında 2926 Sayılı Kanunun 24. maddesinin uygulanması söz konusudur (4956 Sayılı Kanun 56/d). Buna göre, anılan tarihe kadar, ölüm aylığına hak kazananlara bağlanacak aylığın tespitinde:

- Sigortalının ölmeden önce almakta olduğu malullük veya yaşlılık aylığı,
- Sigortalının ölmeden önce bağlanmasına hak kazanmış olduğu malullük veya yaşlılık aylığı ya da kısmi yaşlılık aylığı,
- Sigortalının sağlığında malullük aylığı bağlandıktan sonra kontrol muayenesi nedeniyle kesilmiş bulunan malullük aylığı.
- Sigortalının sağlığında yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra 20. maddenin birinci fıkrasına göre kesilen aylığı,

- Sigortalının prim ödemekle beraber 15 tam yıl sigorta primi ödemediğinde ölmesi halinde 15 tam yıl sigorta primi ödemiş olanlar gibi 18. madde hükmüne göre hesaplanacak kısmi aylığı esas tutulur.

- Sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda malul olduğu için aylık bağlanmış veya aylık bağlanmasına hak kazanmış ise, ölüm aylığına esas tutulan aylıklarda bu nedenle yapılan artış oranı dikkate alınmaz.

- Ancak, ölüm aylığı her halükarda ölüm aylığının hesaplanmasına esas basamak göstergesi ile katsayının çarpımının % 90'ını aşamaz.

Hak sahipleri, ölümü halinde sigortalının askerlikte er olarak geçen hizmet süreleri ile yedek subay okulunda geçen süreleri için borçlanma talebinde bulunabilirler. (4956 Sayılı Kanun 54. maddesiyle ek md: 3 ve 1479 Sayılı Kanun, 4956 Sayılı Kanunun 36. maddesiyle değişik ek md:9/I) Ayrıca, sigortalının yurt dışında çalışırken ya da yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölmesi halinde, hak sahipleri de yurt dışı hizmet borçlanması yapabilir (3201 Sayılı Kanun, 4958 Sayılı Kanunun 56. maddesiyle değişik md: 3) (Akyıldız, 2004; 127-132).

3.3.2. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Getirilen Düzenlemeler¹

Tarımda çalışanların 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile getirilen düzenlemelerde bu başlık altında Sigortalı Olma ve Sağlanan Yardımlara İlişkin Düzenlemeler ile Genel Sağlık Sigortası Hükümleri yer almaktadır.

3.3.2.1. Sigortalı Olma ve Sağlanan Yardımlara İlişkin Düzenlemeler

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 3. maddesinde Tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan tarımsal faaliyette bulunan ve yıllık tarımsal faaliyet gelirlerinden bu faaliyete ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olamayacağını ifade etmektedir.

5510/6.mad.1.fıkrasının (1) bendi gereğince 4-1/a kapsamında sigortalı sayılanlar; kamu idareleri hariç olmak üzere, tarım işlerinde veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz işlerde çalışanlar, bu faaliyete ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının, asgari ücretten az olması halinde, GSS sigortalılığı hariç olmak üzere, sigortalı olmak zorunlulukları yoktur.

510/6. mad.1. fıkrasının (1) bendi gereğince 4-1/b kapsamında sigortalı sayılanlar, tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan; tarımsal faaliyette bulunan ve yıllık tarımsal faaliyet gelirlerinden, bu faaliyetlere ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının, asgari ücretten az olduğunu belgeleyenlerin GSS sigortalılığı hariç olmak üzere, sigortalı olma zorunlulukları yoktur.

¹ Burada yer alan bilgiler ve madde yorumları Tezel ve Kurt'dan alınarak yorumlanmıştır.

İkinci ve üçüncü madde kapsamı içerisindeki kişilerin GSS sigortalılığı kapsamında GSS primi ödeyip ödeyemeyecekleri, aile içindeki kişi başına düşen gelirlerin brüt asgari ücretin üçte birinden az veya çok olmasına bağlıdır. Aile içinde yaşayan bireylerin kişi başına düşen miktarı asgari ücretin üçte birinden az ise bu kişiler GSS primi ödemeyeceklerdir. Ancak, çok olması durumunda 60. maddede yer alan yorum ve açıklamalar doğrultusunda GSS primi ödeyeceklerdir.

Sigorta hak ve yükümlülüklerinin başlangıcı; Tarımda Kendi Adına Ve Hesabına Bağımsız Çalışanlar'ın hak ve yükümlülükleri tarımsal faaliyetlerinin kanunla kurulu ilgili meslek kuruluşlarınca veya kendilerince, bir yıl içinde bildirilmesi halinde kaydedildiği tarihten, bu süre içinde bildirilmemesi halinde ise bildirim kurula yapıldığı tarihten itibaren başlayacaktır (mad.7).

4-1/ (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların sigortalılıkları, bağlı oldukları ziraat odalarınca veya kendilerince bir yıl içinde bildirilmesi halinde odaya kaydedildikleri tarihten, bu süre içerisinde bildirilmemesi halinde ise bildirim Kuruma yapıldığı tarihten başlar ve bu tarih meslek kuruluşuna kayıtlarının yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde ziraat odalarınca veya ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde tarım il/ilçe müdürlüklerince kuruma e-sigorta yoluyla bildirilmek zorundadırlar.

4-1/(b) bendinin dört numaralı alt bendi kapsamındaki sigortalılardan Kanun'un 6.maddesinin (1) bendi kapsamına girmeleri nedeniyle sigortalılıkları sona erenlerden muafiyet şartlarının ortadan kalktığını ziraat odalarından, ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde tarım il/ilçe müdürlüklerince alacakları belge ile birlikte bir yıl içinde kuruma bildirenlerin sigortalılıkları ise bildirim Kurum kayıtlarına intikal ettiği tarihte başlar. Bu tarih sigortalılarca ve ilgili kuruluşlarca Kurum'a bildirilir.

Sigortalılığın bildirimi ve tescili: Tarımsal faaliyette bulunmasından dolayı sigortalı sayılanlar kanunla kurulu meslek kuruluşlarına kayıt tarihinden itibaren kendi mevzuatına göre kayıt ve tescili yapan ilgili kurum, kuruluşlar ve birlikler, vergi daireleri ve esnaf sicil memurluğu sigortalı işe giriş bildirgesi düzenleyerek en geç bir ay içinde Kuruma vermekle yükümlüdür (mad.8).

Sigortalılığın sona ermesi: -Tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların, tarımsal faaliyetler, sona erdiği andan itibaren

- Tarımsal faaliyette bulunan ve yıllık tarımsal faaliyet gelirlerinden, bu faaliyete ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının, asgari ücretten az olduğu tarihten itibaren sona erer (mad.9).

İş kazası ve meslek hastalıkları: 2926 sayılı kanun gereğince Bağ-Kur'lu olanlara geniş kapsamlı bir uygulama getirilmemiş sadece işyeri merkezlerinde kaza geçirmeleri ve kaza sonrası vefat etmeleri veya en az %67 oranında uzuv kayıpları olması halinde iş kazası hükümleri uygulanmıştır. Ancak, yeni Kanun'la birlikte iş kazası hükümleri 4-1/b'li yani Tarım Bağ-Kurluları için geniş bir çerçevede uygulanacaktır.

Tedavi sonrasında en az %10 veya daha yüksek bir oranda meslekte kazanma gücü kaybı olursa ayrıca bir ömür boyu kendilerine gelirden bağlanacaktır. 4-1/(b) bendine göre sigortalı sayılanlarla iş kazası veya meslek hastalığı ya da analık hallerinde genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla yatarak tedavi sürecince veya yatarak tedavi sonrası bu tedavinin gereği olarak istirahat raporu aldıkları sürede her gün için geçici iş göremezlik ödeneği ödenir. Ancak bu maddenin (c) bendine göre doğum öncesi ve sonrası geçici iş göremezlik ödeneği ödenebilmesi için yatarak tedavi şartı aranmaz (mad.13).

Meslek hastalığında ise; kişinin kendisi tarafından meslek hastalığının meydana geldiğinin öğrenildiği andan itibaren üç iş günü içinde iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile kuruma bildirmek zorundadır (mad.14).

Hastalık ve analık hali: Sigortalı veya sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve özürülük halleri analık hali olarak kabul edilmiştir (mad.15).

İş kazası ve meslek hastalığı halinde sigortalıya:

1. Geçici iş göremezlik süresince günlük ödenek verilmesi,
2. Sürekli iş göremezlik hallerinde gelir verilmesi,
3. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması,
4. Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
5. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi yardımları yapılır (mad.16).

5510 Sayılı Kanun öncesi tarım çalışanları için emzirme ödeneği sağlanmazken bu kanunla birlikte kapsama alınmış ve doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi yatırılmış ve Genel Sağlık Sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçların ödenmiş olması halinde sigortalı kadına veya sigortalı olmayan eşinin doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe emzirme ödeneği verilmesi şartı getirilmiştir. Emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılardan sigortalılığı sona erenlerin, bu tarihten başlamak üzere üç yüz gün içinde çocukları doğarsa, sigortalı kadın veya eşi analık

sigortası haklarından yararlanacak sigortalı erkek, doğum tarihinden önceki on beş ay içinde en az 120 gün prim ödemiş olması gerekmektedir (mad.16).

Geçici iş göremezlik ödeneği: 4-1/(b) bendi kapsamındaki sigortalıların faydalanabilmesi için, GSS dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması gerekmektedir. Ayrıca, istirahat raporlarıyla birlikte PTT bank veya banka hesap numaralarını kuruma bildirirler, bunlardan kurumca çalışmadığına dair beyan dışında bilgiler verilmesi istenmez (mad.18).

Sürekli iş göremezlik ödeneği: 4-1/(b) kapsamında olanlara, sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için kendi sigortalılığından dolayı, Genel Sağlık Sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarını ödemiş olmaları gerekir (mad.19.).

Hak sahiplerine gelir bağlanması, evlenme, cenaze ödenekleri: İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün %50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması durumunda sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik geliri, hak sahiplerine gelir olarak bağlanacaktır.4-1/(b) kapsamında bulunan tarım işçilerine gelir bağlanabilmesi için, kendi sigortalılığından dolayı, Genel Sağlık Sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçların ödenmiş olması şarttır (mad.20).

Evlenme ve çeyiz yardımı; 5510 Sayılı Kanun öncesi 2926 sayılı tarım çalışanlarına her hangi bir düzenleme getirmemişken yeni Kanun'la birlikte hem dul eşlere hem de hak sahibi çocuklara evlenme yardımı verilmesi öngörülmüşken 5754 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik sonrasında evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödeneceği hükme bağlanmıştır. Evlenme ödeneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği

tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde, iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmayacak, ancak başvuruda bulunulması halinde bu durumda olanlar 5510/60.mad.(f) bendi kapsamında Genel Sağlık Sigortalısı sayılacaktır.

Cenaze yardımı ise; 2926 sayılı Kanun'a tabi sigortalıların, yaşlılık veya malullük aylığı almakta olanların ölümleri halinde, cenaze giderleri karşılığı olarak cenazeyi kaldıran gerçek ve tüzel kişilere yönetim kurulu önerisiyle, ÇSGB'nin onayı ile belirlenen miktar kadar "Cenaze Masrafı Karşılığı" ödenir. Bu miktar ise SSK uyarınca 01.07.2008 tarihinde geçerli olmak üzere ($5000 \times 0,051448 = 257,24$ TL) dir.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 malullük, yaşlılık, ölüm sigortası primi bildirilmiş olup da ölen sigortalının hak sahiplerine SGK Yönetim Kurulu'na belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenir. Bu ödenek; sigortalını eşine, yoksa çocuklarına, oda yoksa anne ve babasına, oda yoksa kardeşlerine verilir (mad.37).

Sigortalılık süresine ilişkin yeni bir düzenlemede 5510 Sayılı Kanun öncesi 18 yaşından küçük olanlar Bağ-Kur sigortalısı sayılmamaktaydı. Bu 5510 Sayılı Kanun'la korunmuştur (mad.38).

Sigortalıların borçlanabileceği süreler açısından Tarım SSK'lılar için getirilen düzenleme ile "her türlü borçlanma süreleri hariç" ifadesi yer almaktadır. 1 Ekim 2008 günü ve sonrasındaki ölümlerde yurt dışı borçlanma süreleri ile askerlik borçlanmaları 900 günün hesabında dikkate alınamayacağı ifade edilmiştir.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin Geçici 6.maddesine göre 01.10.2008 tarihinden sonra ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanmasında aranan en az beş yıldan beri sigortalı bulunup toplam 900 gün prim ödeme gün sayısı şartlarının tespitinde,

Kanun'un yürürlük tarihinden önce yapılan her türlü borçlanma süreleri de dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir.

3.3.2.2.Genel Sağlık Sigortası Hükümleri

Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliği ile Genel Sağlık Sigortası sayılanlar arasında Kanun'un 4.maddesinin birinci fıkrasının b bendindeki tarımda çalışanlarda sayılmıştır. Yine Kanunu'nun 6.maddesinde ise; 4-1/(b) bendine göre aynı konutta birlikte yaşayan ve üçüncü derece dahil bu dereceye kadar hısımlar arasında ve aralarında dışarıdan başka kimse katılmaksızın, yaşadıkları konut içerisinde yapılan işlerde çalışanlarda GSS kapsamındadır.

Genel sağlık sigortalısının, sigortalı veya isteğe bağlı sigortalı sayılmayan, kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan;

- Eşi,
- 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın çalışma gücünü en az %60 oranında yitirdiği SGK Sağlık Kurulu tarafından tespit edilen evli olmayan çocukları,
- Her türlü kazanç ve irattan elde ettiği gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az alan ve diğer çocuklarından sağlık yardımı almayan ana ve babası, genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümü olduğu kişi olarak kabul edilir.

GSS'nin bildirim ve tescili: 4-1/(b) sigortalıları veya isteğe bağlı prim ödeyenler, sigortalı olarak tescil edildikleri tarihten itibaren GSS' li olacak aynı zamanda bir bildirim gerek olmaksızın tescil edilmiş sayılacaklardır. Kanun'un 61.maddesine göre: 4-1/(b) bendi kapsamındaki zorunlu sigortalıların, bu sigortalılıkları sona erdiği tarihten itibaren 10 gün

sonra GSS 'li sayılarak, bu tarihten itibaren bir ay içinde verecekleri GSS giriş bildirgesi ile tescil edileceklerdir (md.61).

Sağlık hizmetinden yararlanma şartı: Tarımda Kendi Adına Ve Hesabına Çalışanlar ile Tarım SSK'lısı olanlar sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün GSS prim ödeme gün sayısının olması gerekmektedir.

Tarımda Kendi Adına Ve Hesabına Çalışanlar aynı zamanda 30 günlük prim ödeme süresinden başka, sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihte 60 günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun olmaması gerekir (mad.67).

Katılım payı: 68. maddeye göre; katılım payı alınacak olan sağlık hizmetleri şu şekildedir;

- Ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi, ayakta tedavide,
- Ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçleri,
- Ayakta tedavide sağlanan ilaçlar olarak sayılmıştır.

Katılım payı ve ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi için 2 TL olarak uygulanacaktır.

Ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçleri ayakta tedavide sağlanan ilaçlar için gereksiz kullanımı azaltma, sağlık hizmetlerinin niteliği itibariyle hayati öneme sahip olup olmadığı, kişilerin prime esas kazançların, gelir ve aylıklarının tutarı ve benzeri ölçütler dikkate alınarak %10-%20 oranları arasında kurumca belirlenecektir.

5510 sayılı Kanun'la birlikte herkesten eşit miktarda muayene parası alınacaktır ve daha önceki katılım payı da alınmaya devam edecektir. Bu katılım payı her yıl Maliye Bakanlığı'nca açıklanan miktarda artırılabacaktır.

Protez araç ve gereçlerinde üst sınır; çalışanlar için %20 ve emekliler için %10 oranında katılım payı ödeyecek bu ödemede üst sınır asgari ücretin %75'ini geçemeyecektir.

Özetlenecek olursa yeni reformla birlikte; Bağ-Kur kapsamında olan tarım çalışanları yeni Kanun'da ise, 4-1/(b) bendinde Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar için getirilen hakları şu şekildedir:

Sosyal Güvenlik reformu ile Bağ-Kur'lular ve Bağ-Kur kapsamında yer alan Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız çalışanlar açısından birçok değişiklik getirilmiştir. Bu değişiklikler;

Bağ-Kur mevzuatında yer alan ‘‘basamak sistemi’’ kaldırılarak, yeni uygulama ile beyan sistemi getirilmiştir. Böylece, Bağ-Kur'lulara, beyan edecekleri gelir üzerinden prim ödeme imkanı sağlanmıştır.

Yeni uygulamayla Bağ-Kur'lular ve Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız çalışanlarda iş kazası ve meslek hastalığı durumlarında diğer sigortalıların yararlandığı haklardan yararlanacaklar, iş kazası gibi durumlarda geçici iş göremezlik ödeneği alabileceklerdir.

Bağ-Kur'luların ve Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız çalışanlarda kız çocukları da evlenme ödeneğinden yararlanabilecek, ayrıca iş kazası, meslek hastalığı, acil haller gibi durumlarda, Bağ-Kur'lunun ve Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız çalışanlarda sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için, borcunun olup olmadığına bakılmayacaktır.

Yine Bağ-Kur'luların ve Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız çalışanlarda halen yüzde 40 olan prim oranı, reformla birlikte yapılan işin tehlikesine göre yüzde 33.5'a kadar indirilecektir.

5510 sayılı Kanun öncesi uygulamaya göre Bağ-Kur'luların, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için hiç prim borçlarının bulunmaması gerekmektedir. Reformla

birlikte Bağ-Kur sigortalıları 60 günlük prim borcunun bulunması halinde bile, sağlık yardımlarından yararlanabilecektir.

Bağ-Kur'lulara sağlık sigortası kapsamında yapılacak tedavi nedeniyle il dışına sevk edilmesi halinde yol ve refakatçi giderlerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na karşılanması sağlanacak, 5510 sayılı kanun öncesi uygulamada; SSK'lulara ödenmekte olan emzirme yardımından Bağ-Kur'lularda bu kanunla birlikte yararlanma hakkını elde etmiştir. Emzirme deneğinin miktarı, sosyal tarafların da temsil edildiği Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetim Kurulu Kararı ve Bakan onayı ile belirlenecektir.

Sosyal Güvenlik Reformu uygulamasıyla birlikte, ilk defa kanun kapsamında sigortalı olacaklar için emeklilik yaşı kadınlarda 58, erkeklerde 60 olacak ve emeklilikte aranan bu 58-60 yaş şartı kademeli olarak uygulamaya geçecektir. Buna göre emeklilikte; 1 Ocak 2036 ile 31 Aralık 2037 tarihleri arasında kadınlarda 59, erkeklerde 61; 1 Ocak 2038 ile 31 Aralık 2039 tarihleri arasında kadınlarda 60, erkeklerde 62, 1 Ocak 2040 ile 31 Aralık 2041 tarihleri arasında kadınlarda 61, erkeklerde 63; 1 Ocak 2042 ile 31 Aralık 2043 tarihleri arasında kadınlarda 62, erkeklerde 64; 1 Ocak 2044 ile 31 Aralık 2045 tarihleri arasında kadınlarda 63, erkeklerde 65; 1 Ocak 2046 ile 31 Aralık 2047 tarihleri arasında kadınlarda 64, erkeklerde 65 yaş şartı uygulanacak. Kadın ve erkeklerde 2048 yılından sonra ise emeklilik yaşı 65'de eşitlenecektir.

Prim deme gün sayısı ise işçiler için (4/a) 7000 gün'den en az 7200 gün'e çıkacak, Bağ-Kur'lular (4/b) ve devlet memurları (4/c) için ise prim ödeme gün sayısı en az 9000 güne çıkmıştır. Yaş hadlerinin uygulanmasında yukarıda belirtilen prim gün sayısı şartının doldurulduğu tarihte geçerli olan yaş hadleri esas alınacaktır.

Bağ-Kur'lular, 8 Eylül 1999 tarihinden 30 Nisan 2008 tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılan kadınlar 58, erkekler ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 yıl sigorta primi ödemiş olması veya kadınlarda 60, erkeklerde ise 62 yaşını doldurmuş olup, en az 15 yıl malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta primi ödenmesi şartıyla kısmi yaşlılık aylığından yararlanacaklardır.

Sosyal Güvenlik Reformu uygulaması ile birlikte; Bağ-Kur'lular (4/b) çalışma gücünün veya iş kazası yada meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını kaybettiklerinde malûl sayılacaklar, bu kişiler en az on yıldan beri sigortalı bulunup, toplam olarak 1800 gün veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malûl olan sigortalılar ise sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları şartıyla malullükten emekli olabileceklerdir. Ancak, Bağ-Kur'lular (4/b) kendi sigortalılığı nedeniyle genel sağlık sigortası primi dahil, prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartı aranacaktır.

Sosyal Güvenlik Reformu yürürlüğe girdiğinde, hak sahiplerinin ölüm aylığından yararlanabilmesi için Bağ-Kur'lular (4/b) en az 1800 gün, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeme şartı aranacaktır. Ayrıca malullük aylığında olduğu gibi, genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin borcu bulunan Bağ-Kur 'lu hak sahibine ölüm aylığı bağlanmayacaktır.

Ölen sigortalının dul eşine hesaplanan aylığının yüzde 50'si bağlanacak, dul eşin aylık bağlanmış çocuğu yoksa, sigortalı olarak çalışmıyor veya kendi çalışmaları nedeniyle gelir veya aylık da almıyorsa, aylık bağlama oranı yüzde 75'dir.

Kanun kapsamında çalışmayan veya kendi çalışmaları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklardan; 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını,

yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanlar; Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az yüzde 60 oranında yitirip malul olduğu anlaşılanlar; yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlara ise ölen sigortalının hesaplanan aylığının yüzde 25'i bağlanacaktır.

5510 sayılı Kanun öncesi uygulamaya göre Bağ-Kur'lu (4/b) çalışanlar için iş kazası veya meslek hastalığı sigortası söz konusu değilken Sosyal Güvenlik Reformu ile onlar da bu hakka kavuşmuşlardır.

Bir diğer yenilik ise; emzirme ödeneğinden sigortalı kadın, sigortalı erkeğin çalışmayan eşi ile Bağ-Kur'lular da yararlanacaktır. Bu kişilere, çocuğun yaşaması şartıyla doğum tarihinde geçerli olan ve SGK Yönetim Kurulunca belirlenen, bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden emzirme ödeneği verilecektir. Emzirme ödeneğinden yararlanmak için doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş olma şartı aranacak.

Genel sağlık sigortası primi dahil, prim ve prime ilişkin her türlü borcunu ödemeyen Bağ-Kur'lu, emzirme ödeneğinden yararlanamayacaktır.

Bağ-Kur'dan emekli olup yine Bağ-Kur kapsamında iş yapan kişiler, yaşlılık aylığı kesilmeden yüzde 12 oranında sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışabilecekler ve bu oran, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her yıl 1 puan artırılarak yüzde 15'e çıkacaktır.

Sosyal Güvenlik Reformu ile gelen en büyük değişikliklerden biride isteğe bağlı sigortalılık uygulaması sona ermesidir. Dolayısıyla isteğe bağlı olarak prim ödenen süreler bugünkü anlamda Bağ-Kur (4b) kapsamında değerlendirilecektir. Diğer önemli bir değişiklik ise ödenen prim miktarıyla ilgili olacaktır. 5510 sayılı Kanun öncesi

uygulamaya göre, isteğe bağlı sigorta prim oranı %25 iken, yeni uygulama ile isteğe bağlı sigorta primi, prime esas kazancın alt sınırı ile üst sınırı arasında, sigortalı tarafından belirlenen prime esas aylık kazancın yüzde 32'si olacak ve isteğe bağlı sigortalılar da sağlık yardımlarından yararlanacaklardır. Bunun yüzde 20'si malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi, yüzde 12'si ise genel sağlık sigortası primini kapsayacaktır. İsteğe bağlı sigortalılar, bakmakla yükümlü olunan kişi olsa dahi, genel sağlık sigortalısı sayılacak ve genel sağlık sigortası primi ödeyeceklerdir.

Bir diğer uygulamada ise; tarımsal faaliyette bulunanların prim borçlarını, sattıkları tarımsal ürün bedellerinden borç tutarını geçmemek kaydıyla yüzde 1 ile yüzde 5 oranları arasında kesinti yapılmak suretiyle tahsil etmeye SGK yetkili olacaktır.

Bağ-Kur'lu ve Türkiye'de ikamet eden ve başka bir ülke mevzuatı kapsamında bulunmayan yabancı ülke vatandaşları, son 1 yıl içinde 60 gün genel sağlık sigortası primi ödemeleri şartıyla sağlık hizmetlerinden yararlanacak.

Sosyal Güvenlik Reformu ile yapılan ve önemli bir düzenleme olan Genel Sağlık Sigortası Uygulaması ile;

İstisnasız tüm çocukların 18 yaşına kadar, hiçbir şart aranmaksızın sağlık hizmetlerinden yararlanması sağlanacak, SSK, Bağ-Kurlu ve devlet memurlarının yanı sıra, bunların dışında kalıpta sigortalı sayılmayanlardan, harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar, vatansızlar ve sığınmacılar, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler, 1005 sayılı

İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre şeref aylığı alan kişiler, 3292 sayılı Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler, Harp malûllüğü aylığı alanlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamında aylık alanlar, 442 sayılı Köy Kanununun 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilen kişiler ile aynı Kanunun ek 16ncı maddesine göre aylık alan kişiler, 2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler, Mütakabiliyet esası da dikkate alınmak şartıyla, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler, 4447 sayılı Kanun gereğince işsizlik ödeneği ve ilgili kanunları gereğince kısa çalışma ödeneğinden yararlandırılan kişiler, 5510 sayılı Kanun veya bu Kanun'dan önce yürürlükte bulunan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler, yukarıdaki belirtilenlerin dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşlar Genel Sağlık Sigortalısı sayılacaklardır (www.isvesosyalguvenlik.com). 5510 sayılı Kanun ve öncesinde Bağ-Kur ve kapsamında yer alan Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlara verilen hakları tabloda gösterecek olursak:

Tablo 3.1. Reformun Bağ-Kur ve Kapsamındakilere Getirdikleri Hak ve Yüklümlükler

Konu	Mevcut Durum	Getirilen Yenilik
Basamak Sistemi	-1 ila 24 arası -2 yılda bir yükselir -Gelir artmasa da prim artar	- Beyan usulü - Beyan, asgari ücretten az olamaz - “Ne kadar gelir, o kadar prim”
Prim Oranları	- % 20 sağlık, % 20 uzun vade, Toplam: % 40	- % 33,5
Sağlıktan Yararlanma (Staj Süresi)	- 240 gün prim ödenmiş olması gerekir	- 30 gün prim yeterli
Sağlıktan Yararlanma (prim borcu)	- 1 gün dahi borç varsa sağlıktan yararlanılmıyor	- 30 gün borcu olanlar sağlıktan yararlanacak - Acil haller ve iş kazalarında prim borcu şartı aranmayacak
18 Yaşından Küçük Çocukların Sağlıktan Yararlanması	- Bağ-Kurlunun borcu varsa, çocuk sağlıktan yararlanamaz	-18 yaş altı vatandaşlar GSS’ den şartsız yararlanacak
Emzirme Ödeneği	Düzenleme Yok	- Bağ-Kurlulara ve emeklilerine asgari ücretin 1/3’ü oranında (203 YTL)
Cenaze Yardımı	235 YTL	- Asgari Ücret
Aylık Bağlama Oranı	- İlk 10 yıl: % 3,5, - Sonraki 15 yıl: % 2 - 25 yıldan sonraki her yıl: %1,5	- Her yıl için % 2 - 25 yıldan sonra avantaj - Daha fazla emekli maaşı

Kaynak:http://www.alomaliye.com/2008/sosguv_getirilenler.pdf.

5510 sayılı Kanun öncesine yönelik sosyal güvenlik çalışmalarına bakıldığında, tarım da çalışanlar; nimet-külfet ilişkileri kurmuş olan özel sosyal sigorta kuruluşlarına, farklı statülerine göre, paylaştırılmalarına zemin hazırlanmıştır. Tarımda çalışanlar için bu durum hem adaletsizlikleri, hem de uygulamada tıkanıkları beraberinde getirmiştir. Tarımda çalışanların çok geniş bir nüfusu teşkil etmesine rağmen, sistemin içinde yer alanların oranı, çok düşük kalmıştır. Özellikle isteğe bağlılık yoluyla, sosyal güvence altındaki nüfusun genişletilmesi düşünülmüştür. Ancak; tek tek kişilerin bu bilince varmalarının beklenemeyeceği ilkesi yine kendini göstermiş ve sayı çok düşük kalmıştır. (T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2003: 22). Tablo 3.2’de yer alan rakamlar incelendiğinde 2005-2010 yılları arası tarımda çalışanlar içersinde yer alan aktif sigortalıların

sayısı her sene bir önceki seneye göre yükselirken 2009 yılında bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün: Tarımda çalışanların, 5510 sayılı kanunun kabul edilmesiyle; sosyal güvencede getirilen bazı yeniliklerden veya kendi yararlarına daha fazla beklentilerinin olmasından, 2010 yılında gözlenen artışın ise; yasanın kendilerine sağlayacağı avantajların aktif sigortalı olmakla gerçekleşebileceği düşüncesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yine 2005-2010 yılları arasındaki maluliyet, yaşlılık ve ölüm aylığı alanların sayısındaki artışında yükselerek devam ettiği görülmektedir.

Tablo 3.2. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu’na Kayıtlı Tarım Çalışanlarının Sayısı ve Oransal Dağılımı

Yıllar	Aktif Sigortalı Sayısı	Maluliyet Aylığı	Yüzde	Yaşlılık Aylığı	Yüzde	Ölüm Aylığı	Yüzde	Aylık Alanların Toplamı	Yüzde
2005	1.024.471	1.875	0,18	143.037	13,9	79.701	7,7	224.613	21,9
2006	1.033.131	1.913	0,18	157.736	15,2	84.104	8,1	243.751	23,5
2007	1.093.241	1.918	0,17	190.859	17,4	95.999	8,7	288.776	26,4
2008	1.141.467	1.999	0,17	240.613	21	105.775	9,2	348.387	30,5
2009	1.016.692	2.222	0,21	279.182	27,4	95.937	9,4	400.175	39,3
2010	1.083.930	2.660	0,24	294.020	27,1	101.800	9,3	424.936	39,2

Kaynak: www.sgk.gov.tr

4. TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN KANTİTATİF BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde çalışmanın uygulama kısmını oluşturan anket çalışması ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Değerlendirme kapsamında Tokat Merkez İlçe'ye bağlı seçilen köylerde tarımda çalışanların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda; frekans analizi ve değişkenlerin frekans dağılımları, ki-kare analizi ve son olarak lojistik analiz yapılmıştır. Anket çalışmasına ilişkin olarak hazırlanan anket formu, tezin sonundaki "ekler" bölümünde yer almaktadır.

4.1. FREKANS ANALİZİ

Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen köylerde yapılan anket çalışmasında anketi cevaplayan 150 kişinin demografik, ekonomik ve sosyal güvenlik durumuna ilişkin durum ve görüşlerinin frekans dağılımları aşağıda toplu şekilde belirtilmiştir.

Tablo 4.1. Anketin Uygulandığı Köy İsimleri

Köy Adı	Frekans	Oran (%)
Kemalpaşa	20	13,3
Ballıdere	11	7,3
Çamdere	15	10,0
Ulaş	15	10,0
Söngüt	17	11,3
Büyük yıldız	15	10,0
Akyamaç	12	8,0
Bedirkale	15	10,0
Yelpe	15	10,0
Çerçi	15	10,0
Toplam	150	100,0

Yapılan anket çalışmasında, çiftçilerin; %13,3'ü Kemalpaşa'dan olup çoğunluğu oluşturmaktadır. %11,3'lük kısımla ikinci sırada Söngüt yer almakta, %10'luk kısmı Bedirkale, Büyük yıldız, Çamdere, Çerçi, Ulaş, %8'lik kısmı Akyamaç, ve %7,3'lük kısmı ise Ballıdere oluşturmaktadır.

Anketi cevaplayan çiftçilerin demografik özellikleri olan; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, hane halkı büyüklüğü ve eğitim durumuna ilişkin bilgiler elde

edilmiştir. Bu bilgiler Tablo 4.2. de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde; çiftçilerin; %25,3'ü kadın, %74,7'si erkeklerden oluşmaktadır. Aile reisinin erkeklerden oluşması nedeniyle daha çok erkeklere ulaşılmış, anketi cevaplamada kadınların oranı düşük kalmıştır.

Araştırma yapılan bölgedeki çiftçilerin; %34'ü, 31-40 yaş aralığında, %30'u 41-50 yaş aralığında, %23,3'ü 20-30 yaş aralığında, %12,7'si 51 ve daha üstü yaş grubundadır.

Bununla birlikte çiftçilerin; %86,7'si evli olup çoğunluğu oluşturmakta, %13,3'ü ise bekar olup ayrıca çiftçilerin; % 59,3'ü, 1-3 arası çocuğa, %21,3'ü 4 ve üzeri çocuğa sahip iken %19,3'ünün ise hiç çocuğunun olmadığı tespit edilmiştir.

Çiftçilerin; hane halkı büyüklüğü (ailedeki hane reisi dahil) kişi sayısının % 46'sını 5-7 kişi, %39,3'ünü 2-4 kişi, %14,7'sini 7 ve üstü kişiyi oluşturmaktadır.

Çiftçilerin; eğitim durumu incelendiğinde; %45,3'ünü ilköğretim, %16'sını ortaöğretim, %13,3'ünü okuryazar olanlar, %11,3'ünü okuryazar olmayanlar, %10,7'sini lise mezunları, %3,3'ünü üniversite mezunlarının oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4.2. Çiftçilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Frekans	Oran(%)
Cinsiyet	Kadın	38	25,3
	Erkek	112	74,7
	Toplam	150	100,0
Yaş	20-30	35	23,3
	31-40	51	34,0
	41-50	45	30,0
	51 ve daha üstü	19	12,7
	Toplam	150	100,0
Medeni Durum	Evli	130	86,7
	Bekar	20	13,3
	Toplam	150	100,0
Çocuk Sayısı	Yok	29	19,3
	1-3	89	59,3
	4 ve üzeri	32	21,3
	Toplam	150	100,0
Hane Halkı Büyüklüğü	2-4	59	39,3
	5-7	69	46,0
	7 ve üstü	22	14,7
	Toplam	150	100,0
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	17	11,3
	Okuryazar	20	13,3
	İlköğretim	68	45,3
	Ortaöğretim	24	16,0
	Lise	16	10,7
	Üniversite	5	3,3
	Toplam	150	100,0

Tablo 4.3 İncelendiğinde araştırma yapılan bölgedeki çiftçilerin; ekonomik (geçim) faaliyetleri incelenmiş; %52,7'lik kısmı bitkisel üretim, %1,3'lük kısmı hayvansal üretim, %46'sı ise her ikisi cevabını vermiştir. Bu değerlerin sonucunda çiftçilerin yarısından fazlasının bitkisel üretimle uğraştığı görülmektedir. Tokat ilinin 624.439 kişilik nüfusunun % 43'ü köylerde yaşamaktadır. Ekonomi büyük ölçüde tarıma ve tarıma dayalı sanayiye bağlıdır ve Tokat'ta istihdamın % 74'lük kısmı tarım ve hayvancılığa dayalıdır (www.tokattarim.gov.tr). Anketi cevaplayan çiftçilerin ekonomik geçim faaliyetinin tarıma dayalı olması bu oranı desteklemektedir.

Uygulama bölgesindeki çiftçilerin sahip oldukları arazi durumu incelendiğinde; %84,7'si 0-50 dönüm, %12,7'si 51-100 dönüm, % 1,3'ü 101-250 dönüm, %1,3'ü 501 dönüm ve üzeri cevabını vermişlerdir. Tokat'ta toplam tarım alanı 381.209.00'dır. Bunların %30'u sulanan tarım alanı, %70'i kuru tarım alanıdır(www.tokattarim.gov.tr).

Tablo 4.3.'de çiftçilerin aylık aile gelir düzeyleri incelendiğinde; %34,7'lik kısmı 200-500 TL, %24,7'si 701-1000 TL ve üzeri, %23,3'ü 501-700 TL, %17,3'ü 1001 TL ve üzeridir. Bu veriler çiftçilerin gelirlerinin çok yüksek olmadığını ortaya koymaktadır. 5510 sayılı Kanun'la prim ödeme gün sayısı 9000'e çıkması ve aylık prim ödeme oranı Ekim ayı itibari ile 140 TL olması düşük bir rakam gibi gözükse de çiftçilerin elde ettiği gelirlerin %34,7'lik kesimin 200-500 TL arasında olması ve çoğunluğu oluşturması bu prim oranını ödemekte zorlanacaklarını ortaya koymaktadır.

Anketi cevaplayan çiftçilerin %43,3'lük kesimi aylık aile giderlerini 500 TL ve aşağısı, %35,3'lük kısmı 501-1000 TL, %12'lik kısmı 1001-1500 TL, %9,3'lük kesim ise 1501 TL ve üzeri olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan çiftçilerin aylık aile gelirinin 200-500 TL olan ve bu sorudaki payının %32,7'lik kısmını oluşturan çiftçilerin aile giderinin 500 TL ve aşağısı olması bu değerlerle orantılı olduğunu göstermektedir.

Hane halkında başka gelir getiren başka kimselerin olup olmadığı sorusuna verilen cevapların; %62'si sadece kendim, %16'sı eşim, %9,3'ü çocuk/çocuklarım cevabını vermiş, %8,7'si annem/babam, %4'ü kardeş/kardeşlerim, cevaplarını vermişlerdir.

Çiftçilerin %88'inin oturduğu evler kendilerine ait iken %12'sinin başkalarının mülkiyetindeki evlerde oturduğu belirlenmiştir. Çiftçilerin çoğunluğunun evlerinin kendilerine ait olduğu, diğer çiftçiler ise oturdukları evin akrabalarına ait olduğunu ya da kira vererek oturduklarını belirtmektedirler.

Tablo 4.3. Çiftçilerin Ekonomik Özellikleri

Ekonomik Özellikler		Frekans	Oran(%)
Ekonomik Faaliyet	Bitkisel Üretim	79	52,7
	Hayvansal Üretim	2	1,3
	Her ikisi	69	46,0
	Toplam	150	100,0
Sahip Olunan Arazi Büyüklüğü	0-50 dönüm	127	84,7
	51-100 dönüm	19	12,7
	101-250 dönüm	2	1,3
	501 dönüm ve üzeri	2	1,3
	Toplam	150	100,0
Aylık Aile Gideri	500 TL ve aşağısı	65	43,3
	501-1000 TL	53	35,3
	1001-1500 TL	18	12,0
	1501 TL ve üzeri	14	9,3
	Toplam	150	100,0
Aylık Aile Geliri	200-500 TL	52	34,7
	501-700 TL	35	23,3
	701-1000 TL	37	24,7
	1001 TL ve üzeri	26	17,3
	Toplam	150	100,0
Hanede Başka Gelir Getirenler	Sadece kendim	93	62,0
	Eşim	24	16,0
	Annem-Babam	13	8,7
	Çocuk/çocuklarım	14	9,3
	Kardeş/kardeşlerim	6	4,0
	Toplam	150	100,0
Oturulan Evin Aitlik Durumu	Evet	132	88,0
	Hayır	18	12,0
	Toplam	150	100,0
Taşıt Sahibi Olma Durumu	Evet	89	59,3
	Hayır	61	40,7
	Toplam	150	100,0

Tablo 4.4 incelendiğinde; incelenen bölgedeki çiftçilerin sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılık oranları araştırılmış; çiftçilerin %68'lik kısmı bu soruya evet cevabını verirken, %32'lik kısmı ise hayır cevabını vermiştir. Sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olanların primlerini düzenli yatırabilme oranları ise; %62'sinin primlerini düzenli yatıramadıklarını, %38'inin ise düzenli olarak yatıradıklarını ifade etmişlerdir. Türkiye'de Bağ-Kur kapsamında yer alan tarımda çalışan 2010 yılı aktif sigortalı sayısı 1.083.930 iken, Tokat'ta yer alan aktif sigortalı sayısı 16.076 kişi olup Türkiye içerisindeki payı ise bu rakamın %6.7'sini oluşturmaktadır (www.tuik.gov.tr). Bu oran diğer sigorta kapsamında yer alan kişilere göre daha düşük kalmaktadır. Anketin yapıldığı köylerdeki kayıtlılık oranları ise % 68'lik kısmı oluşturarak, Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Primlerinizi düzenli yatırabiliyor musunuz sorusuna, Tablo 4.3.' de belirtildiği gibi aylık aile gelirlerinin 200-500 TL cevabını verenlerin çoğunluğu oluşturması ve çiftçilerin gelirlerinin düşük olması ile bağlantılı olarak primlerini düzenli olarak yatıramayanların oranlarının yüksek çıkmasıyla eşleşmektedir.

Çiftçilerin yatırdıkları prim oranlarını değerlendirme durumuna bakılacak olursa; %64,7'si yüksek, %14'ü çok yüksek cevabını verirken, %21,3'ü normal cevabını vermiştir.

Çiftçilerin eşlerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık oranlarına bakıldığında; %84,7'si hayır cevabını vermiş, %15,3'ü ise evet cevabını vermiştir.

Yine çiftçilerin yaşamdaki güvencelerinin; %45,3'ünü sosyal güvenlik kurumu, %20,7'si çocuklarım, %9,3'ü eşim, %7,3'ünü mirastan kalan mallar, %6'luk kısmı düşünmediğini ifade etmiş, %4,7'sini bekar olanlar için ailem, %4,7'si kendi mal varlığım, %2'sini akrabalarım cevaplarını oluşturmuştur. Bu oranlar içerisinde de sosyal

güvenlik kurumunun çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Anketi cevaplayan çiftçilerin devletin kurumuna güveninin diğer faktörlerden daha büyük oranda olduğu görülmektedir.

Çiftçilerin iş göremez durumuna geldiklerinde kendilerine kimlerin bakacağı sorusuna verilen cevaplarda; %53,3'ü çocuklarım cevabını vermiş, %22'si devletin çeşitli kurumları, %17,3'ü hiç düşünmedim, %3,3'ü hiç kimse, %2,7'si akrabalarım, %1,3'ü komşular cevabını vermiştir. Bir önceki soruda sorulan, yaşamdaki güvencelerinin ne olduğu sorusuna, anketi cevaplayan çiftçilerin çoğunluğunun devletin çeşitli kurumları cevabını vermesi bu cevapların birbirleriyle örtüşmediğini göstermektedir. Anketi cevaplayan çiftçilerin %68'inin Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlı olması bireylerin Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılıkları kendilerini yaşlandıklarında güvence altına almak istemesidir. Anketi cevaplayan çiftçilerin %68'i Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlı olsa da %53,3'lük kesimin yaşlandıklarında kendilerini çocuklarım bakar cevabını vermesi, sizin yaşamdaki güvenceniz nedir sorusuna verilen cevapların %45,3'ünün Sosyal Güvenlik Kurumu cevabının verilmesi Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlı olmanın önemli olmadığını desteklemektedir.

Tablo 4.4. Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler

Sosyal Güvenlik Durumuna İlişkin Bilgiler		Frekans	Oran(%)
SGK' ya Kayıtlılık Durumu	Evet	102	68,0
	Hayır	48	32,0
	Toplam	150	100,0
Primleri Düzenli Yatırma Durumu	Evet	57	38,0
	Hayır	93	62,0
	Toplam	150	100,0
Yatırılan Primin Oranını Değerlendirme Durumu	Normal	32	21,3
	Yüksek	97	64,7
	Çok yüksek	21	14,0
Toplam	150	100,0	
Eşin SGK' ya Kayıtlılık Durumu	Evet	23	15,3
	Hayır	127	84,7
	Toplam	150	100,0
Yaşamda ki Güvence Durumu	Sosyal güvenlik kurumu	68	45,3
	Çocuklarım	31	20,7
	Eşim	14	9,3
	Akrabalarım	3	2,0
	Ailem (Bekar)	7	4,7
	Mirastan kalan mallar	11	7,3
	Kendim ve mal varlığım	7	4,7
	Düşünmedim	9	6,0
Yaşlandığınızda Çalışamaz Duruma Geldiğinizde Size Kim Bakar Sorusuna Verilen Cevaplar	Hiç kimse	5	3,3
	Çocuklarım	80	53,3
	Devletin çeşitli kurumları	33	22,0
	Akrabalarım	4	2,7
	Komşular	2	1,3
	Hiç düşünmedim	26	17,3
	Toplam	150	100,0

Tablo 4.5 İncelendiğinde; çiftçilerin en son doktora gittikleri sürelerle bakıldığında %36'sı bir ay önce, %12'si üç ay önce, %10,7'si iki ay önce gittiğini, %7,3'ü hiç gitmediğini, %2,7'si hatırlamadığını ifade etmiş ve geri kalanlar ise yıl içerisinde ya da en az bir yıldan önce doktora gittiğini ifade etmiştir.

Anketi cevaplayan çiftçilerin herhangi bir iş kazasına uğrama durumuna bakıldığında; %69,3'ü hayır, %30,7'si evet cevabını vermiş, yine herhangi bir meslek hastalığı geçirme durumu ise; %92'si hayır, %8'si ise evet cevabını vermişlerdir. İş kazası ve meslek hastalığı geçirenlerin oranı anketi cevaplayan çiftçiler arasında düşüktür. 2010 yılı Tokat verilerine göre İş Kazası ve Meslek Hastalığı kayıtlarına baktığımızda herhangi bir kayıt gözükmemektedir. Çiftçilerin vermiş oldukları cevaplarda %30,7'sini iş kazası, %8'inin meslek hastalığı geçirdiklerini söylemesi fakat kayıtlarda bunun yer almaması iş kazalarında ve meslek hastalıklarında hastaneye ulaşma güçlükleri ya da bunun önemli bir durum gibi görülmeyip ihmal edilmesi bu oranların kayıtlarda yer almamasına neden olabileceği tahmin edilmektedir.

Meslek hastalıklarını ve iş kazalarını önleyebilmek için önceden ne gibi önlemler alınabileceği sorusuna verilen cevaplarda %40,7'si çiftçileri bilgilendirici toplantılar yapılmalı, %27,3'ü çiftçiler yetkili kurumlar tarafından düzenli olarak denetlenmeli, %20,7'si kurslar verilmeli, %11,3'ü basın yayın yoluyla eğitilmeli cevaplarını vermiştir.

Araştırma bölgesinde anketi cevaplayan çiftçilerin 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'na ilişkin bilgi sahibi olmaları durumu incelendiğinde %76'sı hayır cevabını, %24'ü ise evet cevabını vermiştir. Bu oranlardan da anlaşıldığı gibi anketi cevaplayan çiftçilerin 5510 sayılı Kanun'dan haberdar olmadıkları gözlemlenmektedir. Tablo 4.4'te belirtildiği gibi anketi cevaplayan çiftçilerin Sosyal Güvenlik Kurumu'na

kayıtlılıkları %68 oranındadır. Çiftçilerin 5510 sayılı Kanun öncesi Bağ-Kur kapsamında oldukları ifade edilebilir.

Çiftçilerin reform öncesi uygulanan sosyal güvenlik uygulamalarından memnuniyetleri durumu incelendiğinde %59,3'ü memnun olmadığını ifade ederken, %39,3'ü bu soruya evet cevabını vermiştir. %2,7'si ise prim oranlarının çok yüksek olduğunu ifade etmiştir. Çiftçilerin özellikle prim oranlarını yüksek bulması, aylık aile gelirleriyle bağlantılı olarak primlerini düzenli yatıramamaları ve bu doğrultuda hizmetlerden yararlanamamaları sosyal güvenlik uygulamalarından memnun olmama nedenleri arasında yer alabilir.

Tablo 4.5. Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler

Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler	Frekans	Oran(%)	
En Son Doktora Gidilme Durumu	Hiç gitmedim	11	7,3
	1 ay önce	54	36,0
	2 ay önce	16	10,7
	3 ay önce	18	12,0
	4 ay önce	3	2,0
	5 ay önce	1	,7
	6 ay önce	10	6,7
	7 ay önce	2	1,3
	8 ay önce	1	,7
	1 yıl önce	10	6,7
	2 yıl önce	12	8,0
	3 yıl önce	5	3,3
	4 yıl önce	3	2,0
	Hatırlamıyorum	4	2,7
	Toplam	150	100,0
İş Kazasına Uğrama Durumu	Evet	46	30,7
	Hayır	104	69,3
	Toplam	150	100,0
Mesleki Hastalık Geçirme Durumu	Evet	12	8,0
	Hayır	138	92,0
	Toplam	150	100,0
Meslek Hastalıklarını ve İş Kazalarını Önleyebilmek İçin Önceden Ne Gibi Önlemler Alınabilir?	Çiftçileri toplantılar yapılmalı	61	40,7
	Basın yayın yoluyla eğitilmeli	17	11,3
	Kurslar verilmeli	31	20,7
	Çiftçiler yetkili kurumlarca denetlenmeli	41	27,3
	Toplam	150	100,0
5510 Sayılı SSGSS Kanunu'na İlişkin Bilgi Durumu	Evet	36	24,0
	Hayır	114	76,0
	Toplam	150	100,0
Reform Öncesi Uygulanan Sosyal Güvenlik Uygulamalarından Memnuniyet Durumu	Evet	59	39,3
	Hayır	89	59,3
	Primler çok yüksek	2	1,3
	Toplam	150	100,0

Tablo 4.6 İncelendiğinde; araştırma yapılan bölgedeki köylerde yaşayan çiftçilerin köylerinin sosyal güvenlik ya da güvence açısından en önemli sorunlarının; %39,3'ü Sosyal Güvenlik hakkında bilgi yetersizliği, %22'si primleri ödemekte zorlanıyoruz, %16'sı gelir düzensizliği, %14'ü devlet desteği sağlanmalı, %8,7'si sağlık güvencesi eksikliği cevaplarını vermişlerdir.

Tarım çalışanlarının devlet/ hükümetten/ ilgili kuruluşlardan beklentilerinin; %34'ü sübvansiyon, %16'sı prim oranlarının düşürülmesi, %22'si çiftçiye destek ve onların sorunlarına yasal çözüm üretilmesi, %4,7'si sağlık harcamalarının devletçe karşılanması, %10'u maddi destek , %4,7'si beklentisi olmadığı, %3,3'ü tarım hakkında eğitim verilmeli ve tarım politikalarının düzenlenmesi, %2'si mevsimlik çiftçiye sosyal güvenlik hakkının tanınması cevaplarını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevaplardan çiftçiler daha çok kendilerine tarımsal destek istemektedir.

Devletin öncülüğünde anketi cevaplayan çiftçiler için gerçekleştirilecek bir sosyal güvenlik girişimine destek verip veremeyecekleri sorulduğunda %93,3'ü evet , %6,'sı ise hayır cevabını vererek devletin gerçekleştirilecek olan sosyal güvenlik girişimine destek vermeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4. 6 Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler

Sosyal Güvenlik Yapısına İlişkin Bilgiler		Frekans	Oran(%)
Köylerin sosyal güvenlik ya da güvence açısından en önemli sorunları	Primleri ödemekte zorlanma	33	22,0
	Sosyal Güvenlik Hakkında Bilgi Yetersizliği	59	39,3
	Gelir düzensizliği	24	16,0
	Devlet desteği sağlanmalı	21	14,0
	Sağlık Güvencesinin eksikliği	13	8,7
	Toplam	150	100,0
Tarım çalışanları olarak devletten/ilgili kuruluşlardan beklentiler	Beklentim yok	7	4,7
	Sübvansiyon	51	34,0
	Prim oranlarının düşürülmesi	24	16,0
	Sağlık harcamalarının devletçe karşılanması	7	4,7
	Mevsimlik çiftçiye sosyal güvenlik hakkının tanınması	3	2,0
	Maddi destek	15	10,0
	Çiftçiye destek ve onların sorunlarına yasal çözüm üretmek	33	22,0
	Tarım hakkında eğitim verilmesi	5	3,3
	Tarım politikalarının düzenlenmesi	5	3,3
	Toplam	150	100,0
Devletin öncülüğünde gerçekleştirilecek sosyal güvenlik girişimine destek verebilme durumu	Evet	140	93,3
	Hayır	10	6,7
	Toplam	150	100,0
	Toplam	150	100,0

Sonuç olarak teorik kısımda da belirtildiği gibi tarım çalışanlarına yönelik yapılan destekler ve yasal düzenlemeler yeterli olmamıştır. Tarımda gerçek anlamda bir toprak reformunun yapılamaması ve bunun sonucunda sosyal gelişimin gerçekleştirilememesi tarım sektöründe, çiftçilerin, örgütlenme ve piyasaya açılma olanakları çok sınırlı kalmıştır. Devlet, tarımsal geliri yükseltmek, üretici ve tüketiciyi korumak, fiyat dengesini sağlamak, toplumun gıda ve hammadde talebini karşılamak amacıyla uzun zamandan beri tarımı destekleme politikaları uygulaması ve bunun için

tarıma kaynak aktarmış olmasına karşın sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılık oranları diğer kapsamda yer alanlar içinde düşük kalmıştır.

4.2. Kİ-KARE TESTİ

Araştırmamızda Tokat merkez ilçeye bağlı seçilen köylerde yaşayan çiftçilerin sosyal güvenlik bilgilerine ilişkin durumları incelenmiştir. Araştırmayla ilgili olarak aşağıdaki hipotezler kurularak Ki-Kare testi ile test edilmiştir.

1. Hipotez:

“H₀: Toplam aylık gelir ile düzenli prim ödeme arasında ilişki yoktur”.

“H₁: Toplam aylık gelir ile düzenli prim ödeme arasında ilişki vardır”.

$\alpha = 0,05$ $p = 0,007$ $\alpha > p$ H₁ hipotezi kabul edilir. Yani toplam aylık gelir ile düzenli prim ödeme arasında bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır.

$X^2 = 7,194$ (gözlenen)

$X^2(sd=1, \alpha=0,005) = 7,879$ (beklenen)

P değeri (Asymp. Sig.=0,007) 0,05 den küçük olduğundan anlamlı bir ilişki vardır. Yani toplam aylık gelir düzeyi yükseldikçe, çiftçilerin düzenli prim ödedikleri doğal sonucuna ulaşılmıştır.

Toplamda 150 kişinin %34,7'sinin (52 Kişi) geliri 200–500 TL arası, %23,3'ünün (35 Kişi) geliri 501–700 TL , %24,7'sinin (37 Kişi) geliri 701–1000 TL ve %17,3'ünün (26 Kişi) geliri ise 1001 TL ve üzerindedir.

Toplam 150 kişinin %62'si primlerini düzenli ödeyemediğini bildirmişken, düzenli ödeyebilenlerin oranı %38'dir.

Tablo 4.7'nin olumsuz kısmına baktığımızda ise kuruma primlerini düzenli ödeyemeyenlerin içinde geliri 200-500 TL arası olanların (39 kişi) oranı % 41,9'dur. Primlerini düzenli ödeyemeyenlerin içinde geliri 501-700 TL olanların (21 Kişi) oranı

ise %22,6'dır. Primlerini düzenli ödeyemeyenlerin içinde geliri 701-1000 TL olanların oranı (24 Kişi) %25,8'dir. Son olarak primlerini düzenli ödeyemeyenlerin içinde geliri 1001 TL ve üzeri olanların oranı (19 Kişi) %9,7'dir.

Tablo 4.7'de de görüldüğü gibi anketi cevaplayan çiftçilerin gelirleri yükseldikçe primlerini düzenli yatırma olasılığı da yükselmektedir.

Tablo 4.7. Sosyal Güvenlik Kurumu'na Kayıtlı Olanların Primlerini Düzenli Yatırabilmesi ile Toplam Aylık Aile Geliri Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Toplam Aylık Aile Geliri Sorusuna Verilen Cevapların Durumu				Toplam
		200-500 TL	501-700 TL	701-1000 TL	1001 TL ve üzeri	
Evet	Değer	13	14	13	17	57
	Primleri düzenli yatırabilme durumu içindeki %	% 22,8	% 24,6	% 22,8	% 29,8	100,0
	Toplam Aylık gelir Tutarı içindeki %	% 25,0	% 40,0	% 35,1	% 65,4	38,0
	Toplam İçindeki %	% 8,7	% 9,3	% 8,7	% 11,3	38,0
Hayır	Değer	39	21	24	9	3
	Primleri düzenli yatırabilme durumu içindeki %	% 41,9	% 22,6	% 25,8	% 9,7	100,0
	Toplam Aylık gelir Tutarı içindeki %	% 75,0	% 60,0	% 64,9	% 34,6	62,0
	Toplam İçindeki %	% 26,0	% 14,0	% 16,0	% 6,0	62,0
Toplam	Değer	52	35	37	26	50
	Primleri düzenli yatırabilme durumu içindeki %	% 34,7	% 23,3	% 24,7	% 17,3	100,0
	Toplam Aylık gelir Tutarı içindeki %	% 100,0	% 100,0	% 100,0	% 100,0	100,0
	Toplam İçindeki %	% 34,7	% 23,3	% 24,7	% 17,3	100,0

$$x^2= 12,194$$

$$p=0,007$$

2. Hipotez:

“ H_0 : Yeni kanun hakkında bilgi sahibi olmak ile Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlılık arasında ilişki yoktur”.

“ H_1 : Yeni kanun hakkında bilgi sahibi olmak ile Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlılık arasında ilişki vardır”.

$\alpha = 0,05$ $p = 0,008$ $\alpha > p$ H_1 hipotezi kabul edilir. Yani yeni kanun hakkında bilgi sahibi olmak ile Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlılık arasında ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

$$X^2 = 7,140 \text{ (gözlenen)}$$

$$X^2(sd=1, \alpha=0,005) = 7,879 \text{ (beklenen)}$$

P değeri (Asymp. Sig.=0,008) 0,05 den küçük olduğundan anlamlı bir ilişki vardır. Yani yeni kanun hakkında bilgi sahibi olmak ile Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlılık arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ankete katılanların %68’i (102 kişi) Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlı olduğunu belirtirken, %32’si (48 kişi) ise tersini ifade etmiştir. Yeni Kanun’dan haberdar olduklarını söyleyenlerin oranı %24 (36 kişi) iken haberdar olmayanlar %76’yı (114 kişi) oluşturmaktadır.

Tablo 4.8 İncelendiğinde yeni yasadan haberdar olup sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olanların sayısının, 31 kişi olduğu görülmektedir. Bu değer bilgi sahibi olanların %86,1’ini oluşturmaktadır. Bu kişiler aynı zamanda Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlı olanların %30,4’ünü ayrıca ankete katılanların ise %20,7’sini oluşturmaktadır.

Yeni yasadan haberdar olduğu halde SGK’ ya kayıtlı olmayanların sayısı 5 iken oran %13,9 dur. Bu kişiler aynı zamanda Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlı olmayanların %10,4’ünü ayrıca ankete katılanların ise %3,3’ünü oluşturmaktadır.

Yeni yasadaki haberdar olmayanlara bakıldığında ise; haberdar olmadığı halde SGK' ya kayıtlı olanların sayısı 71 olup bu sayı yeni yasadaki haberdar olmayanların %62,3'üne tekabül etmektedir. Bu kişiler aynı zamanda SGK' ya kayıtlı olanların %69,6'sına, ankete katılanların ise %47,3'üne denk gelmektedir.

Yeni yasadaki haberdar olmayıp SGK' ya da kayıtlı olmayanların sayısı 43 iken oran %37,7'dir. Bu kişiler aynı zamanda sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmayanların %89,6'sını ayrıca ankete katılanların ise %28,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.8'de anlaşılabileceği gibi anketi cevaplayan çiftçilerin 5510 sayılı Kanun'dan haberdar olmaları halinde Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olma olasılıkları da artacaktır.

Tablo 4.8. 5510 sayılı SSGSS Kanunu'na İlişkin Bilgi Durumu İle Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlı Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlı Olma Durumu		Toplam
		Evet	Hayır	
Yeni 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'na İlişkin Bilgi Sahibi Olma Durumu				
Evet	Değer	31	5	36
	Yeni 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'na ilişkin bilgi sahibi olma durumu içindeki %	% 86,1	% 13,9	% 100,0
	Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlılık durumu içindeki %	% 30,4	% 10,4	% 24,0
	Toplam içindeki %	% 20,7	% 3,3	% 24,0
Hayır	Değer	71	43	114
	Yeni 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'na ilişkin bilgi sahibi olma durumu içindeki %	% 62,3	% 37,7	% 100,0
	Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlılık durumu içindeki %	% 69,6	% 89,6	% 76,0
	Toplam içindeki %	% 47,3	% 28,7	% 76,0
Toplam	Değer	102	48	150
	Yeni 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'na ilişkin bilgi sahibi olma durumu içindeki %	% 68,0	% 32,0	% 100,0
	Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlılık durumu içindeki %	% 100,0	% 100,0	% 100,0
	Toplam içindeki %	% 68,0	% 32,0	% 100,0

$$\chi^2 = 7,140$$

$$p = 0,008$$

3. Hipotez:

Cinsiyet ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık arasında yapılan Ki-Kare analizinin sonucuna göre;

“H₀: Cinsiyet ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık arasında ilişki yoktur”.

“H₁: Cinsiyet ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık arasında ilişki vardır”.

$\alpha = 0,05$ $p = 0,459$ $\alpha < p$ hipotez reddedilir. Yani cinsiyet ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı için H₁ hipotezi reddedilir.

$X^2 = 0,548$ (gözlenen)

$X^2(sd=1, \alpha=0,005) = 7,879$ (beklenen)

P değeri (Asymp. Sig.=0,459) 0,05 den büyük olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur. Yani cinsiyet ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık arasında ilişki yoktur.

4.3. LOJİT MODEL ANALİZİ

Kategorik verilerin çözümlemesinde sıklıkla kullanılan lojıt doğrusal modeller değişkenlerin hepsini bağımsız değişken olarak kullanır. Bu nedenle çözümlemenin yorumlanmasında sıkıntılar yaşanabilir. Yorumlamayı kolaylaştırmak için değişkenlerin birisini yanıt değişkeni olarak kullanan lojıt modellerin kullanılması uygun olabilir. Lojıt doğrusal modelde elde edilen parametre kestirimlerinde görüldüğü gibi; bir veya daha fazla değişkenin kombinasyonu ile beklenen hücre sıklıkları bulunur. Bu değerlerin yorumlanması ise oldukça sınırlıdır. Aslında araştırmacıların bilmek istediği genellikle; bağımlı bir değişkenin ortaya çıkan değerinin diğer değişkenlerden etkilenip etkilenmediğidir. Bu nedenle değişkenlerden birinin bağımlı değişken olduğu durumlarda lojıt model tercih edilir (Karahana, 2005: 7).

Çalışmada anket sonucu elde edilen değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler şu şekilde özetlenebilir; ankete katılanların eğitim durumu; %11,3'ü okuryazar değil,

%13,3'ü okuryazar, % 45,3'ü ilköğretim, %16'sı ortaöğretim, %10,7'si lise, %3,3'ü üniversitedir. Anketi cevaplayanların ortalama yaşı %2,3 ve ortalama olarak toplam aylık geliri %2,2 aralığında bulunmuştur. Taşıtlı sahibi olma durumu ise ortalama olarak %1,4'dür. Anketlerden elde edilen ve analizde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Analizde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	Tanım	Ortalama	St. Sapma
EGT	Eğitim durumu (1=okuryazar değil, 2=okuryazar, 3=ilköğretim, 4=ortaokul, 5=lise, 6=üniversite)	3,11	1,212
YAS	Yaş (1=20-30, 2=31-40, 3=41-50, 4= 51 ve daha üstü)	2,320	,971
GELİR	Aylık ortalama gelir (YTL) (1=200-500, 2=501-700, 3=701-1000TL, 4=1001 TL ve üzeri)	2,246	1,110
TASITSHP	Taşıtlı sahipliği (1= evet, 2= hayır)	1,406	,492

Anket çalışmasında kullanılan Lojit model aşağıda verilen değişkenlerle tahmin edilmiştir.

$$\text{SOSGUVKAYT} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{EGT}_i + \alpha_2 \text{YAS}_i + \alpha_3 \text{GELİR}_i + \alpha_4 \text{TASITSHP}_i + e_i$$

Tarımda çalışanların Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlı olmaları ile EGT arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir. Çünkü kişilerin eğitim seviyesi arttıkça SGK'ya kayıtlı olma olasılığı da yükseldiği düşünülmektedir.

Kişiler yaşlandıkça hayatlarının geri kalan kısımlarını garanti altına almak isteyebilirler. Bu da devletin kurumu olan SGK'ya kayıtlı olmalarıyla başlar. Bu yüzden YAS değişkeni ile SGK'ya kayıtlılık arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir.

Analiz sonucunda SGK'ya kayıtlılık ile GELİR ve TASITSHP arasında da pozitif bir ilişki beklenmektedir. Kişilerin gelirleri arttıkça varlıklarının da bununla

paralel olarak artması ihtimali yüksektir. Çünkü gelir arttıkça SGK' ya verilmesi gereken primleri ödemekte daha kolay hale gelebilir.

4.3.1. Sosyal Güvenlik Kurumu'na Kayıtlılık Durumunun Lojit Regresyon

Modeli İle Analizi

Tablo 4.10'da, Lojit modeli kullanılarak yapılan analizin bulgularını göstermektedir.

Tablo 4.10. Lojit Modeli Bulguları

						Exp(β) İçin %95		
		Standart		P		Güven Sınırları		
Değişkenler	β	Hata	Wald	Değeri	Exp (β)	Alt	Üst	
Sabit Değer	-1,129	0,884	1,631	0,202	0,323			
Eğitim Durumu	-0,031	0,173	0,032	0,857	0,969	0,690	1,361	
Yaş	0,200	0,225	0,788	0,375	1,221	0,786	1,897	
Toplam Aylık Aile Geliri	0,397	0,192	4,281	0,039	1,488	1,021	2,168	
Taşıtlı Sahipliği	1,318	0,400	10,84	0,001	3,736	1,705	8,188	
Analize dahil edilen gözlem sayısı:		150	- 2 Log likelihood:				162,151	
SGK' ya Kayıtlılar:		102	Cox & Snell R²:				0,159	
SGK' ya Kayıtlı Olmayanlar:		48	Nagelkerke R²:				0,222	
Ki-Kare Test İstatistiği:		25,910	p değeri (Ki-Kare Test İst.için)					0,000

Tablo 4.10 İncelendiğinde Toplam aylık gelir ve Taşıtlı sahipliği değişkenleri %1, %5 ve %10 önem seviyelerinde anlamlı iken, Eğitim ve Yaş değişkenleri istenilen önem seviyelerinde anlamlı bulunamamıştır.

Olasılık oranı, bir olayın meydana gelme olasılığının meydana gelmeme olasılığına oranı (Gujarati, 1999: 555) olduğundan hareketle bu durumda modelde bulunan her bir parametrenin Exp(β) değerleri olasılık oranları olarak ele alınmaktadır. Böylelikle Exp (βp), Y değişkeninin Exp değişkeninin etkisi ile kaç kat daha fazla ya da % kaç oranda fazla gözlenme olasılığına sahip olduğunu belirtir (Özdamar, 1999: 477).

Bu tanımlardan yola çıkarak aylık aile geliri ve taşıtlı olma durumu değişkenleri için Tablo 4.10'da verilen olasılık oranları şu şekilde yorumlanabilir. Aylık

aile geliri değişkeni SGK' ya kayıtlılık olasılığını 1,488 kat artırırken taşıt aracına sahip olma değişkeni SGK' ya kayıtlılık olasılığını 3,736 kat artırmaktadır.

Lojistik regresyon modelinde eğitim durumunun, SGK' ya kayıtlılık durumuna olan etkisi incelenmiştir. Sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif bir ilişki olup, istenilen seviyede istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Yine lojistik regresyon modelinde yaş ile SGK' ya arasındaki ilişki pozitif olup istenilen seviyede istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır.

Lojistik regresyon modelinde aylık aile geliri değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bireylerin gelirleri arttıkça SGK'ya kayıtlı olma olasılığının arttığı, gelir azaldıkça bu olasılığın düştüğü ifade edilebilir. Kişiler yaşadığı müddetçe ve ölümleri durumunda ise kendi varislerini sosyal güvence altına almak istemektedirler. Bu da bireylerin SGK' ya kayıt olmalarıyla başlar. SGK' ya kayıt olan bireylerin primlerini yatırmaları ve bunun için aylık aile gelirleri ile yatırdıkları primleri karşılamaları gerekmektedir. Tabloda yer alan, aylık aile geliri yüksek olanların SGK' ya kayıtlılık oranlarının, aylık aile gelirin düşük olan kişilere göre yüksek bir oranda çıkması beklenen bir durumdur.

Taşıtlı sahipliği değişkeninin SGK'ya kayıtlı olma olasılığı arasındaki ilişki incelenmiş, bu iki değişken arasında pozitif bir ilişki olup, istenilen seviyede istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bireylerin taşıta sahip olması ile birlikte maddi güçlerinin yeterli olması aynı zamanda zenginliğinde bir göstergesi olduğu düşünülebilir. Analiz sonucunda taşıtlı sahibi olmanın SGK' ya kayıtlı olma olasılığını artırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

5. SONUÇ

İnsanlar eski çağlardan bu yana kendi iradeleri dışında oluşan çeşitli tehlikeler ve zararlılarla karşı karşıya gelmiş ve bunların yok edici etkilerine karşı birey ve toplum olarak önlemler alma ihtiyacı hissetmişlerdir. Kişiler beklenilmeyen kazalar, yangınlar, doğal afetler, yaralanmalar, hastalıklarla sürekli karşı karşıya kalma riski içerisinde ve hastalık, yaşlılık ve ölüm insanlığın hayat boyu kaçamayacağı bir gerçektir.

Bireylerin ve toplumun karşılaşmış oldukları tehlikelerin ortadan kaldırılması ya da etkilerinin en aza indirilmesi için aile bireylerinin, akrabaların yardımlaşmaları ve aynı zamanda dinsel ve mesleki grupların dayanışmaları biçiminde zamanla gelişerek devlet hizmeti anlayışı haline gelmiştir.

19. yüzyılın sonlarında sosyal güvenlik hizmeti, devlet hizmeti haline gelerek, sosyal sigortalar kurumları oluşmaya başlamıştır. 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde de sosyal güvenlik evrensel bir kimlik kazanmıştır.

Sosyal güvenlik; her ülkenin yapmış olduğu bilimsel tanımlamalardan çok, ülkenin politik amaçlarına, kültürel durumuna ve ihtiyaçlarına göre belirlenir. Türkiye'de sosyal güvenlik girişimleri; Sosyal güvenlik kurumları olan SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı şeklinde oluşturulmuş aynı zamanda da vakıflar, dernekler, cemiyetler gibi geleneksel sosyal yardım kuruluşları da meydana gelmiştir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile birlikte sosyal güvenlik kapsamında ayrı ayrı kurumlar olarak işlev yapan SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı Kurumları için tek çatı ilkesi benimsenmiş ve bu sosyal güvenlik kurumları tek çatı altında toplanmıştır. Amaç ülkemizde yaşayan tüm kesimi sosyal güvenlik şemsiyesi altına almaktır.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre gerek Türkiye'de gerekse inceleme yapılan Tokat Merkez İlçeye bağlı köylerde tarım çalışanlarına yönelik sosyal güvenlik

uygulamalarının gelişemediği görülmektedir. Tarım çalışanlarının sosyal güvenlik kapsamında olması son derece önemlidir. Ancak; tarımda çalışan kesimin ve aile üyelerinin, sigorta kapsamında yeterince yer almadığı, bunun sonucunda sosyal güvence hizmetinden de yeterince yararlanamadıkları ifade edilebilir.

Araştırma bölgesinden elde edilen sonuçlarda aile reisi olan erkeklerin sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılık oranlarının yüksek, eşlerinin ise kayıtlılık oranlarının düşük kaldığı görülmüştür. Bunun en büyük nedeninin ise; tarımda çalışan kesimin, gelir yetersizliği ve bu konuda yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları ile açıklanabilir. Anket çalışması yapılan Tokat Merkez İlçeye bağlı köylerde yer alan tarım çalışanlarının aylık toplam aile gelirlerinin 200-500 TL arasında olması ve sosyal güvenlik kurumuna yatırılması gereken prim oranlarını bu gelire karşılayamaması görünen bir gerçektir.

Tarım kesiminin tamamen sosyal güvenliğe kavuşabilmesi ve bu alandaki tüm eksikliklerin giderilebilmesi gelir azlığının ve bilinçsizliğinin ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Kırsal alanda yaşayanların bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi açısından eğitim seviyelerinin yükseltilmesi konusunda ortaya çıkan boşluğun, günümüz koşullarına uygun yöntemler ve kurumlar aracılığıyla doldurulması gerekliliği bu açıdan oldukça önemlidir. Bu kesimde yaşayanların şimdiye kadar ihmal edilmiş olmalarına karşın, her ne kadar 5510 Sayılı Kanun'la yeni düzenlemeler yapılsa da, devlet tarafından tarım çalışanlarına yönelik; daha köklü, daha etkin, gerekli önlemlerin alınması (sağlık, kooperatifleşme, toprak reformu, sübvansiyon, prim ödeme desteği vb.), onları diğer sigortalılarla eş değer konuma getirecektir. Anket çalışmasının yapıldığı bölgede yaşayanların devlet öncülüğünde gerçekleştirilecek sosyal güvenlik

girişimine destek verebileceklerini ifade edenlerin çoğunluğu oluşturması da bu düşünceyi desteklemektedir.

5510 Sayılı Kanun, 2926 Sayılı Kanun'a göre tarım çalışanları açısından, bazı yenilikleri getirmesine rağmen, çok ciddi düzenlemeleri oluşturmamıştır. Bunun sonucunda tarım çalışanlarının aktif sigortalı sayısında önemli seviyede bir artış meydana getirmemiştir.

Tarımda çalışan kesimin devletten beklentilerinin bilinmesi, buldukları bölgenin sosyal güvenlik açısından önemli olan sorunlarının irdelenerek beklentilerine cevap verilmesi gerekmektedir. Bu da sivil toplum örgütlerinden daha çok devletin öncülüğünde gerçekleştirilecek sosyal güvenlik girişimleri ile olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akbulak S. ve Akbulak Y., (2004), Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşanan Sorunlar ve Alınması Gereken Önlemler, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No:17, Ankara.
- Akgül A. ve Çevik O., (2005), İstatistiksel Analiz Teknikleri, SPSS’te İşletme Yönetimi Uygulamaları, İkinci Basım, Ankara.
- Akpınar T., (2008), Türkiye’deki Tarım Sektörünün Sosyal Güvenlik Sorunlarına Avrupa Birliği İle Uyum Ekseninde Çözüm Önerileri, Doktora Tezi, Tekirdağ.
- Akyıldız H., (2004), Sosyal Güvenlik Hukuku, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 43, İİBF, Isparta.
- Alpay Y., (2008), Türkiye Ekonomi Tarihi, Akademia Yayınları, İstanbul.
- Alper Y., (1999), Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Alper Y., (2003), Sosyal Sigortalar, 4. Baskı, Ekin Kitapevi, Bursa.
- Altan Ö. Z., Gerek N., Aydın U., Baybora D., Gökçek-Karaca N., Oral İ., (2008), İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1694.
- Altunışık R., Coşkun R., Bayraktaroğlu S., Yıldırım E., (2004), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Kitabevi, 3. Baskı, Sakarya.
- Arıcı K., (a), (1999), Sosyal Güvenlik Dersleri, Sargın Ofset, Ankara.
- Arıcı K., (b), (1999), Sosyal Güvenlik , Tes-İş Eğitim Yayınları, Ankara.
- Astar M., (2009), OECD Ülkelerinde Taylor Kuralı’nın Geçerliliğinin Logit Modelleri İle İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aydın U., (1999), Sosyal Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayın No: 117, Eskişehir.

- Boratav, K., (1997), Türkiye İktisat Tarihi 1908 – 1985, IV. Cilt, Cem Yayınevi İstanbul.
- Çalış S., (2006), Türkiye’de Sosyal Güvenlik Reformu Kapsamında Genel Sağlık Sigortasının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çelik H., (2006), Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumlarına Yeniden Yapılandırma, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Demirci R., Özçelik A., Tarım Tarihi, (1986), Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 976, Ankara
- Demircioğlu E., (2006), Sosyal Güvenlik Kurumlarının Birleştirilmesi Sorunu, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Dernek Z., (2006), Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 1(1),Isparta.
- Dilik, S., (1971), Türkiye’de Sosyal Sigortalar-İktisadi Açından Bir Tahlil Denemesi, AÜSBF, Ankara.
- Dilik S., (1992) Sosyal Güvenlik, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Dinler Z., (2000), Tarım Ekonomisi, Ekin Kitabevi Yayınları, 5. Basım, Bursa.
- DPT, “8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara, 2001, Erişim: <http://ekutup.dpt.gov.tr/sosyalgu/oik604.pdf>., 12 Haziran 2010.
- Ekin Y., Akgeyik A.T., (1999), Türk Sosyal Güvenlik Sistemi’nde Arayışlar, Özelleştirme ve Yeniden Yapılandırma İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:69, İstanbul
- Eren, A., (2006), Türkiye Ekonomisi, Ekin Kitabevi, Bursa.

- Gujarati, D.N., (1999), Temel Ekonometri, (Çev., Şenesen Ü. ve Şenesen G.G.), Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Güriş S. Ve Çağlayan E., (2005), Ekonometri Temel Kavramlar, Der Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Güzel A. ve Okur R., (2004), Sosyal Güvenlik Hukuku, 10. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Güzel A., Okur A. R., Caniklioğlu N., (2008), Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul.
- Hurst P., (2005), Agricultural Workers and Their Contribution to Sustainable Agriculture and Rural Development, FOO-ILO-IUF.
- İzveren A., Akı E., (1998), İş Hukuku, Barış Yayınları, İzmir.
- Karkacier A., (2009), Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamalarının Bağımsız Denetim Sürecine Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma 9, Sosyal Güvenlik Reformu: Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Nisan, 2005), T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Karahan, S., (2005), Multinomial Logit Modeller ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karluk, S.R., (2002), Türkiye Ekonomisi, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.
- Kazgan, G., (1997), Tarım ve Gelişme, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Kepek Y., (1986), Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi, Teori Yayınları, Ankara.
- Kılıç M., (2006), Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt.12.
- Kılıçbay, A., (1999), Türk Ekonomisi, Modeller, Politikalar, Stratejiler, Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir.

- Korkusuz M.R. ve Uğur S., (2009), Yeni Mevzuata Göre Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, Karahan Kitabevi, Ankara.
- Makas R., (2004), Sosyal Güvenlik Kurumlarının Yeniden Yapılanması Üzerine, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı:1.
- Özdamar, K. (1999), Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi, Cilt 1, 2. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir
- Özden S., (2006), Sosyal Güvenlik Sisteminde Emeklilik ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Richardson J.H., (1970), İktisadi ve Mali Yönüyle Sosyal Güvenlik, (Çev.: Turan Yazgan), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Rohrlich G. F., (1964), The Place of Social Insurance in the Pursuit of the General Welfare, The Journal of Risk and Insurance, Vol. 36, No. 4.
- Seyidoğlu H., (1995), Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Yayınları, No:10, 6. Baskı, İstanbul.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı (2008), 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Yayın No:1.
- Süar, T., (1998), Türkiye Ekonomisi Tarihsel Süreç İçinde Genel Bir Bakış, Sancak Matbaası, İzmir.
- Şahin, H., (2002), Türkiye Ekonomisi, 7. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Şakar, M., (2009), Sosyal Sigortalar Uygulaması, Beta Yayınları,9. Baskı, İstanbul.
- Şide, M.S., (2005), Sosyal Güvenlik ve Sorunları, Seker-İs Yayınları, No: 112, Ankara.
- Talas C., (1979), Sosyal Ekonomi, S Yayınları, Ankara.
- Tanrıvermiş, H., (1997), Türkiye’de Tarım Sektörünün Sigorta Sorunu ve Çözüm Önerileri, Milli Reasürans T.A.Ş. Yayını, İstanbul.

- Tatlidil H. (2002), Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz, Ziraat Matbaacılık, Ankara.
- T.C Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı., (2003), GAP Bölgesi Köylerinde Sosyal Güvenlik Durumu ve Sosyal Güvenlik Uygulamalarının Sosyo-Ekonomik Temelleri, Sonuç Raporu, Türkiye Ziraatçılar Derneği, Ankara.
- Tepekule U., (2008), Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Çerçevesinde Reform Sürecinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Tezel A., Kurt R., (Ekim, 2008), Sosyal Güvenlik Reformu, Yaklaşım Yayıncılık, İstanbul.
- Tiyekli M., (2008), Sosyal Devlet İlkesi Bakımından Türkiye’de Sosyal Güvenlik Uygulaması ve Sosyal Güvenlikte Reform Arayışları, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- TİSK., (tarihsiz), Sorunlar ve Görüşler, TİSK İnceleme Yayınları No: 6.
- TİSK., Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri, (7-8 Aralık 2006),Yayın No:284.
- Topuz, H., (2007), Cumhuriyet Dönemi Ekonomisinde Tarımsal Yapının İncelenmesi(1923-1950), Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, c.12, Isparta.
- Tuncay A.C ve Ekmekçi Ö., (2008), Sosyal Güvenlik Hukuku’nun Esasları, Legal Yayınları, İstanbul.
- Tunçomağ K., (1982), Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İÜ, Yayın No:3018, İstanbul.
- Turhanogulları Z., (2003), Türkiye’de Tarımda Çalışanların Sosyal Güvenliği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi., 1998; c.3.

TÜSİAD., (1996), Emekli ve Mutlu, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları, Çözüm Önerileri, Özel Sigortacılık Girişimi, İstanbul.

Ural A. ve Kılıç İ., (2005), Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.

Yelda E. ve Köse A.H., (1999), Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yapısal Sorunları Üzerine Gözlemler, Mülkiye Yayınları, Temmuz-Ağustos, Sayı: 217, Ankara.

Yıldırak N., Gülçubuk B., Gün S., Olhan E., Kılıç M., (2003) Türkiye’de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları, Tarım-İş, Yayın No:2003/4, Ankara.

Yüzer F., Ağaoğlu Embiya., Tatlıdil Hüseyin., Özmen Ahmet., Şıklar., (2003), İstatistik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

<http://www.alomaliye.com>.,13 Mart 2010.

<http://www.aliteznel.com>., 01 Haziran, 2010.

www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale33.pdf., 12 Temmuz, 2010.

<http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/zfd/article/viewFile/256/262>., 01 Haziran, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan1.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan4.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan7.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>., 15 Mart, 2010.

<http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr>., 17 Mart, 2010.

<http://www.resulkurt.com> ., 01 Haziran, 2010.

<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c6s10/makale/c6s10m5.pdf>, 13 Mayıs, 2010.

<http://sgb.tarim.gov.tr>, 15 Mayıs, 2010.

www.sgb.tarim.gov.tr/yayimlar/turkiyede_tarim.pdf, 20 Mayıs, 2010.

www.sgk.gov.tr, 04 Ekim 2010.

<http://www.sosyalsiyaset.com/documents/sg.htm>, 16 Nisan, 2010.

<http://www.sydgm.gov.tr>, 08 Ocak, 2010.

<http://www.tarim.gov.tr>, 15 Ocak, 2010.

<http://www.tokattarim.gov.tr>, 06 Kasım, 2010.

<http://www.tuik.gov.tr>, 17 Ocak, 2010.

<http://www.tisk.org.tr>, 18 Mayıs, 2010.

<http://www.zmo.org.tr>, 12 Ocak 2010.

<http://www.isvesosyalguvenlik.com>, 06 Kasım, 2010.

EKLER

TARIMDA ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN BİR ÇALIŞMA

Aşağıdaki anket yeni 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'nu ile birlikte ‘‘Tarım çalışanlarının sosyal güvenliği’’ hakkında çiftçilerin bilincini ve onlar üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ankette kimlik bilgileriniz istenmeyip elde edilen sonuçlar da tamamen bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Zaman ayırıp katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Osman KARKACIER
Betül SOLMAZ
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

1. Köyünüzün İsmi :
2. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek.
3. Yaşınız: 20-30 31- 40 41-50 51 ve daha üstü
4. Medeni Durumunuz: Evli Bekar
5. Çocuk sayınız: Yok 1-3 4 ve üzeri
6. Hane halkı (ailenizde siz dahil) sayısını belirtiniz:
 2-4 5-7 7 ve üstü
7. Eğitim Durumunuz: Okuryazar değil Okuryazar
 İlköğretim Ortaöğretim
 Lise Üniversite
8. Ekonomik (Geçim) faaliyetiniz nedir?
 Tarım Hayvancılık Her ikisi

9. Ne kadar araziniz var?

0-50 Dönüm 51-100 Dönüm 101-250 Dönüm

251-500 Dönüm 501 Dönüm ve üzeri

10. Toplam aylık aile geliriniz ne kadardır?

200-500 TL 501-700 TL 701-1000 TL 1001 TL ve üzeri

11. Toplam aylık aile gideriniz ne kadardır?

500 TL ve aşağısı 501- 1000 TL 1001-1500 TL

1501 TL ve üzeri

12. Hanenizde sizin dışınızda gelir getirici faaliyette bulunan başka

kimseler var mı?

Sadece kendim Eşim Annem-Babam

Çocuk/ Çocuklarım Kardeş/Kardeşlerim Diğer

13. Oturduğunuz ev size mi ait?

Evet Hayır

14. Herhangi bir taşıt aracı sahibi misiniz?

Evet Hayır

15. En son doktora ne zaman gittiniz?

Hiç gitmedim

..... önce

16. Sizin yaşamdaki güvenceniz nedir? (Birden fazla seçenek

işaretleyebilirsiniz)

Sosyal güvenlik kurumu Çocuklarım Eşim Akrabalarım

Ailem(Bekar) Mirastan kalan mallar Kira gelirleri

Diğer.....

17. Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı mısınız (Sigortalı mısınız)?

Evet Hayır

18. Yaşlandığınızda çalışamaz duruma geldiğinizde size kim bakar?

Hiç kimse Çocuklarım Devletin çeşitli kurumları

Akrabalarım Komşular Hiç Düşünmedim

19. Kayıtlı iseniz primlerinizi düzenli yatırabiliyor musunuz?

Evet Hayır (açıklayınız).....

20. Yatırdığınız prim oranlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Normal Yüksek Çok yüksek

21. Eşiniz Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı mı (Sigortalı mı)?

Evet Hayır

22. Yeni 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanunu'na ilişkin bilgi sahibi misiniz?

Evet Hayır

23. Reform öncesi uygulanan sosyal güvenlik uygulamalarından (emeklilik, prim ödeme oranları, sağlık yardımları vb.) memnun musunuz?

Evet Hayır (açıklayınız).....

24. Hiç iş kazasına uğradınız mı?

Evet Hayır

25. Herhangi bir mesleki hastalık geçirdiniz mi?

Evet Hayır

26. Sizce meslek hastalıklarını ve iş kazalarını önleyebilmek için önceden ne gibi önlemler alınabilir?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Çiftçileri bilgilendirici toplantılar yapılmalı Basın yayın yoluyla eğitilmeli

Kurslar verilmeli Çiftçiler yetkili kurumlar tarafından düzenli olarak denetlenmeli

Diğer.....

27. Köyünüzün sosyal güvenlik ya da güvence açısından en önemli sorunları nelerdir?

.....

28. Tarım çalışanları olarak devlet/hükümetten/ilgili kuruluşlardan beklentileriniz nelerdir?

.....

29. Devletin öncülüğünde sizin için gerçekleştirilecek bir sosyal güvenlik girişimine destek verebilir misiniz?

Evet Hayır (açıklayınız).....

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Sivas'ta doğdu. 1999 yılında liseden mezun oldu. 2004 yılında Gazi Üniversitesi Çorum Meslek Yüksekokulu'nu tamladıktan sonra 2005 yılında dikey geçişle Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'ne geçti. 2007 yılında aynı bölüme, Uludağ Üniversitesi'ne yatay geçiş yaptı ve 2008 yılında mezun oldu. Aynı yıl Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başlamıştır.